

Statlig minoritetspolitikk i Israel

Et studie av staten Israels politikk overfor den palestinske minoriteten i landet.

Gada Ezat Azam

Masteroppgave, Institutt for Statsvitenskap

UNIVERSITETET I OSLO

Våren 2007

(32 290 ord)

Forord

Det er en rekke personer som fortjener en stor takk for den hjelp og støtte de har gitt meg under arbeidet med masteroppgaven. Først og fremst vil jeg takke mine to veiledere, Anne Julie Semb ved Institutt for statsvitenskap og Dag Henrik Tuastad ved Institutt for kulturstudier og orientalske språk, for solid veiledning, og stor tålmodighet når det gjelder å følge opp arbeidet mitt. Jeg vil også takke As'ad Ghanem ved Universitetet i Haifa, Abeer Baker i menneskerettighetsorganisasjonen Adalah og Jaffar Farah i organisasjonen Mossawa for å ha gitt meg store mengder materiale om Palestiner i Israel. Dessuten vil jeg takke min palestinske venninne Nadia Haj Yasein og hennes familie i Jerusalem for å ha latt meg bo hos dem under store deler av feltarbeidet i desember 2006. Tusen takk for gjestfriheten.

Videre vil jeg takke min mann Tariq for gode diskusjoner, nyttige innspill og tålmodigheten han har vist gjennom hele prosessen. Jeg vil også takke mine venninner Ida Martinuessen, Kjersti Olsen og Anniken Westtorp, som har bidratt med kommentarer og korrekturlesning.

Til sist, men ikke minst vil jeg takke mine foreldre, mine søsken og min familie i Palestina for oppmuntring og støtte hele veien.

Oslo, mai 2007

Gada Ezat Azam

Innhold

FORORD	2
INNHold	3
1. STATLIG MINORITETSPOLITIKK I ISRAEL	6
1.1 PALESTINERE I ISRAEL	7
1.2 STATERS POLITIKK OVERFOR NASJONALE MINORITETER	9
1.3 ISRAELS STATSIDÉ.....	10
1.4 PROBLEMSTILLING	12
1.5 OPPGAVENS STRUKTUR.....	13
2. METODISK TILNÆRMING	15
2.1 DESIGN OG METODE	15
2.2 DATAINNSAMLING	16
2.2.1 <i>Feltarbeid</i>	17
2.2.2 <i>Intervju som datainnsamlingsmetode</i>	17
2.2.3 <i>Skriftlige kilder</i>	21
2.2.4 <i>Forskerens tilknytning til området som studeres</i>	22
2.3 KILDEKRITIKK.....	22
2.4 RELIABILITET OG VALIDITET	24
2.4.1 <i>Reliabilitet</i>	25
2.4.2 <i>Definisjonsmessig validitet og ekstern validitet</i>	26
2.5 OPPSUMMERING	27
3. TEORETISK TILNÆRMING TIL STUDIET AV STATLIG MINORITETSPOLITIKK	28
3.1 MINORITETER.....	28

3.1.1	<i>Nasjonale minoriteter</i>	29
3.2	STATLIG MINORITETSPOLITIKK.....	30
3.2.1	<i>Tilpassende minoritetspolitikk</i>	34
3.2.2	<i>Nøytral minoritetspolitikk</i>	35
3.2.3	<i>Diskriminerende minoritetspolitikk</i>	36
3.3	STATSIDÉ.....	37
3.3.1	<i>Organiserte ideologi</i>	38
3.3.2	<i>Nasjonsforståelse</i>	39
3.3.3	<i>Sammenheng mellom statsidé og minoritetspolitikk</i>	40
3.4	OPPSUMMERING	42
4.	ISRAELS STATSIDÉ	43
4.1	DET SIONISTISKE PROGRAMMET	43
4.2	ISRAELSKE MYNDIGHETERS FORSTÅELSE AV NASJONSBEGREPET	45
4.3	MEDLEMSKAP I DEN JØDISKE NASJONEN.....	46
4.4	HVEM UTGJØR FOLKET I ISRAEL?	47
4.5	OPPSUMMERING	48
5.	STATLIG MINORITETSPOLITIKK LANGS DEN SYMBOLSKE DIMENSJONEN..	50
5.1	SPØRSMÅLET OM ANERKJENNELSE SOM EN NASJONAL MINORITET	50
5.2	FRAGMENTERING AV DEN PALESTINSKE MINORITETEN.....	51
5.3	HVORFOR ETNISK MINORITET, MEN IKKE NASJONAL MINORITET?.....	53
5.4	FRAGMENTERING SOM ET MIDDEL MOT PALESTINSK NASJONALISME.....	55
5.5	OPPSUMMERING	57
6.	STATLIG MINORITETSPOLITIKK LANGS DEN POLITISKE DIMENSJONEN	59
6.1	FRAVÆR AV PRINSIPPET OM “LIKHET” I DET ISRAELSKE LOVVERKET.....	59

6.2	POLITISK DELTAKELSE	62
6.3	LEGALE BEGRENINGER PÅ PALESTINSKE PARTIERS POLITISKE DELTAKELSE	63
6.3.1	<i>Forbud mot å støtte frigjøringskamp</i>	66
6.4	REPRESENTASJON OG MAKTFORDELING	67
6.5	OPPSUMMERING	70
7.	STATLIG MINORITETSPOLITIKK LANGS DEN ØKONOMISKE DIMENSJONEN	72
7.1	NASJONALE INSTITUSJONER	72
7.2	EIENDOMSRETT	74
7.3	BOLIGPROBLEMER I DEN PALESTINSKE SEKTOREN	76
7.4	FORDELING AV RESSURSER	78
7.5	JØDISK KONTROLL OVER LAND OG RESSURSER.....	81
7.6	OPPSUMMERING	83
8.	STATLIG MINORITETSPOLITIKK LANGS DEN KULTURELLE DIMENSJONEN	85
8.1	DET ARABISKE SPRÅKETS STATUS I ISRAEL	85
8.2	UTDANNINGSSYSTEM.....	88
8.3	RELIGION	90
8.4	OPPSUMMERING	92
9.	STATLIG MINORITETSPOLITIKK LANGS DEN DEMOGRAFISKE DIMENSJONEN	94
9.1	ISRAELSK STATSBOGERSKAP	94
9.2	FAMILIEGJENFORENING.....	97
9.3	DEMOGRAFIEN VIKTIGE BETYDNING I ISRAEL	98
9.4	OPPSUMMERING	101
10.	KONKLUSJON	103
	KILDELISTE	107

1. Statlig minoritetspolitikk i Israel

Tema for oppgaven er statlig minoritetspolitikk i Israel. Formålet med oppgaven er å undersøke sammenhengen mellom Israels statsidé og den statlige minoritetspolitikken. I dette ligger det dels et ønske om å *beskrive* den statlige minoritetspolitikken og dels å *forklare* statsideens betydning for Israels valg av politikk overfor den palestinske minoriteten. Fokuset vil derfor rettes mot det statlige nivået og politikken som føres av staten Israel.

I likhet med de fleste stater har Israel en nasjonal minoritet innenfor sine grenser. Nasjonale minoriteter kan defineres som ” *a regionally concentrated groups that have lost their autonomy to expansionist states, but still preserve some of their cultural and linguistic distinctiveness and want to protect or re-establish some degree of politically separate existence*” (Gurr 2005:15). I oppgaven vil fokuset rettes mot palestinere som ble igjen i Israel etter etableringen av staten, og som i dag er israelske statsborgere. Det finnes mange betegnelser på palestinere i Israel som for eksempel ”arabere”, ”israelske arabere”, ”48 arabere” og ”palestinske israelere”. I oppgaven velger jeg å bruke betegnelsen ”palestinere” fordi denne minoriteten betrakter seg selv som palestinere og fordi de kjemper for å bli anerkjent som en del av det palestinske folket. ”Palestinere” dersom ikke annet er nevnt, viser derfor til palestinere i Israel. Det betyr at palestinere i Øst-Jerusalem, Vestbredden, Gazastripen og de palestinske flyktingene i de arabiske nabolandene ikke er medregnet. Når det refereres til andre deler av det palestinske folket, vil dette bli gjort klart.

1.1 Palestinere i Israel

Palestinere er den største ikke- jødiske befolkningen i Israel og utgjør rundt 24 prosent (1,6 millioner) av statens befolkning (MFA 2006)¹. Palestinere i Israel er en del av det palestinske folket som lever i de okkuperte palestinske områdene og som lever i de arabiske nabolandene som flyktninger. Majoriteten av palestinere (ca 780 000) flyktet eller ble fordrevet til de arabiske nabolandene, Gazastripen og Vestbredden som følge av etableringen av staten Israel og krigen i 1948. I løpet av en kort periode gikk palestinere fra å være en majoritetsgruppe til å bli en minoritetsgruppe i sitt hjemland (Ghanem & Ozacky-Lazar 2003:263).

De gjenværende palestinere (ca 186 000) ble preget av den demografiske og økonomiske omformingen som skjedde i forbindelse med etableringen av Israel (Smooha 2001:49). Massiv jødisk immigrasjon fra hele verden og økonomisk støtte fra de vestlige landene førte til at jødene raskt tok kontroll over statsapparatet. De gjenværende palestinerne befant seg dermed i en utsatt stilling. Som en del av det arabiske folket ble minoriteten betraktet som en femte kolonne, og som ikke-jøder var minoriteten uønsket i en jødisk stat (Landau 1993:1; Landsverk 1996:1). Sami Mar'i oppsummerer de gjenværende palestinernes situasjon som følger:

"Emotionally wounded, socially rural, politically lost, economically poverty stricken and nationally hurt. They suddenly became a minority ruled by a powerful, sophisticated majority against whom they fought to retain their country and land" (Mar'i 1978:18).

Majoriteten av palestinere i Israel ble innvilget israelsk statsborgerskap etter etableringen av staten. Til tross for at minoriteten nå var israelske borgere behandlet myndighetene dem som en sikkerhetstrussel. Den palestinske minoriteten ble derfor underlagt militæradministrasjon fra 1948 og fram til 1967. Årene under militæradministrasjonen var preget av begrenset bevegelsesfrihet, arrestasjoner og få

¹ MFA er forkortelsen på Israel Ministry of Foreign Affairs. Hvor stor andel av staten Israels befolkning som er palestinere er omstridt. Jeg velger å forholde meg til tallene på hjemmesiden til Israel Ministry of Foreign Affairs. Se: <http://www.mfa.gov.il/MFA/Facts+About+Israel/People/SOCIETY-+Minority+Communities.htm>

demokratiske rettigheter. Israelske myndighetene brukte militæradministrasjonen som et middel for å motarbeide palestinsk nasjonalisme og politisk organisering (Jiryis 1978:). I 1967 okkuperte Israel hele det tidligere britiske mandatområdet Palestina, og dermed ble palestinere på Gazastripen og Vestbredden² også underlagt israelsk styre (Smootha 2002:484).

Det var først på midten av 1970-tallet at palestinere i Israel begynte å organisere seg politisk og startet en intens kamp for fred og likhet. I 1976 demonstrerte palestinere for første gang mot statens konfiskering av palestinsk eiendom og statens diskriminerende politikk. I løpet av den første *Intifada*³ (1987-1993) demonstrerte palestinere i Israel flere ganger for å vise sin solidaritet med palestinere i de okkuperte områdene (Smootha 2002:484). *Intifadaen* endte med Oslo-avtalen, som ble inngått mellom Israel og *Palestinian Liberalization Organization* (PLO) i 1993. Palestinere i Israel forventet at fredsavtalen mellom de to partene ville forbedre deres situasjon, men i stedet ble palestinere i Israel og de palestinske flyktingene ekskludert fra avtalen. Ifølge Israel og PLO skulle palestinere i Israel i stedet behandles som et israelsk innenriksspørsmål heller enn en palestinsk sak. Dette fikk palestinere i Israel til å innse i større grad at de måtte ta deres sak i egne hender og kjempe for likhet på egen hånd (Adalah 2001:1).

I begynnelsen av den andre *Intifada*⁴ (september 2000) gikk palestinere i Israel ut i streik og massedemonstrasjoner i solidaritet med det palestinske opprøret på Gazastripen og Vestbredden. Demonstrasjonene førte til kraftige sammenstøt mellom palestinere og israelske sikkerhetsstyrker. Sikkerhetsstyrkene avfyrte skarpe skudd og brukte tåregass mot demonstrantene, noe som resulterte i tretten drepte palestinere. Denne hendelsen ble kalt for "Oktober opprøret" og satte i gang en debatt om

² Gazastripen var kontrollert av Egypt og Vestbredden var kontrollert av Jordan fra 1948 til 1967 (Kimmerling & Migdal 2003:217 & 228).

³ Det palestinske opprøret på Vestbredden og Gazastripen i 1987-1993 (Kimmerling & Migdal 2003:296 & 315).

⁴ Det andre palestinske opprøret blir kalt for "Al- aqsa" intifadaen og startet i 2000 og har vart fram til i dag.

relasjonen mellom staten Israel og palestinerne. Palestinerne i Israel hadde siden etableringen av staten følt seg uønsket i staten og marginalisert.

Massedemonstrasjonene og drapene ble derfor et symbol på minoritetens økende frustrasjon og misnøye med statens minoritetspolitikk (Mossawa 2006:12-13).

I følge Smootha (1990:395-397) har den palestinske minoriteten lenge stilt fem hovedkrav til staten. Minoriteten ønsker at staten Israel verken skal være en jødisk eller en sionistisk stat, de stiller krav om anerkjennelse som en nasjonal minoritet og krever like individuelle rettigheter, kollektive rettigheter og at palestinerne som en gruppe skal kunne ta del i maktfordelingen. Minoritetens økende krav til staten aktualiserer på mange måter tema for oppgaven. Det har blitt skrevet relativt lite om Israels politikk overfor den palestinske minoriteten. Ved å belyse dette tema, håper jeg derfor å kunne bidra med kunnskap om minoritetspolitikk i Israel.

1.2 Staters politikk overfor nasjonale minoriteter

Minoritetsproblemer i en stat kan være knyttet til minoriteters rettigheter, minoriteters krav til kulturell autonomi, territoriell selvbestemmelse eller opprettelse av en egen stat. Et minoritetsproblem kan i mange tilfeller bli oppfattet som et statlig problem, fremfor å være minoritetens problem. Dette fordi stater politikk overfor minoriteter i mange tilfeller skaper minoritetsproblemer (Nickelsen 1997:1). Det paradoksale med statlig minoritetspolitikk trer fram i den statlige minoritetsbeskyttelsen: ” *on the one hand, the state has to be considered a threat to the identity and rights of minorities; on the other hand, the state and the collective of the state, is called upon to protect that identity and these rights* ” (Koch 1993:262).

Bakke (1999:63) skiller mellom *tilpassende*, *nøytral* og *diskriminerende* politikk som stater kan føre overfor nasjonale minoriteter. En *tilpassende* minoritetspolitikk innebærer at staten fører en politikk som bidrar til å opprettholde og vedlikeholde minoritetens nasjonale og kulturelle forskjeller. I dette tilfellet gir staten minoriteten politiske, økonomiske og kulturelle rettigheter som en gruppe. En *nøytral*

minoritetspolitikk innebærer at den nasjonale minoriteten tildeles rettigheter på et individuell basis og ikke på grunnlag av medlemskap i en minoritetsgruppe. Det betyr at minoritetens nasjonale og kulturelle forskjeller ikke tas i betraktning i forhold til fordelingen av rettigheter. En *diskriminerende* minoritetspolitikk kan innebære at staten fører en politikk som kan virke benektende ovenfor minoritetens nasjonale tilhørighet og som begrenser minoritetens rettigheter.

1.3 Israels statsidé

Staten Israel er hovedaktøren i denne analysen og derfor kan det være aktuelt å se nærmere på karakteristikker ved selve staten for å forstå statens minoritetspolitikk. Ifølge Butenschøn (1993:12) utgjør statsidé (statens normative grunnlag) og regime (mekanismer for fordelingen av den politiske makten) de to viktigste komponentene i statskarakteren. I staten Israels tilfelle er statsidé og regime på mange måter knyttet sammen. Statsideen påvirker i stor grad det politiske regimet i Israel og derfor kan det være vanskelig å skille analytisk mellom disse to komponentene. Jeg velger derfor å se kun nærmere på statsidé som en forklaringsvariabel, mens regime vil bli behandlet som en dimensjon i den statlige minoritetspolitikken. Dette innebærer at jeg vil undersøke i hvilken grad statsideen påvirker fordelingen av politisk makt mellom majoritet og minoritet i Israel. Det kan tenkes at det finnes andre forklaringsvariabler som for eksempel sikkerhetsbetraktninger, demografi og økonomiske forhold som kan tenkes å påvirke den statlige minoritetspolitikken i landet. På grunn av oppgavens omfang vil det kun være mulig å se nærmere på en sentral forklaringsvariabel som er Israels statsidé.

Grunnlaget for staten Israels statsidé er det sionistiske stats- og nasjonsbyggingsprosjektet. Sionismen kan i vid forstand defineres som "*et jødisk motiv for tilbakevendelse til sion (Jerusalem) og har religiøse, kulturelle og politiske uttrykk*" (Østerud, Goldmann & Pedersen 1997:27). Politisk er sionismen en ideologi og en nasjonal bevegelse som bygger på fire grunnleggende prinsipper. For det første utgjører det jødiske folket en egen nasjon. For det andre kan jødene som et historisk

felleskap bare overleve dersom de får sin egen stat. For det tredje gjør den nasjonale oppdelingen av Europa det vanskelig for jøder å leve der med tanke på antisemittisme og den økende nasjonalismen. For det fjerde må det jødiske folket samles i det historiske hjemlandet, Palestina (Butenschøn 2006:16). Tilhengere av sionismen kalles for "sionister". Det er viktig å understreke at ikke alle jøder er sionister og ikke alle sionister er jøder.

Formålet med det sionistiske statsbyggingsprosjektet var å etablere en jødisk stat i det britiske mandatområdet Palestina, som allerede var bebodd av palestinere.

Palestineres eksistens representerer derfor en utfordring til sionistenes statsbyggingsprosjekt, ettersom Israel ble etablert for det jødiske folket og ikke for palestinere. Butenschøn (2006:207) skriver at en programmatisk tolkning av Israels statsidé bidrar til forståelsen av Israel som en jødisk stat. Programmatisk vil si at staten Israel er organisert med tanke på å realisere det sionistiske statsbyggingsprosjektet. *"Staten Israel er bygget opp som en nasjonalstat for jødene, dens eksistensbegrunnelse som en nasjonalstat ligger i ambisjonene om å absorbere og integrere jødeheten som helhet fra alle verdens hjørner"* (Butenschøn 2006:207). Hvis staten Israel oppgir denne målsetning ville den ut i fra denne tolkningen oppgi sin jødiskhet. Statens jødiske og sionistiske aspirasjoner faller dermed sammen her; den jødiske kollektive identiteten kan bare realiseres innenfor en sionistisk ramme (Butenschøn 2006:207). Ifølge Landsverk (1996:67) kan staten Israels statsidé derfor karakteriseres som jødisk-sionistisk ettersom denne betegnelsen vil være sammenfallende mellom statens funksjon og statens sionistiske mål. Det sionistiske stats- og nasjonsbyggingsprosjektet er av fundamental betydning i diskusjonen av den jødisk-sionistiske statsideen, og statens grunnmotiver om å fullføre dette prosjektet. Formålet med oppgaven vil derfor være å undersøke i hvilken grad det sionistiske stats- og nasjonsbyggingsprosjektet påvirker palestineres situasjon i Israel.

1.4 Problemstilling

Oppgavens problemstilling kan fremsettes med følgende spørsmål:

I hvilken grad påvirker Israels jødisk-sionistiske statsidé den statlige minoritetspolitikken?

Statlig minoritetspolitikk er et flerdimensjonalt begrep som spesifiseres til fem dimensjoner: symbolsk, politisk, økonomisk, kulturell og demografisk (i denne oppgaven). Statlig minoritetspolitikk langs den symbolske dimensjonen tar for seg spørsmålet om anerkjennelse som en nasjonal minoritet, den politiske dimensjonen tar for seg politiske rettigheter som for eksempel politisk deltakelse, ytringsfrihet og maktfordeling, den økonomiske dimensjonen fokuserer på tilgang til statens økonomiske ressurser, den kulturelle dimensjon tar for seg tilgang til språk, kultur og religion, mens den demografiske dimensjonen fokuserer på statsborgerskap og familiegjenforening. Det skilles også mellom tilpassende, nøytral og diskriminerende politikk langs hver dimensjon. Statsidé er den uavhengige variabelen i analysen og spesifiseres til organiserende ideologi og nasjonforståelse. Dette vil jeg komme tilbake til i kapittel 3 og 4.

Jeg vil besvare problemstillingen gjennom å undersøke sammenhengen mellom den jødisk-sionistiske statsideen og den statlige minoritetspolitikken langs den symbolske, den politiske, den økonomiske, den kulturelle og den demografiske dimensjonen. Det vil si at jeg ønsker å undersøke i hvilken grad den jødisk-sionistiske statsideen påvirker israelske myndigheters valg av politikk (tilpassende, nøytral eller diskriminerende) overfor den palestinske minoriteten langs hver av dimensjonene. Analysekapitlene vil derfor deles inn etter de ulike dimensjonene. Det vil være mest hensiktsmessig å prøve å karakterisere den statlige minoritetspolitikken som tilpassende, nøytral eller diskriminerende først i hvert kapittel og deretter undersøke i hvilken grad statsideen påvirker valg av politikk langs hver dimensjon. Jeg vil følge denne strukturen i kapittel 5, 7 og 9, mens strukturen i kapittel 6 og 8 vil være litt forskjellig fordi temaene som diskuterer i disse kapitlene er ganske

forskjellig og derfor vil det være hensiktsmessig å beskrive og forklare politikken innenfor hvert underkapittel.

1.5 Oppgavens struktur

I kapittel 2 starter jeg med å begrunne design og metodevalget for oppgaven. Valg av design og metode er styrt av problemstillingen, og derfor vil bruken av case-studie og kvalitativ metode til datainnsamling og analyse være det mest hensiktsmessig i denne oppgaven. Deretter vil jeg gjøre for metodebruk. Det vil innebære at jeg gjør rede for bruk av datainnsamlingsmetoder og kildekritikk. I siste delen av kapitlet vil jeg diskutere validitet og reliabilitet som er sentralt i forhold til datas nøyaktighet og pålitelighet.

Kapittel 3 starter med å gjøre rede for minoritetsbegrepet (spesielt fokus på begrepet nasjonal minoritet). Deretter vil jeg gå nærmere inn på en teoretisk definisjon av begrepet statlig minoritetspolitikk. Det vil være viktig å se nærmere på ulike typer politikk (tilpassende, nøytral og diskriminerende) og ulike dimensjoner (symbolsk, politisk, økonomisk, kulturell og demografisk) av den statlige minoritetspolitikken. I den siste delen av teorikapitlet vil jeg fokusere på den teoretiske definisjonen av Israels statsidé. Jeg vil bruke teoretiske bidrag fra studiet av nasjonalisme og politiske ideologier for å underbygge variabelen teoretisk. Det vil også være aktuelt å gå nærmere inn på teoretiske muligheter for hvordan statsideen kan tenkes å påvirke den statlige minoritetspolitikken.

Formålet med kapittel 4 vil være å gjøre kort rede for israelsk statsidé empirisk. Dette vil gjøres gjennom å se nærmere på israelske myndigheters forståelse av nasjonsbegrepet og sionismen. I kapittel 5 vil jeg undersøke sammenhengen mellom statsidé og statlige minoritetspolitikk langs den symbolske dimensjonen. Her vil det være viktig å beskrive og forklare statens respons på spørsmålet om anerkjennelse som en nasjonal minoritet. I kapittel 6 vil jeg undersøke sammenhengen mellom statsidé og statlig politikk langs den politiske dimensjonen. Formålet her vil være å

undersøke statsideens implikasjoner på palestineres politiske rettigheter. I kapittel 7 skal sammenhengen mellom statsideen og statlig minoritetspolitikk langs den økonomiske dimensjonen undersøkes. Eiendomsrettigheter og palestineres økonomiske situasjon vil være sentralt her. I kapittel 8 vil jeg se nærmere på palestineres kulturelle rettigheter og hvordan statsideen påvirker minoritetens tilgang til språk, utdanning og religion. Det siste analysekapitlet (kapittel 9) vil diskutere statlig minoritetspolitikk langs den demografiske dimensjonen. Tilgang til statsborgerskap og familiegjenforening er sentrale tema i denne delen av analysen. Kapittel 10 inneholder en avsluttende drøfting, og vil besvare oppgavens problemstilling.

2. Metodisk tilnærming

Dette kapitlet tar for seg metodevalg og metodebruk i arbeidet med oppgaven. I kapitlets første del begrunner jeg metodevalg og design ut i fra oppgavens problemstilling. Deretter vil jeg se nærmere på datainnsamling og bruk av ulike kilder i oppgaven. Store deler av kildene i oppgaven ble samlet inn i Norge, men feltarbeidet i Israel var også en viktig del av datainnsamlingsarbeidet (i forbindelse med oppgaven) og en anledning for å bli bedre kjent med situasjonen til palestinere i Israel. Deretter vil jeg diskutere mitt forhold til regionen som studeres og foreta en kildekritisk vurdering av kildene som har blitt brukt i oppgaven. I den siste delen av kapitlet vil fokus rettes mot validitet og reliabilitet som er sentralt i forhold til datas nøyaktighet og pålitelighet. Til slutt vil jeg kort oppsummere de sentrale metodiske betraktningene i oppgaven.

2.1 Design og Metode

Opgavens design kan karakteriseres som et case-studie. Case-studie kan defineres som ”en empirisk undersøkelse av et fenomen i sine naturlige omgivelser, der flere datakilder benyttes”(Ringdal 2001:114). Ut fra denne definisjonen kan case-studie forstås som en analyse av enheter som for eksempel land, organisasjoner, bedrifter, individer eller beslutninger. Denne oppgaven har som formål å analysere den statlige minoritetspolitikken i Israel. Analysen av denne enheten vil ta utgangspunkt i ulike teoretiske bidrag om minoritetspolitikk. Teoriene jeg har valgt å basere oppgaven på, vil bli brukt for å analysere et case, ikke for å teste en teori. Case-studiet kan derfor karakteriseres som et ”fortolkende case-studie”. Denne typen case-studie har som formål å fortolke et case i lys av eksisterende teorier og begreper (Andersen 1997:68). Det varierer hvor godt et case er egnet til generalisering. Formålet med oppgaven er ikke å avdekke generelle lovmessigheter, og derfor vil det være vanskelig å bruke caset til statistisk generalisering. Det teoretiske rammeverket for oppgaven kan derimot brukes til å forklare andre staters politikk overfor minoriteter.

Det er vanlig å skille mellom kvalitativ og kvantitativ metode når det gjelder metode for analysen og datainnsamling. Kvalitativ analyse har som formål å gi et tolkende perspektiv av fenomenet og søker derfor å gå i dybden av det som studeres. Forståelse av fenomenets kompleksitet og detaljer er sentralt (Ringdal 2001:113). Kvantitativ metode derimot vektlegger utbredelse og antall. Dette fører til at forskeren i større grad baserer seg på metoder som innebærer større avstand, og mindre forståelse for informantens situasjon (Thagaard 1998:16). I motsetning til kvalitativ metode baserer kvantitativ metode seg primært på analyse av data på tallnivå. Valg av tema og problemstilling bestemmer oftest valg av metode (Ringdal 2001:107) For å kunne forklare minoritetspolitikk vil være viktig å analysere statens intensjoner og motiver bak politikken som føres. Intensjoner og motiver kan ikke kvantifiseres, de må heller fortolkes. Kvalitativ metode vil derfor være best egnet til analysen. Ved bruk av kvalitativ metode vil det være mulig å forklare kompleksiteten i statens politikk overfor den palestinske minoriteten. Dessuten vil det være mulig å forklare minoritetspolitikken ut i fra konteksten.

2.2 Datainnsamling

Formålet med oppgaven er å undersøke i hvilken grad Israels statsidé påvirker statens politikk overfor den palestinske minoriteten. For å kunne undersøke dette vil jeg se nærmere på hvordan statens politikk påvirker minoritetens situasjon og i hvilken grad denne politikken er styrt av statens sionistiske visjoner. Datainnsamlingen (for å besvare problemstillingen) ble gjort gjennom intervjuer, samt bruk av ulike sekundærkilder som bøker, lover, rapporter, artikler og aviser. Det hadde vært mulig å bruke en type kilde til oppgaven, men jeg valgte i stedet å kombinere så mange kilder som mulig. Kombinasjon av flere kilder kalles datatriangulering. Fordelen med datatriangulering er at det bidrar til å utvikle ”converging lines of inquiry” og flere kilder bidrar dessuten til å styrke datas pålitelighet (Yin 2003:98).

2.2.1 Feltarbeid

Jeg gjennomførte et kort feltarbeid i Israel fra 04.12.06 til 17.12.06. Formålet med feltarbeidet var å samle inn data til oppgaven. I løpet av oppholdet gjennomførte jeg seks intervjuer og samlet inn skriftlig datamateriale til oppgaven. I tillegg fikk jeg mye nyttig informasjon gjennom en rekke uformelle samtaler. Jeg hadde på forhånd vært i kontakt med personer som har kompetanse om palestinere i Israels. Under mitt opphold besøkte jeg derfor byene Haifa, Nasaret, Shafa'amr og Jerusalem for å gjennomføre intervjuer. I tillegg besøkte jeg byen Akka for å få et bedre inntrykk av palestineres situasjon i Israel. Jeg benyttet også anledningen til å besøke byene Ramallah, Betlehem og Hebron for å få et bedre inntrykk av palestineres situasjon i generelt.

2.2.2 Intervju som datainnsamlingsmetode

Intervju er en av de viktigste kildene til et case-studie (Yin 2003:89). Intervju kan defineres som "utveksling av synspunkter mellom to personer som snakker sammen om et felles tema" (Dalen 2004:15). Jeg valgte å bruke intervju som en datainnsamlingsmetode for å få bedre innsikt i palestineres situasjon i Israel. Jeg ønsket å få mer informasjon om statens politikk overfor minoriteten og hvordan politikken blir oppfattet. Gjennom intervju samlet jeg inn informasjon som ble brukt til å besvare problemstillingen. Jeg gjennomførte seks intervjuer basert på en semistrukturert intervjuguide. Det som karakteriserer denne intervjumetoden er at intervjuet tar form som en styrt samtale. På den måten blir det lettere for informanten å snakke fritt om temaet (Yin 2003:89-91). Jeg hadde på forhånd utformet en rekke spørsmål som jeg ønsket å få svar på. Jeg hadde en del generelle og en del mer spesifikke spørsmål. Informantene ble stilt de samme generelle spørsmålene slik at det skal være mulig for meg å sammenligne svarene. De spesifikke spørsmålene tok for seg organisasjonens og personens arbeidsfelt. Intervjuets løse struktur førte til at informanten snakket om temaet og diskutere ulike problemstillinger uten at det var nødvendig for meg å stille mange spørsmål. Jeg snakker arabisk og derfor var det

naturlig for meg å gjennomføre de fleste intervjuene på arabisk. Intervjuer med personer som ikke snakker arabisk ble foretatt på engelsk. Totalt ble fire av seks intervjuer gjennomført på arabisk, mens to ble gjennomført på engelsk (dette vil jeg komme tilbake til i 2.2.4).

Det er viktig å spesifisere utvalget undersøkelsen skal basere seg på. I kvalitativ metode benyttes strategisk utvalg, som innebærer at informanten velges ut på en måte som er hensiktsmessig i forhold til problemstillingen. Utvalget i kvalitative studier er relativt små ettersom omfattende kontakt mellom forskeren og informanten kan gi store mengder data (Thagaard 1998:51). Oppgavens problemstilling tilsier på mange måter at personer med kompetanse om statlig minoritetspolitikk i Israel vil være de mest aktuelle informantene, fordi jeg ønsker å studere den statlige politikken, og hvordan denne politikken påvirker palestinere som en gruppe og ikke som et enkelt individ. Det vil derfor være aktuelt å kontakte personer og/eller organisasjoner som representerer palestinere, forskere som analyserer politikken og personer som representerer israelske myndigheter. Før jeg dro på feltarbeid bestemte jeg meg for gjennomføre 5-10 intervjuer. Planen var å utføre intervju med informanter i tre forskjellige kategorier.

- Organisasjoner som jobber med minoritetsrettigheter
- Samfunnsvitere som kan gi meg bedre innsikt i minoritetsproblematikken
- Politiske aktører: politiske partier og /eller statlige institusjoner

Når det gjelder organisasjoner intervjuet jeg representanter fra to sentrale palestinske organisasjoner: *Mossawa center, the advocacy center for Arab citizens of Israel* og *Adalah, the legal center for arab minority rights*. Mossawa center er en uavhengig organisasjon som jobber med å fremme likhet for palestinere i Israel, og jobber for å forbedre palestineres situasjon når det gjelder minoritetens legale status,

sosioøkonomisk utvikling i den palestinske sektoren⁵ og anti-rasistisk arbeid. Den 5. desember 2006 intervjuet jeg Jaffar Farah som er direktør i Mossawa. Intervjuet ble foretatt i organisasjonens lokaler i St. lukes gate 5 i området Wadi Nisnas i Haifa. Intervjuet startet rundt kl 15.00 og ble avsluttet rundt 16.30. Under intervjuet var Farah veldig opptatt av å snakke om publiseringen av Mossawas forslag til en fremtidig israelsk grunnlov. Forslaget ble publisert 01.12.06 og tok for seg palestinernes krav om likhet og minoritetsrettigheter. Dette dokumentet skapte en debatt i israelsk media som jeg da også fulgte med på. Intervjuet ble i stor grad preget av innholdet i dokumentet som på mange måter tok for seg sentrale aspekter i den minoritetspolitikken. Jeg hadde på forhånd en rekke spørsmål om hvilke rettigheter palestinere har i Israel og hva slags krav de stiller til staten. Disse spørsmålene ble diskutert i forhold til dokumentet som ble publisert et par dager før intervjuet. Jeg fikk en rapport fra Mossawa som ble publisert i 2006, og denne har jeg brukt i oppgaven.

Adalah er en uavhengig menneskerettighetsorganisasjon som jobber med palestinernes legale rettigheter i Israel. Organisasjonen er sentral i jobben som gjøres for å forbedre palestinernes rettigheter i Israel. Organisasjonens arbeid er i stor grad knyttet til enkeltsaker som behandles i israelske domstoler. Det kan være saker som er knyttet til familiegjenforening, rett til bolig, rett til å bruke arabisk og lignende. Jeg intervjuet advokaten Abeer Baker som jobber i Adalah torsdag den 7. desember 2006 i organisasjonens lokaler i Shafa'amr (kl.15.00-15.45). Baker har undervist i minoritetsrettigheter og det israelske lovverket ved universitetet i Tel Aviv og jobber som advokat i Adalah. Intervjuet med Abeer Baker handlet om palestinernes legale status i Israel. Baker snakket om saker de jobber med som for eksempel retten til å bruke arabisk, retten til å kjøpe fast eiendom og familiegjenforening. Baker ga meg også flere rapporter om palestinernes situasjon i Israel.

⁵ Sektor refererer til det institusjonelle skillet mellom jøder og palestinere i Israel når det gjelder utdanningsystem, religiøse institusjoner, infrastruktur og økonomi.

I løpet av mitt opphold i Israel intervjuet jeg tre samfunnsvitere: Dr. As'ad Ghanem, Prof. Sammy Smootha og Dr. Uri Davis. Dr. Ghanem er en forsker og foreleser i statsvitenskap ved universitetet i Haifa. Han har skrevet en rekke artikler og bøker om palestinere i Israel. Dr. Ghanem belyser forholdet mellom det politiske systemet i Israel og minoritetsrettigheter og fremtidsutsikter for den palestinske minoriteten. Intervjuet med Dr. Ghanem fant sted i Rabinbygningen i universitetet i Haifa onsdag den 6. desember 2006 fra kl 13.00- 14.00, og handlet i stor grad om forholdet mellom majoritet og minoritet i Israel og hvilke rettigheter palestinere i Israel krever. Jeg fikk flere artikler og rapporter av Dr. Ghanem som har vært relevante for oppgaven.

Den andre samfunnsviteren jeg intervjuet var Prof. Sammy Smootha. Prof. Smootha er sosiolog ved universitetet i Haifa og er opptatt av forholdet mellom jøder og palestinere i Israel. Han har skrevet en rekke bøker og artikler om dette temaet, og gjennomført en rekke undersøkelser som beskriver forholdet mellom de to gruppene. Prof. Smootha skriver også om minoritetsrettigheter og hvilke rettigheter staten bør gi palestinere. Intervjuet fant sted i Rabinbygningen i universitetet i Haifa torsdag 7. desember 2006 fra kl 9.00 til 9.30. Under intervjuet gikk Prof. Smootha gjennom palestinernes fremtidsutsikter, statens, palestinernes og sitt eget syn på den statlige minoritetspolitikken i Israel.

Den tredje samfunnsviteren som ble intervjuet var Dr. Uri Davis som er antropolog og leder for den israelske menneskerettighetsorganisasjonen *Al-beit* som kjemper for at palestinere skal kunne bosette seg hvor de vil i Israel. Dr. Davis har skrevet mye om statsborgerskap i Israel og eiendomsrett. Intervjuet med Dr. Davis fant sted i Kafé Notredame i Jerusalem lørdag den 9. desember kl 16.00 til 18.00. Dr. Davis var veldig opptatt av å snakke om det israelske lovverket og hvordan det påvirket situasjonen til den palestinske minoriteten. Intervjuet med Dr. Davis bidro på mange måter til å gi meg bedre innsikt i det israelske lovverket.

Jeg klarte kun å komme i kontakt med ett politisk parti under mitt opphold i Israel. Det var det palestinske partiet *National democratic Assembly* (NDA) som er ledet av Azmy Bishara. Partiet vektlegger minoritetsrettigheter og likhet i sitt politiske

program. Jeg intervjuet Awad Abd El Fattah, som er partiets generalsekretær, torsdag den 7. desember kl 13.00 til 14.00. Generalsekretæren gikk igjennom partiets historie, partiets målsetninger og forskjellen mellom NDA og Hadash (kommunistpartiet).

Det har vært vanskelig å komme i kontakt med statlige institusjoner som jobber med minoritetsrettigheter i Israel. Israel ikke noe spesifikt departement eller direktorat som jobber med minoritetsspørsmål. Tidligere fantes det en rådgiver for den palestinske minoriteten ved statsministerens kontor, men det gjorde det ikke under mitt opphold i Israel. Mens jeg var i Israel fikk jeg vite at hvert departement i Israel har en avdeling som jobber med den palestinske minoriteten. Jeg prøvde å ringe statsministerens kontor, utdanningsdepartementet, innenriksdepartementet og finansdepartementet for å komme i kontakt med personer som jobber med minoritetsspørsmål. Personene som svarte kunne enten ikke hjelpe meg, eller så ga de meg telefonnumre som ikke var i bruk.

2.2.3 Skriftlige kilder

Det har blitt skrevet en rekke bøker og artikler om palestinere i Israel. Forfatterne har forskjellige oppfatninger av den statlige minoritetspolitikken. Det har vært viktig å ta i betraktning at forfatterne på mange måter ytrer sine meninger i bøkene. Jeg har forsøkt å kombinere de ulike synspunktene som blir presentert i bøkene og artiklene for å gi et nyansert bilde av den statlige politikken.

Det finnes en rekke lover i Israel som berører den palestinske minoriteten på ulike måter. De mest sentrale lovene som er: *Basic Law: Knesset*, *Basic Law : Human Dignity and Liberty*, *Law of Return*, *Nationality Law*, *Absentees Law*, *Nationality and entry into Israel Law* og *State Education Law* har jeg funnet på hjemmesiden til det *Israel Ministry of Foreign Affairs* og i bøker. For å kunne belyse disse lovene har jeg støttet meg på ulike tolkninger av disse lovene. David Kretzmer, Uri Davis, Nils Butenschøn og Ori Stendels analyser av de ulike lovene har vært sentralt i denne oppgaven. Dessuten har jeg også sett nærmere på palestinske organisasjoners tolkning av disse lovene.

Jeg har også brukt en del rapporter som har blitt skrevet om palestinere i Israel. Disse rapportene har blitt publisert av Mossawa, Adalah og Arab human rights Organization. Rapportene tar for seg ulike brudd på menneskerettigheter, hva som må gjøres for å forbedre minoritetens situasjon og fremtidsutsikter for den palestinske minoriteten i Israel.

2.2.4 Forskerens tilknytning til området som studeres

Valg av metode i denne oppgaven fører til at min tilknytning til regionen som studeres bør diskuteres. Jeg er selv palestiner, men er født og oppvokst i Skandinavia. Foreldrene mine kommer fra Jabaliya flyktningleir som ligger nord på Gazastripen. Jeg har oppholdt meg mye på Gazastripen og er engasjert i forbindelse med Palestina konflikten. Spørsmålet er i hvilken grad disse forholdene betraktes som en styrke eller svakhet i forbindelse med oppgaven, og i hvilken grad disse forholdene påvirker datainnsamlingen og analysen i oppgaven. Jeg mener selv at min tilknytning til regionen bidrar til å styrke oppgaven fordi jeg kjenner til kulturen, forholdene og snakker arabisk. Kjennskap til kulturen er en fordel når en skal gjennomføre et feltarbeid og snakke med ulike mennesker. Jeg følte at min bakgrunn og at det faktum at jeg snakker arabisk lettere bidro til at informantene følte seg trygge og snakket fritt under intervjuet. Dessuten har min kunnskap om forholdene i regionen bidratt til å sette palestinere i Israel inn i et større perspektiv. Når det gjelder datainnsamling og analyse så har jeg bevisst prøvd å variere kilder, bruke selvstendige kilder og diskutere ulike synspunkter om temaet. Dette har bidratt til å gi en nyansert analyse av den statlige minoritetspolitikken. I neste avsnitt vil jeg gå nærmere inn på hvordan jeg har vurdert de kildene som har blitt brukt i oppgaven.

2.3 Kildekritikk

Kildekritikk eller kildeanalyse kan brukes for å fastslå hvor godt kildematerialet er egnet til oppgaven. En kildes pålitelighet kan vurderes ut fra fem kriterier:

Identifikasjon, det vil si kildematerialets ekthet i bokstavelig forstand og i overført

betydning. *Tendens* hos en kilde er interesse, hensikt, engasjement og politisk posisjon. *Tidssamband* er betegnelsen for tidsavstanden mellom hendelsen og ytringen. *Avhengighet* handler om kildens selvstendighet eller mangel på selvstendighet. Det er viktig å finne ut hvor mange ledd historien har gått i gjennom og prøve å komme selve saken nærmest. *Kompetanse* handler om skriverens kompetanse og hvordan fakta blir presentert (Fossum & Meyer 2003:57, 63, 66, 69 & 70).

I forbindelse med oppgaven har det vært aktuelt å bruke disse kriteriene til både skriftlige og muntlige kilder. Kriteriene tendens, avhengighet og kompetanse har blitt vektlagt fordi disse er mest relevante i forhold til datamateriale som er skrevet om teamet. Det finnes mange ulike syn på Israels politikk overfor den palestinske minoriteten og derfor har det vært viktig å kunne vurdere kildene ut i fra de ulike kriteriene. Israelske akademikere er delt i sitt syn på hvordan staten behandler minoritetsspørsmålet. En rekke israelske akademikere anklages for å ha blitt påvirket av myndighetenes syn på minoritetsproblematikken i Israel. Det har i størst grad vært akademikere tilknyttet israelske institusjoner. Andre israelske akademikere kritiseres for å være ”arabister”, og det vil si at de uttaler seg om forhold knyttet til den palestinske minoriteten uten å ha grunnlag for å forstå problematikken, fordi de ikke er palestinere. Liberale israelske akademikere derimot blir kritisert for å støtte palestinerne ut i fra et liberalt ståsted, og ikke ut i fra statens urettmessige behandling av minoriteten (Landsverk 1996:23).

Det forventes at kildene som er blitt brukt i oppgaven har en viss tendens i en bestemt retning. For å kunne vurdere kildens tendens har jeg sortert de ulike kildene innenfor forskjellige skoleretninger og prøvd å kartlegge interesser som kan påvirke kildene. I noen tilfeller har andre kilder blitt brukt for å kunne plassere en kilde. Det er viktig å skille mellom ulike typer utsagn i en kilde (Fossum & Meyer 2003). Fossum og Meyer (2003:66) skiller mellom empiriske påstander, verdipåstander, tolkninger og programmatisk utsagn. Det kan være lettere å analysere kildens tendens hvis man skiller mellom empiriske påstander og de andre påstandene (normative påstander).

Skillet mellom faktapåstander og normative påstander har vært et viktig hjelpemiddel for å kunne analysere kildenes tendens.

For å vurdere kildenes avhengighet har jeg prøvd å se nærmere på typen informasjon og hvor denne informasjonen er hentet i fra. Hvis det for eksempel er informasjon som omhandler fødselsstatistikker og lignende vil det være aktuelt å se om disse opplysningene er hentet direkte fra statistiske sentral byråer eller om informasjonen har gått i flere ledd gjennom ulike kilder.

Litteraturen som har blitt brukt i oppgaven er skrevet av personer som har kompetanse på minoritetsspørsmål. Jeg har brukt dokumenter som er skrevet av samfunnsvitere med kompetanse på dette feltet, organisasjoner og statlige institusjoner. Internett har i stor grad blitt brukt for å laste ned informasjon til oppgaven. For å sikre kvaliteten på det som har blitt lastet ned har jeg prøvd å finne ut hvem som står bak publiseringen og i hvilken sammenheng dette har blitt publisert. Litteraturen har blitt lastet ned fra forskeres hjemmesider, organisasjoners hjemmesider, statlige sider og databaser som inneholder artikler.

2.4 Reliabilitet og Validitet

Reliabilitet og validitet er sentralt i kvalitetssikring av undersøkelser. Reliabilitet refererer til datas pålitelighet og kommer i uttrykk ved at det skal være mulig for en annen forsker å gjennomføre den samme undersøkelsen og komme frem til de samme resultatene. Validitet referer på den andre siden til datamaterialets gyldighet i forhold til problemstillingen som skal besvares. Selv om reliabiliteten er høy slik at data er pålitelig, er det ikke sikkert at disse data er relevante for oppgavens problemstilling. Datamaterialet kan ha lav validitet selv om reliabiliteten er høy. Det vil derfor være viktig å diskutere disse to kriteriene i forhold til datas pålitelighet og i hvilken grad data er egnet til å besvare oppgavens problemstilling (Grønmo 2004:231; Ringdal 2001:166; Yin 2003:37).

2.4.1 Reliabilitet

Reliabilitets problem i forhold til data som har blitt brukt i oppgaven kan først og fremst knyttes til data som ble samlet inn gjennom intervju. Det første problemet knytter seg til om informanten snakker sant. Det kan hende at informanten føler seg presset til å avgi et bestemt svar eller at informanten ikke klarer å snakke fritt fordi vedkommende frykter for eventuelle konsekvenser. Dette er faktorer jeg må ta i betraktning når jeg vurderer intervjumaterialet. Det kan også tenkes at informanten ville ha svart annerledes dersom en annen person ville ha stilt de samme spørsmålene. Informanten kan kanskje føle seg mer trygg på å snakke med noen fra det samme landet enn med en utlending. I dette tilfellet vil det være en fordel for meg som palestiner å intervju palestinere. Det kan også tenkes at jeg i noen tilfeller kan har misforstått et svar eller at informantens svar kan tolkes på ulike måter. Det er viktig å ta dette i betraktning når en skal vurdere intervjumaterialets pålitelighet. For å styrke intervjumaterialets reliabilitet har jeg forsøkt å sammenligne informantenes svar på spørsmålene for å se om noen av svarene høres mindre troverdige ut enn andre. Dette har greit latt seg gjøre siden jeg kun intervjuet seks personer.

For å styrke reliabiliteten på skriftlig data har jeg benyttet begreper fra teoretiske bidrag som et analytisk verktøy. Jeg har også benyttet gjengivelse av sitater for å eksemplifisere argumentasjonen, slik at leseren kan følge med i kategoriseringen, resonnementet og fortolkningen. Fortolkningselementet i kvalitativ metode representerer en fare for forsker-”bias”, fordi forskeren ved innsamling av data både kan påvirke og påvirkes av forskningsmaterialet. I oppgaven har jeg derfor lagt vekt på å skape en kjede av bevis for å styrke reliabiliteten. Dette innebærer at personen som leser oppgaven skal kunne identifisere data som er brukt. Dette har blitt gjort gjennom hyppig bruk av kildehenvisninger og en fullstendig referanseliste slik at det skal være mulig å sikre analysens etterprøvbarehet (Yin 2003:105).

2.4.2 Definisjonsmessig validitet og ekstern validitet

Ifølge Grønmo (2004:232) referer *definisjonsmessig validitet* til forholdet mellom teoretiske og operasjonelle definisjoner av begreper. Den teoretiske definisjonen klargjør hva forskeren har som hensikt å studere, mens den operasjonelle definisjonen avgjør hva som faktisk studeres. For å oppnå høy validitet er det viktig at den teoretiske definisjonen så godt som mulig samsvarer med den operasjonelle definisjonen. Den avhengige variabelen i denne oppgaven er ”statlig minoritetspolitikk” og vil i denne oppgaven spesifiseres til en symbolsk, politisk, økonomisk, kulturell og demografisk dimensjon. I den symbolske dimensjonen skal jeg drøfte spørsmålet om anerkjennelse som en nasjonal minoritet. Dette vil gjøres gjennom å se nærmere på hvordan staten anerkjenner minoriteten. I den politiske dimensjonen skal jeg analysere prinsippet om likhet og politiske rettigheter. Sikrer staten palestinere politiske rettigheter, representasjon, deltakelse og politisk makt, slik at palestinere har innflytelse over egen situasjon? I den økonomiske dimensjonen skal det dreie seg om fordeling av statens ressurser som innebærer palestineres tilgang til land, boliger og sosioøkonomisk utvikling. I den kulturelle dimensjonen rettes fokus mot innholdet i statens politikk i forhold til språk, utdanning og religion. I den demografiske dimensjonen handler det om statsborgerskapspolitikk og familiegjenforening. Oppgavens uavhengige variabel, statsidé, spesifiserer til organiserende ideologi og nasjonsforståelse. Organiserende ideologi tar for seg sionismen som staten Israels statsbærende ideologi, og nasjonsforståelse referer til israelske myndigheters forståelse av nasjonsbegrepet. Operasjonaliseringen som er gjort rede for ovenfor dekker de sentrale aspektene både ved statlig minoritetspolitikk og statsidé, noe som bidrar til en høy definisjonsmessig validitet.

Ekstern validitet er et uttrykk for at resultatene av undersøkelsen kan generaliseres til andre situasjoner. Det betyr at ved å prøve det samme design på et nytt case vil man komme fram til de samme resultatene (Grønmo 2004:233). Som nevnt tidligere har generaliseringen ikke vært et mål i denne oppgaven ettersom Israel som case vanskelig kan sammenlignes med andre land i verden. Det teoretiske rammeverket i

denne oppgaven kan derimot tenkes å kunne overføres til andre situasjoner. Det kan for eksempel brukes til å forklare staters politikk overfor nasjonale minoriteter i andre stater.

2.5 Oppsummering

Formålet med dette kapitlet har vært å gjøre rede for metodevalg og metodebruk i oppgaven. Kapitlet startet med å begrunne metodevalg og design ut i fra oppgavens problemstilling. Deretter ble fokus rettet mot datainnsamling. Data til oppgaven ble samlet inn i Norge og i Israel. Under mitt feltarbeid i Israel gjennomførte jeg en rekke intervjuer og samlet samtidig inn skriftlig data om palestinere i Israel som har blitt brukt i oppgaven. Bruken av kildekritikk i forhold til data har bidratt til å styrke datas pålitelighet som er en viktig del i kvalitetssikringen av oppgaven. En god operasjonalisering av statlig minoritetspolitikk og statsidé er også viktig for å oppnå høy definisjonsmessig validitet, som betyr at data i stor grad er egnet til å besvare problemstillingen. Jeg mener at operasjonaliseringen av den avhengige og den uavhengige variabelen er tilfredsstillende og derfor forventes dette å gi en høy definisjonsmessig validitet. Generalisering har ikke vært en målsetning i oppgaven fordi det kan være vanskelig å overføre forholdne i staten Israel til andre land. Det teoretiske rammeverket kan derimot overføres til studier om statlig minoritetspolitikk i andre land.

3. Teoretisk tilnærming til studiet av statlig minoritetspolitikk

Målsetningen i denne oppgaven er å beskrive og forklare den statlige minoritetspolitikken i Israel. For å kunne gjøre dette vil det være viktig å lage et teoretisk rammeverk for statlig minoritetspolitikk slik at det vil være egnet til å studere mitt case. I begrepet statlig minoritetspolitikk inngår ordet minoritet, og derfor vil kapitlet starte med å ta for seg minoritetsbegrepet spesielt begrepet nasjonal minoritet. Deretter vil fokuset bli rettet mot statlig minoritetspolitikk, som er den avhengige variabelen i analysen. Her vil jeg diskutere staters valg av politikk og ulike dimensjoner av statlig minoritetspolitikk. I siste del av kapitlet vil jeg ta for meg den uavhengige variabelen statsidé og diskutere hvordan statsidé kan tenkes å påvirke den statlige minoritetspolitikken. Til slutt vil jeg kort oppsummere kapitlet.

3.1 Minoriteter

Statlig minoritetspolitikk kan forstås som staters politikk overfor minoriteter. De forente nasjoner (FN) definerer minoritet som:” *a non-dominant group of individuals who share certain national, ethnic, religious or linguistic characteristics which are different from those of the majority population*”⁶. Denne definisjonen legger til grunn nasjonale, etniske, religiøse og lingvistiske karakteristikk for å skille ut minoriteter fra resten av befolkningen i en stat. Minoriteter som karakteriseres som nasjonale (nasjonale minoriteter) kan beskrives som et mindretall som oppfatter seg som et nasjonalt felleskap (se neste avsnitt). Termen etnisk minoritet brukes om personer som tilhører en annen etnisitet enn majoriteten, mens religiøse minoriteter er betegnelsen på personer som har en annen religiøs overbevisning enn flertallet i en stat. Minoriteter som karakteriseres som lingvistiske (språklige minoriteter) har et

⁶ Se UN Fact sheet No.18 (Rev.1), Minority Rights 1996-2006 på www.ohchr.org/english/about/publications/docs/fs18.htm

annet morsmål enn majoriteten i en stat. Ifølge denne definisjonen kan minoriteter både være nasjonale og etniske, nasjonale og religiøse, eller både etniske og lingvistiske og så videre (Leoussi & Smith 2001:184).

3.1.1 Nasjonale minoriteter

Brubaker (1996:60) skriver at ” *a national minority is not simply a “group” that is given by the facts of ethnic demography. It is a dynamic political stance or, more precisely, a family of related yet mutually competing stances, not a static ethnic demography condition*”. Dette innebærer på mange måter at graden av *politisering* bidrar til et skille mellom nasjonale minoriteter og etniske minoriteter. Ifølge Gurr (2005:15) kjennetegnes en etnisk minoritet ved at gruppen har en definert sosioøkonomisk eller politisk posisjon i samfunnet som på mange måter baseres på en kombinasjon av etnisitet, immigrantbakgrunn, økonomisk rolle og religion. En etnisk minoritet er i stor grad opptatt av å beskytte og forbedre gruppens status i samfunnet. En nasjonal minoritet er derimot en etnisk minoritet som i større grad er politisert og kan karakteriseres med følgende: (1) gruppen hevder at de tilhører en annen nasjon enn den dominerende nasjonen i staten; (2) gruppen stiller krav om anerkjennelse som en distinkt nasjon; og (3) på bakgrunn av denne påstanden om at de tilhører en distinkt nasjonalitet stilles det krav om kollektive rettigheter som kan være kulturelle og/eller politiske (Brubaker 1996:60). For å gjøre forskjellen mellom etniske og nasjonale minoriteter mer tydelig skriver Gurr (2005:15) at nasjonale minoriteter søker separasjon eller autonomi (politisk, kulturell og økonomisk), mens etniske minoriteter søker større tilgang eller kontroll i staten⁷.

I mange tilfeller har nasjonale minoriteter ufrivillig blitt innlemmet i en annen stat som for eksempel når en stat eller et folk invaderer en annen stat eller område, eller når et land blir kolonialisert av settlere. Dette er tilfellet når det gjelder palestinere i

⁷ Denne forskjellen er ikke absolutt fordi etniske minoriteter som er nektet like rettigheter kan velge å skifte strategi som kan innebære å forlate landet slik som mange Sovjetiske jøder gjorde. På den andre siden kan nasjonale minoriteter som for eksempel tigreans i Etiopia bestemme seg for å inngå en sentralisert maktfordelings ordning, heller enn å søke autonomi eller separasjon (Gurr 2005:15).

Israel som ufrivillig har blitt en del av staten Israel. Gurr (2005:15) definerer denne typen nasjonale minoriteter som ” *a regionally concentrated groups that have lost their autonomy to expansionist states, but still preserve some of their cultural and linguistic distinctiveness and want to protect or re-establish some degree of politically separate existence* ”. I likhet med Brubaker opererer Gurr med en politisk definisjon av begrepet nasjonal minoritet, men Gurr vektlegger i større grad at minoriteten har blitt ufrivillig innlemmet i en stat og at dette kan ha bidratt til politisering av minoriteten. En kombinasjon av Brubaker og Gurrs definisjon av nasjonal minoritet kan bidra til en fruktbar definisjon av nasjonal minoritet som kan beskrive palestineres situasjon. I denne oppgaven vil nasjonal minoritet defineres som (1) en gruppe som ufrivillig er blitt innlemmet i en annen stat; og (2) som tilhører en annen nasjon enn den dominerende nasjonen i staten (3), minoriteten ønsker å bli anerkjent som en del av en annen nasjon enn den statsbærende nasjonen; og (4) ønsker kollektive rettigheter som en separat nasjon. Denne definisjonen vil legges til grunn for begrepet nasjonal minoritet i denne oppgaven.

3.2 Statlig minoritetspolitikk

Stater kan ta i bruk ulike strategier i møte med utfordringen (reell eller potensiell) et etnisk mangfold representerer (Coakley 1992). I sitt bidrag ”A nationality policy framework” fra 1999 bruker Bakke begrepet nasjonalitetspolitikk om myndigheters politikk overfor nasjonale minoriteter. Jeg velger derimot å omtale denne politikken for statlig minoritetspolitikk og kan defineres som: ” *a unified, purposeful and coherent program, which is potentially consistent, and which infuses specific decisions and actions of the state* ” (Bakke 1999:58). I denne oppgaven vil jeg bruke Bakkes teoretiske bidrag som utgangspunkt for å beskrive variasjonen i den statlige minoritetspolitikken.

Bakke (1999:63) oppsummerer statlig politikk overfor nasjonale minoriteter med følgende tabell:

Tabell 2.1. Tabell over statlige strategier overfor nasjonale minoriteter. Tabellen er hentet fra Elisabeth Bakke ”A nationality policy framework” (1999:63).

Politikk:	Tilpassende		Nøytral	Diskriminerende
<i>Plan:</i> Dimensjon	Sentralisert makt	Desentralisert makt	Enten*	Enten**
<i>Praktisk:</i> Politisk	Konsosiert demokrati	Føderasjon	Individuelle rettigheter	Diskriminering
Økonomisk	Likhet	Økonomisk autonomi	Økonomiske kriterier	Diskriminering
Kulturell	Like rettigheter	Kulturell autonomi	Individuelle rettigheter	Diskriminering
<i>Symbolisk</i>	Anerkjennelse som en nasjonal minoritet		Likegyldighet	Benekte

* En nøytral politikk kan kombineres med føderalisme, men statens nasjonale sammensetning vil ikke bli tatt i betraktning her.

** En undertrykkende politikk betyr at nasjonale grupper blir diskriminert

Bakke (1999:63) skiller mellom tre ulike typer politikk: tilpassende (imøtekommende), nøytral og undertrykkende som stater kan ta i bruk overfor nasjonale minoriteter. De to første typene politikk kan karakteriseres som ikke-diskriminerende. En tilpassende minoritetspolitikk innebærer at staten fører en politikk som beskytter og fremmer minoritetens identitet⁸, mens en nøytral politikk innebærer at staten gir minoriteten individuelle rettigheter, men ikke minoritetsrettigheter. En undertrykkende politikk vil si at staten fører en diskriminerende politikk overfor minoriteten.

Tabellen skiller også mellom statlig politikk på to plan: symbolsk plan og et praktisk plan. På det symbolske planet tar minoritetspolitikken for seg spørsmålet om

⁸ Identitet betegner minoritetens nasjonale, etniske, språklige og religiøse karakteristikk.

anerkjennelse av minoriteten som en separat nasjon. På det praktiske planet skilles det mellom politikk langs tre dimensjoner: politisk, økonomisk og kulturell. Statlig politikk langs den politiske dimensjonen tar for seg fordeling av den politiske makten i staten og politiske rettigheter som for eksempel retten til å danne politiske partier og ytringsfrihet. Statlig politikk langs den økonomiske dimensjonen retter seg mot fordeling av økonomiske goder i staten som for eksempel investeringer, tilskudd, eiendom og jobbmuligheter. Statlig politikk langs den kulturelle dimensjonen tar for spørsmål som er relatert til minoritetens kulturelle, religiøse og språklige karakteristikk som for eksempel bruk av minoritetens språk og utøvelse av religion.

I tillegg til symbolsk, politisk, økonomisk og kulturell dimensjon, velger jeg å inkludere en demografisk dimensjon som vil være relevant for mitt case. Det vil være aktuelt å se nærmere på hvordan myndighetene forholder seg til de demografiske forholdene i landet som for eksempel fødselsrater og innvandring og hvilke tiltak som settes i gang for å påvirke den demografiske sammensetningen. Statlig politikk innenfor den demografiske dimensjonen i oppgaven vil ta for seg statlige reguleringer i forhold til demografiske målsetninger. Det vil i stor grad handle om den statlige praksisen som føres i forbindelse med innvilgelse av statsborgerskap og familiegjenforening.

Statlig minoritetspolitikk blir i denne oppgaven definert som *statlige handlinger og beslutninger som påvirker minoritetens situasjon direkte eller indirekte langs den symbolske, den politiske, den økonomiske, den kulturelle og den demografiske dimensjonen*. Den statlige minoritetspolitikken kan komme til uttrykk i lover, bevilgninger, investeringer og uttalelser. Med utgangspunkt i Bakkens bidrag velger jeg å lage ny tabell over statlig politikk overfor nasjonale minoriteter som er mer tilpasset mine formål. I tillegg til å inkludere en demografisk dimensjon i tabellen, har jeg valgt å bruke mer presise beskrivelser over statlig minoritetspolitikk langs hver dimensjon.

Tabell 2.2 Tabell over statlig minoritetspolitikk med utgangspunkt i Bakkes bidrag "A nationality policy framework" fra 1999.

<u>Ikke-diskriminerte minoritetspolitikk</u>			
<u>Politikk:</u>	<u>Tilpassende</u>	<u>Nøytral</u>	<u>Diskriminerende</u>
Symbolisk	Anerkjennelse som en nasjonal minoritet	Likegyldighet	Benektende
Politisk	Politiske rettigheter som en gruppe i form av et konsosiert demokrati eller en føderasjon.	Politiske rettigheter på et individuelt plan, som er vanlig i majoritetsdemokrati.	Begrenset eller ingen politiske rettigheter. Dette forbindes med ikke-demokratiske regimer.
Økonomisk	Minoriteten har lik tilgang til statens velferd som en gruppe gjennom minoritetsrettigheter eller økonomisk autonomi.	Tilgang til statens velferd på et individuelt plan.	Ulik tilgang til statens velferd.
Kulturell	Minoriteten har lik tilgang til sin kultur som en gruppe gjennom minoritetsrettigheter eller kulturell autonomi.	Tilgang til egen kultur på et individuelt plan.	Begrenset eller ingen tilgang til egen kultur.
Demografisk	Universelle regler for statsborgerskap og familiegjenforening*		Ulik tilgang til statsborgerskap og familiegjenforening

*Se nøytral politikk

Tabellen er en oversikt over tre typer minoritetspolitikk som stater kan føre overfor minoriteter. De ulike typene minoritetspolitikk bør ikke betraktes som lukkede kategorier, men bør heller betraktes som skalaer eller en form for målestokk som statlig minoritetspolitikk kan vurderes i forhold til. Den nøytrale politikken kan betraktes som en "mellomposisjon" langs en skala med strategier som innebærer vidtgående innrømmelser overfor nasjonale minoriteter på den ene siden (positiv) og en type politikk som innebærer assimilering eller kontrollpolitikk på den motsatte enden av skalaen (negativ) (Nickelsen 1997:10). Videre vil jeg se nærmere på hva en

tilpassende, nøytral og diskriminerende minoritetspolitikk vil innebære langs hver dimensjon.

3.2.1 Tilpassende minoritetspolitikk

En imøtekommende politikk langs den symbolske dimensjonen vil si at staten anerkjenner minoriteten som en separat nasjon. Staten er da villig til å innse at staten er bi-nasjonal eller multinasjonal (Bakke 1999:63). Når det gjelder statlig politikk langs den politiske dimensjonen kan staten velge å imøtekomme minoritetens krav gjennom å sentralisere eller desentralisere makten. Sentralisert makt i den politiske dimensjonen vil innebære en eller annen form for konsosiert demokrati. Denne formen for maktfordeling kan karakteriseres med: en regjeringskoalisjon som er satt sammen av politiske partier som representerer de ulike segmentene i det splittede samfunnet; proporsjonal representasjon og sysselsetning i lokalsektoren; selvbestemmelse over saker som berører minoriteten og konstitusjonell vetorett for minoriteten (McGarry & O'leary 1993:36). Desentralisert makt på den andre siden innebærer at både utøvende og lovgivende makt er delt mellom sentralregjering og delstater i form av en føderasjon (Østerud, Goldmann & Pedersen 1997:73). En kombinasjon av konsosiert demokrati og føderasjon er også mulig. Imøtekommende politikk i den økonomiske dimensjonen kan innebære økonomisk likhet eller økonomisk autonomi. Økonomisk likhet betyr like jobbmuligheter, statlige tilskudd og investeringer, mens økonomisk autonomi betyr at gruppen i tillegg har frihet til å utnytte egne ressurser⁹ som for eksempel vann, olje, metaller og lignende. Dette vil også innebære økte statlige investeringer og utbygging av industriområder der minoriteten er bosatt (Bakke 1999:65).

I den kulturelle dimensjonen vil tilpasningspolitikk være et spørsmål om institusjonalisering av kulturelle rettigheter som for eksempel språk, religion og

⁹ Hva som er minoritetens "egne ressurser" kan være omstridt. Det vil ikke være aktuelt å gå nærmere inn på bestemte eiendomsrettigheter i oppgaven.

tradisjoner. Staten vil i dette tilfellet opprette institusjoner som bidrar til opprettholde og bevare minoritetens identitet. I tillegg vil minoriteten kunne bruke sitt morsmål i offentlige institusjoner, i media og i separate skoler. Dette vil også innebære at nasjonale minoriteten vil kunne bestemme innholdet i pensum på skoler, aviser og nyhetsprogrammer (Bakke 1999:66).

Det kan være vanskelig å beskrive en tilpassningspolitikk innenfor den demografiske dimensjonen. Det kan tenkes at staten kan legge til rette for at medlemmer av minoritetsgruppen lettere skal ha tilgang til statsborgerskap og familieforening. Denne politikken kan karakteriseres som en imøtekommende politikk overfor minoriteten, men ikke overfor andre borgere i staten. Hvis for eksempel palestinere lettere skal ha tilgang til statsborgerskap og familieforening vil dette oppleves som diskriminerende overfor jøder og andre minoriteter i staten. Av den grunn velger jeg å utelukke en tilpassningspolitikk innenfor den demografiske dimensjonen og kun forholde meg til en ikke-diskriminerende politikk og diskriminerende politikk langs den demografiske dimensjonen (se nøytral politikk).

3.2.2 Nøytral minoritetspolitikk

Nøytral politikk betyr at rettigheter tildeles på individuell basis og ikke på grunnlag av medlemskap i minoritetsgrupper. Langs den symbolske dimensjonen vil dette innebære at staten er likegyldig overfor spørsmålet om anerkjennelse. Når det gjelder politiske rettigheter og økonomiske rettigheter vil nasjonale, kulturelle og religiøse grupper tildeles disse rettighetene på individuell grunnlag. Kulturelle rettigheter kan innebære at medlemmer av nasjonale grupper får morsmålsundervisning og religionsundervisning som et fag på skolen, men ikke undervisning på morsmålet i andre fag. Minoriteten vil være nødt til å lære seg statens offisielle språk, ettersom det kun vil undervises i dette språket. En nøytral politikk langs den kulturelle dimensjonen innebærer at minoritetens kultur ikke institusjonaliseres ettersom staten ikke pålegger seg til å ivareta minoritetens kulturelle og nasjonale særpreg. Staten vil på den andre siden ikke hindre minoriteten fra å opprettholde sin kultur, religion og

språk (Bakke 1999:66). En nøytral politikk innenfor den demografiske dimensjonen vil innebære at staten praktiserer den samme statsborgerskap og familiegjenforeningspolitikken overfor minoriteten som majoriteten. Det vil på mange måter si at staten ikke tar etniske eller nasjonale hensyn i politikken som føres.

3.2.3 Diskriminerende minoritetspolitikk

Diskriminerende minoritetspolitikk innebærer at minoriteten blir diskriminert på grunn av gruppens nasjonale og/eller kulturelle forskjeller. En stat som fører en diskriminerende politikk vil mest sannsynlig ikke anerkjenne en gruppe som en nasjonal minoritet. Man kan da forvente at staten velger å bruke alternative strategier for å svekke den underordnedes gruppens nasjonale identitet. Dette kan skje gjennom å konstruere en overordnet nasjonal identitet eller å prøve å fragmentere den nasjonale minoriteten (Bakke 1999:64). Fragmenteringsmetoder refererer til metode hvor staten prøver å splitte minoriteten gjennom å vektlegge minoritetens religiøse eller kulturelle forskjeller. Staten vil da referere til minoriteten som forskjellige religiøse eller kulturelle subgrupper for å prøve å svekke minoritetens samhold (Bakke 1999:63; Lustick 1980:117).

En diskriminerende politikk langs den politiske dimensjonen kan innebære at staten ikke har lover som beskytter minoriteten mot diskriminering. Det kan også innebære at minoriteten ikke har politiske rettigheter eller har begrensede politiske rettigheter. Dette kan bety at minoriteten kan ha allmenn stemmerett og begrenset selvstyre uten å ha tilgang til høye posisjoner i politikken og i staten. Minoriteten vil da ikke ha politisk innflytelse til å påvirke sin egen situasjon (Schneckener 2004:22). Innenfor den økonomiske dimensjonen kan en diskriminerende politikk bety at minoriteten ikke har lik tilgang på statens økonomiske ressurser. Dette kan innebære at minoriteten ekskluderes fra enkelte jobber, utelukkes fra investeringer og infrastruktur, blir utnyttet, blir nektet eiendomsrettigheter og fratatt ressurser og eiendom (Bakke 1999:65).

Diskriminerende politikk innenfor den kulturelle dimensjonen kan variere. Stater som har tvangsassimilering på agendaen vil prøve å undertrykke minoritetens kulturelle identitet. Dette kan gjøres ved å forby bruk av minoritetens språk og undergrave minoritetens identitet. Kontroll er en annen form for undertrykking. I stedet for å forby minoriteten tilgang til egen kultur og historie, kontrollerer staten heller denne tilgangen. Her vil det være hensiktsmessig for den dominerende gruppen å beholde og vektlegge de sosiale og kulturelle forskjellene mellom den dominerende gruppen og den underordnede gruppen. Dette fører til at minoriteter kan ha separerte skoler med morsmålet som undervisningsspråk. Den dominerende gruppen kontrollerer minoritetens tilgang til egen kultur gjennom å kontrollere pensum på skolene, media og religiøse steder (Schneckener 2004:22). Langs den demografiske dimensjonen vil en diskriminerende politikk innebære at minoriteten har ulik tilgang til statsborgerskap og familieforening. Det vil si at staten legger til rette for at den dominerende gruppen lettere skal ha tilgang til statsborgerskap og familieforening enn minoriteten. Her vil det være aktuelt å skille mellom det loven sier og hvordan loven fungerer i praksis.

3.3 Statsidé

Butenschøn definerer statsidé (1993:12) som ”*the normative foundation of the state*”. Statsideen er den distinktive ideen som ligger til grunn for statens politiske identitet og gir uttrykk for formålet med staten og statens visjoner. Ifølge Buzan (1991:70) utgjør den *organiserende ideologien* og *nasjonen* hovedelementene i statsideen. Den organiserende ideologien er statens overordnede idé som påvirker organiseringen av staten og statens politikk, mens nasjon refererer til hvilken nasjonstype som ligger til grunn for staten. Med utgangspunkt i teoretiske bidrag om politiske ideologier, nasjon og nasjonalisme vil jeg gjøre rede for den teoretiske definisjonen av hovedkomponentene i statsideen og videre se nærmere på sammenhengen mellom ulike typer statsideer og den statlige minoritetspolitikken.

3.3.1 Organiserede ideologi

Den organiserende ideologien er som sagt statens overordnede idé. Østerud (2002:168) definerer ideologi som en ”systematisk oppfatning om hvordan verden er, hvordan den bør være, hvordan målene eventuelt kan virkeliggjøres”. Noen ideologier er nærmest totale og dekker store deler av samfunnslivet, mens andre gjelder begrensede saksområder. Det er vanlig å skille mellom ulike betydninger av ideologi. For det første kan ideologi betraktes som en maskering av særinteresser, det vil si at ideologien brukes for å oppnå interesser. For det andre kan ideologi beskrives som en målrettet og systematisk sammenheng av politiske standpunkter. For det tredje kan en ideologi være et utopisk program som ikke lar seg realiseres. Hvordan en ideologi kan beskrives varierer, i noen tilfeller kan alle disse tre betydningene reflekteres i ideologien, mens i andre tilfeller bare en eller to elementer (Østerud 2002:169).

Ifølge Buzan (1991:79) påvirker den organiserende ideologien den statlige organiseringen og statens politikk. I noen tilfeller kan det organiserende ideologien være integrert i staten på en måte som fører til at en eventuell endring i staten kan få fatale konsekvenser på statskarakteren. Hvis staten Israel for eksempel skulle gi opp sionismen som ideologi ville dette få konsekvenser for staten Israels eksistens som en jødisk stat. Staten ville ha fått en helt annen betydning enn hva den har i dag (Butenschøn 2006:207). I andre tilfeller spiller den organiserende ideologien kun en liten rolle i organiseringen av staten og derfor vil en endring i systemet ikke ha like store konsekvenser. Siden den organiserende ideologier tar for seg forholdet mellom myndighetene og samfunnet definerer den betingelsene for harmoni og konflikt innad i staten. Hvis den organiserende ideologien i seg selv er svak eller ikke har oppslutning i folket kan dette føre til konflikt i staten, mens hvis ideen på den andre siden er sterk og støttes av folket vil dette føre til et solid politisk fundament (Buzan 1991:79). I staten Israels tilfelle har sionismen bred oppslutning blant det israelske folket og blant jøder i diasporaen. Dette bidrar på mange måter til at statens ideologiske grunnlag er solid.

Ifølge Buzan (1991:79) kan den organiserende ideologien være bygget på statens identifisering av religion, nasjonalisme eller demokratiske verdier. Sionismen som er staten Israels organiserende ideologi er først og fremst en nasjonalistisk ideologi og derfor kan det være aktuelt å se nærmere på nasjonalisme som en ideologi.

Nasjonalismen som politisk ideologi har veldefinerte mål om kollektiv selvstendighet, territoriell forening, kulturell identitet, og ofte et klart politisk og kulturell program for å oppnå disse målene. Kjernen i den politiske ideologien kan kort oppsummeres i følgende punkter: (1) verden er delt inn i nasjoner, hver med sin egen karakter, historie og skjebne. (2) Nasjonen er den eneste kilden til politisk makt. (3) Lojaliteten til nasjonen er overordnet alle andre lokaliteter. (4) For å være fri må alle personer tilhøre en nasjon. (5) Alle nasjoner har rett til selvbestemmelse (Smith 2001:21-22). Nasjonalistiske ideologier kan for eksempel være religiøse, sekulære, radikale eller konservative. Ifølge Smith (2001:23-24) er nasjonalisme oftest ikke egnet til å forklare sosiale og politiske saker som for eksempel sosial rettferdighet. Nasjonalisme kan derfor ikke bli behandlet som en selvstendig ideologi, men må forstås som et supplement til andre politiske ideologier som for eksempel sosialisme, kommunisme og liberalisme.

3.3.2 Nasjonsforståelse

Det er vanlig å skille mellom et politisk og et kulturelt nasjonsbegrep¹⁰. Inndelingen går tilbake til Meineckes skille mellom statsnasjon og kulturnasjon og samsvarer med skillet mellom civic (vestlig) og ethnic (østlig) nasjon og skillet mellom voluntaristisk og organisk nasjon (Brubaker 2004:133; Østerud 1994:19). Den politiske nasjonsforståelsen legger vekt på nasjonen som en aktiv og selvstyrende enhet, kjennetegnet av medborgerskap og bevisst tilhørighet. Nasjonen er et felleskap der alle nyter godt av like rettigheter. Den er med andre ord et rettighetsfelleskap

¹⁰ Nasjon er et flertydig begrep. I denne oppgaven har det kun vært relevant å se nærmere på de to mest vanlige betydningene av begrepet.

(Østerud 1991:20). Denne nasjonsforståelsen refererer til innbyggerne i en stat som en nasjon og brukes av internasjonale organisasjoner som for eksempel FN. I Verdenserklæringens artikkel 15 heter det ”*everyone have the right to a nationality*”¹¹ som betyr statsborgerskap. Her brukes ordet nasjon om personer med det samme statsborgerskapet. Utgangspunktet for statsnasjonen er derfor felles oppslutning omkring politiske spilleregler og institusjoner. Her går staten forut nasjonen. Den kulturelle nasjonen er et mer passivt kulturelt felleskap som ikke trenger å sammenfalle med statsgrenser. Dette fellesskapet kjennetegnes av felles kultur, språk og skikker som er forutsetningen for medlemskap i nasjonen. Nasjonen er her knyttet sammen av felles kulturarv, språk, religion, myter, folklore, sikker og historiske tradisjoner. Det kan være ønskelig med en egen stat for den kulturelle nasjonen, men en politisk enhet inngår ikke i dette nasjonsbegrepet. Nasjonen går her forut for staten (Østerud 1994:19).

3.3.3 Sammenheng mellom statsidé og minoritetspolitikk

Ifølge Butenschøn (2000:18) kan en statsidé som bygger på en kulturell nasjonsforståelse, og som er programmatisk kalles for en singularistisk statsidé. Staten er da etablert for et bestemt kulturelt felleskap og medlemskap i staten vil på mange måter være betinget av medlemskap i nasjonen. De programmatiske trekkene i statsideen kan komme i uttrykk i den organiserende ideologien som gir uttrykk for statens visjoner om å fullføre en historisk misjon. I Israels tilfelle er dette å fullføre nasjonsbyggingsprosjektet som innebærer å få alle jøder til å bosette seg i Israel. Singularisme som et prinsipp bygger på ideen om at statens befolkning ”*is constituted by a single and specific collective identity, and that the state is the embodiment of that identity*” (Butenschøn 2000:17). Kun den statsbærende nasjonen vil bli betraktet som folket her og statens politikk vil på mange måter fremme den kulturelle nasjonens interesser. Dersom medlemskap i nasjonen er sterkt forbundet med den

¹¹ Universal Declaration of Human Rights fra 1948 se www.un.org/overview/rights.html

etniske dimensjonen og det legges størst vekt på opprinnelse som en identitetsskapende faktor, kan det føre til at en assimileringpolitikk ikke lar seg gjennomføres overfor minoriteter. Det kan derfor tenkes at myndighetene vil føre en kontrollpolitikk over minoriteten som vektlegger forskjellene mellom majoritet og minoritet og samtidig prøver å holde konflikten under kontroll. Dersom den etniske identiteten på den andre siden er sterkt forbundet med språk, kan assimilering lettere la seg gjennomføre fordi språk er noe som kan læres (Lofthjell 1998:32). Et eksempel på dette er Tyrkias politikk overfor den kurdiske minoriteten i landet.

Stater som er bygget på en nasjonalistisk ideologi kan ta sikte på å fullføre statsbyggingsprosjektet. Den organiserende ideologiens karakter kan derfor tenkes å påvirke den statlige minoritetspolitikken. Dersom statsideen bygger på et nasjonalistisk prosjekt kan det tenkes at minoriteten ikke blir betraktet som en del av dette prosjektet, men snarere en hindring. Det kan da tenkes at staten prøver å kontrollere minoriteten slik at de ikke vil være i veien for realiseringen av den dominerende gruppens målsetninger. Staten kan også ta i bruk aggressive strategier som for eksempel folkemord og tvangsflytting. Assimilering kan også være et alternativ dersom medlemskap i nasjonen er forbundet med språk, og staten vil forhindre at minoriteten er en hindring for statsbyggingsprosjektet. Det vil være lite sannsynlig at staten vil føre en tilpassende eller nøytral minoritetspolitikk i denne situasjonen, ettersom dette vil komme i konflikt med statens historiske misjon.

En statsidé som bygger på en politisk nasjonsforståelse kan kalles for en universalistisk statsidé, og er sterkt knyttet til demokratiske rettigheter som likhet, frihet og deltakelse (Butenschøn 2000:26). Folkets suverenitet er her fundamentet i statsmakten. Av den grunn skulle man anta at stater som legger hovedvekten på det politiske nasjonsbegrepet vil føre en nøytral eller en tilpassende minoritetspolitikk. Staten kan da velge å ikke ta nasjonale og etniske forskjeller i betraktning i politikken som føres overfor majoritet og minoritet eller så kan staten velge å føre en tilpassende minoritetspolitikk der målsetningen er å opprettholde minoritetens identitet. Dette har vært tilfellet i Canada i forhold til den fransktalende minoriteten og Norges politikk

overfor den samiske befolkningen i dag. Det er viktig å understreke at det finnes stater som bygger på en politisk nasjonsoppfatning som har ført en diskriminerende minoritetspolitikk. Frankrike er et eksempel på en stat som har ført en assimileringpolitikk overfor sine minoriteter (Brochmann 2002).

3.4 Oppsummering

Formålet med dette kapitlet har vært å gjøre rede for den teoretiske tilnærmingen til studiet av statlig minoritetspolitikk. I begrepet statlig minoritetspolitikk inngår ordet minoritet, og derfor var det aktuelt å starte kapitlet med å fokusere på minoritetsbegrepet og definere begrepet nasjonal minoritet slik at det vil være egnet til å studere mitt case. Deretter tok jeg for meg begrepet statlig minoritetspolitikk som i denne oppgaven blir behandlet som en flerdimensjonal variabel. Med utgangspunkt i Bakkes bidrag om nasjonalitetspolitikk laget jeg et teoretisk rammeverk for statlig minoritetspolitikk i Israel. Det skilles her mellom tilpassende, nøytral og diskriminerende politikk som stater kan føre overfor minoriteter langs fem dimensjoner: symbolsk, politisk, økonomisk, kulturell og demografisk. Skillet mellom dimensjoner blir kun gjort av analytiske grunner slik at det skal være lettere å analysere den statlige minoritetspolitikken. Deretter gjorde jeg rede for den uavhengige variabelen i oppgaven som er statsidé. Statsidé blir i denne oppgaven spesifisert til organiserende ideologi og nasjon. Organiserende ideologier varierer i stor grad. I denne oppgaven er fokus rettet mot nasjonalistisk ideologi, da sionismen kan betraktes som en slik ideologi. Når det gjelder nasjonsbegrepet skilles det mellom statsnasjon og kulturnasjon i oppgaven. Hvilken av disse to nasjonstypene staten er bygget på kan tenkes å påvirke hvordan myndighetene i et land betrakter minoriteter. Jeg avsluttet kapitlet med å diskutere hvordan det kan tenkes at typen statsidé kan tenkes å påvirke den statlige minoritetspolitikken. Videre i oppgaven vil jeg bruke det teoretiske rammeverket som ble etablert i dette kapitlet til besvare oppgavens problemstilling.

4. Israels statsidé

Formålet med dette kapitlet vil være å se nærmere på staten Israels statsidé. Det vil da være aktuelt å se nærmere på sionismens essensielle rolle i staten og israelske myndigheters forståelse av nasjonsbegrepet. Det vil også være interessant å se nærmere på hvordan disse to hovedkomponentene på mange måter henger sammen og påvirker israelske myndigheters syn på hvem som utgjør folket i Israel.

4.1 Det sionistiske programmet

I erklæringen om opprettelsen av staten Israel fra 14.mai 1948 heter det:

”We, the members the National Council representing the Jewish people in Palestine and the Zionist Movement, are met together in solemn assembly today, the day of termination of the British Mandate for Palestine, and by virtue of the natural and historical rights of the Jewish people and the Resolution of the General Assembly of the United Nation, we hereby proclaim the establishment of the Jewish state in Palestine to be called Medinat Yisrael” (Davis 2003:60).

Staten Israel blir her offisielt erklært som en ”jødisk stat”, men hva betyr dette? Ifølge Butenschøn (2006:205) kan Israel som en jødisk stat ha fire mulige betydninger. For det første kan det ha en demografisk betydning, som si at majoriteten i staten er jøder. For det andre kan staten ha en normativ betydning som innebærer at staten representerer det jødiske kollektivet, enten religiøs, etisk, kulturell eller annen art. For det tredje kan staten ha en konstitusjonell betydning, det vil si at statens jødiske karakter er fastslått i konstitusjonen. For det fjerde kan det innebære at staten er programmatisk og det vil si at har som formål å realisere et ”jødisk” program.

De tre første tolkningene har en tautologisk tilsnitt; ”staten er jødisk fordi noe er jødisk”. Som Butenschøn (2006:205-206) skriver, er ingen av tre første betydningene

tilstrekkelige for å beskrive statens Israel som en jødisk stat. Jødiskheten kan ikke baseres på demografisk situasjon, fordi staten ikke ville bli kalt "palestinsk" selv om palestinerne hadde vært majoriteten i staten. I tillegg er flertallet av jødene i Israel ikke religiøse. Den normative betydningen er heller ikke fruktbar, ettersom det kan være vanskelig å peke på noe universelt "jødisk" som alle jøder deler og statens representativitet overfor dette. Når det gjelder den konstitusjonelle tolkningen, har staten Israel ingen skreven konstitusjon som avklarer jødedommens status i en jødisk stat. Butenschøn mener at den programmatisk tolkningen bidrar til en forståelse av staten Israel som en jødisk stat. "*Israel ble bygget som en nasjonalstat for det jødiske folket, og dens eksistensgrunnlag som en stat ligger i ambisjonen om å absorbere og integrere jødene som helhet fra alle verdens hjørner*" (Butenschøn 2006:207). Hvis staten Israel oppgir denne ambisjonen ville den ut i fra denne tolkningen, oppgi sin jødiskhet. Statens jødiske og sionistiske aspirasjoner faller dermed sammen her; den jødiske kollektive identiteten kan bare realiseres innenfor en sionistisk ramme (Butenschøn 2006:206-207).

Ifølge Buzan (1991:79) er sionismen staten Israels organiserende ideologi, ettersom sionismen er statens overordnede idé og grunnlaget for etableringen av staten. Staten Israel har derfor ingen uavhengig statsidé enn det sionistiske politiske programmet (Butenschøn 1993:13). Staten Israels visjoner og målsetninger faller derfor sammen med det sionistiske programmet som uttrykkes i Verdens Sionistorganisasjons program som ble vedtatt på den 27. verdenskongressen i Jerusalem i 1968. De to viktigste målene i programmet er: "*The Unity of the Jewish people and the centrality of Israel in Jewish life; the ingathering of the Jewish people in its history Homeland, the Land of Israel, through aliya from all countries*" (Butenschøn 1993:14). Staten Israel betraktes som et redskap i en nasjonsbyggingsprosess som tar sikte på å samle jødene i et felles hjemland, staten Israel. Flertallet av jødene bor i dag utenfor staten Israel og derfor har sionismen per definisjon ikke realisert seg. Staten Israel som en jødisk nasjonalstat er altså et uferdig byggverk. Sionismen målsetning er å fullføre dette byggeverket slik at statens eksistens er sikret (Butenschøn 2006:208).

4.2 Israelske myndigheters forståelse av nasjonsbegrepet

Sionismen som den organiserende ideologien i Israel påvirker i stor grad israelske myndigheters forståelse av nasjonsbegrepet. Det vil derfor være aktuelt å se nærmere på sionismens tilnærming til nasjonsbegrepet og hvordan denne tilnærmingen samsvarer med israelske myndigheters nasjonsforståelse. Ifølge sionismen utgjører det jødiske folket en egen nasjon på tvers av geografiske, språklige og kulturelle skillelinjer. Jødene er et historisk felleskap, med felles religion, historisk bevissthet, aspirasjoner for politisk selvstendighet og tilknytning til det hellige landet (Cohen 1987:17). Sionismens mål for jødene var derfor ”kollektiv emansipasjon” som vil si at jødene skulle omformes til en nasjon og bli som andre nasjoner i verden.

Sionismens og jødedommens forståelse av begrepet det ”jødiske folk ” er forskjellig. I jødedommen har ”folket” bare en mening til Gud som valgte de. Det utvalgte folkets skjebne ligger i Guds hender og derfor må folket følge Guds ord. Hvis Gud førte jødene til det hellige landet gjennom Messias, kunne de ta det lovende land i besittelse. Sionismens utgangspunkt bygger på sekulære strømninger fra Europa. Ideologien oppfordrer jødene om å besitte landet på eget initiativ, og ble på denne måten gudsfornektende. Sionismen oppfatter jødene som et etnisk historisk felleskap på lik linje med tyskere, nordmenn, franskmenn osv, og derfor lå jødenes skjebne i deres egne hender (Butenschøn 2006:16-19).

Israel som en sionistisk stat anerkjenner ikke eksistensen av en israelsk nasjon, men bare eksistensen av en jødisk nasjon. Dette ble slått fast av israelsk høyesterett to ganger. Dette ble vedtatt i 1970, da den jødiske israelske statsborgeren George Tamarin krevde å få endret nasjonalitetsbetegnelsen ”jøde” i sitt identitetskort til ”israeler”. I høyesteretts kjennelse het det: ” *det finnes ingen israelsk nasjon atskilt fra det jødiske folk, og det jødiske folk består ikke bare av folket som bor i Israel, men også av jødene i diasporaen*” (Butenschøn 2006:263). Statens normative grunnlag anerkjenner derfor en ”jødisk nasjonalitet”, men ikke en ”israelsk nasjonalitet”. En person kan ikke kreve registrering ut fra en subjektiv definert nasjonstilhørighet. Personen må da selv bevise at en slik distinkt nasjon eksisterer, dersom myndighetene

ikke anerkjenner eksistensen av nasjonen. Det blir da opp til personen å bevise at en gruppe har forlatt sin tidligere nasjon til fordel for en ny nasjon, og ikke lenger identifiserer seg med den første. Høyesteretten har avvist argumentet for at en separat israelsk nasjon er utviklet på bekostning av identifisering med den jødiske nasjonen. Staten anerkjenner ikke en israelsk identitet gjennom lovgivingen, og alle nasjonale symboler i staten er basert på den jødiske kulturarve (Kretzmer 1990:42-43).

4.3 Medlemskap i den jødiske nasjonen

Medlemskap i den jødiske nasjonen forutsetter at man er jøde. For staten Israel har det derfor vært viktig med regler for å skille mellom jøder og ikke-jøder, det vil si mellom dem staten er for og mellom dem som ikke tilhører staten. Siden etableringen av staten Israel har det vært en debatt om hvem som kan betraktes som jøde. Til å begynne med fulgte israelske myndigheter jødedommens tradisjonelle lover for å fastsette hvem som kan betraktes som jøde. Selv imellom ortodokse, konservative og reformerte jøder hersker det uenigheter om hvordan jødedommens lover skal tolkes i forhold til definisjonen av en jøde (Butenschøn 2006:226). Etterhvert kom jødedommens definisjon på mange måter i konflikt med statens sekulære oppfatning av det jødiske folket. For sekulære virket det på mange måter urimelig at en person som er født av en jødisk mor og ikke-jødisk far kan registreres som jøde i Israel, mens en person som er født av en ikke-jødisk mor og en jødisk far i utgangspunktet ikke kan betraktes som en jøde. Den religiøse definisjonen vektlegger ikke at personen er oppdratt i jødisk tradisjon og identifiserer seg som jøde. Her er bare jødedefinisjonen nedarvet gjennom morsleddet. Denne definisjonen ble på mange måter problematisk for personer som hadde en ikke-jødisk mor, men som hadde blitt oppdratt i jødisk tradisjon. I juli 1958 bestemte derfor israelske myndigheter seg for å endre definisjonen av begrepet ”jøde” i det israelske lovverket. Tidligere krevde den jødiske loven en ”objektiv” test av personens jødiskhet, for å fastsette om personen kunne betraktes som en jøde eller ikke. Etter endringen var dette ikke lenger nødvendig. Det var nå tilstrekkelig med en egenerklæring om at personen betraktet

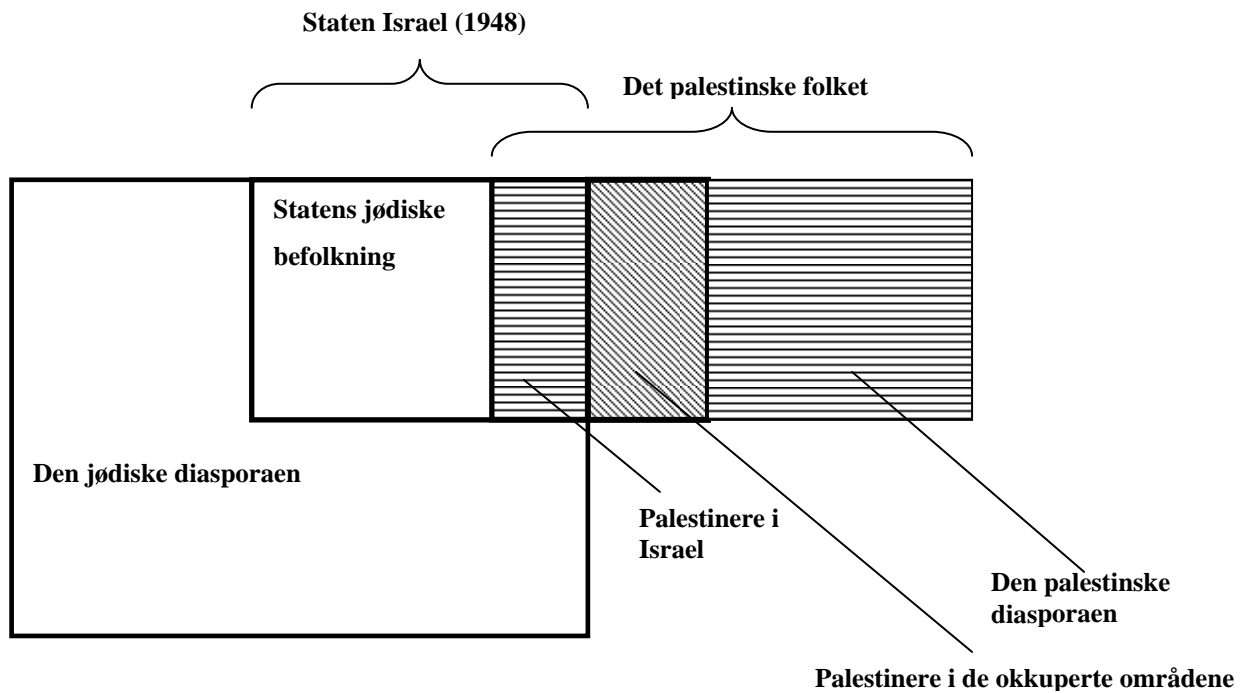
seg selv som jøde og deretter kunne personen bli registrert som jøde i det israelske folkeregisteret. Barn født i blandede ekteskap, der moren ikke var jødisk kunne nå registreres som jøder i det israelske folkeregisteret (Butenschøn 2006:227).

Den sekulære forståelsen av jødebegrepet ble møtt av massiv motstand fra religiøse jøder som mente at israelske myndigheter ikke kunne endre jødedommens lover i forhold til hvem som kan betraktes som jøde. Flere religiøse jøder pekte på at en jødisk identitet og tilknytning til det jødiske folket ikke kan begrunnes ut fra den sekulære termen som på mange måter er fremmed for jødedommen. Det må ses i sammenheng med jødedommens lover og definisjoner. Gjennom å innføre en sekulær definisjon av jødebegrepet skapes en ny type jøde i nasjonal forstand, som på mange måter strider mot jødedommen. Dette fører til at ikke-jøder kan registreres i staten som jøder og vil i myndighetenes øyne være medlemmer av det jødiske folket på lik linje med personer som kan betraktes som jøder ut fra religionens lover. På denne måten vil det å være jøde i religiøs forstand også innebære å være jøde i nasjonal forstand (Butenschøn 2006:228-229).

4.4 Hvem utgjør folket i Israel?

Etter å ha gått i gjennom sionismen og dens tilnærming til nasjonsbegrepet vil det være aktuelt å se på hvordan dette påvirker israelske myndigheters oppfatning av hvem som utgjør folket i staten Israel. Betraktes alle israelske statsborgere som staten Israels folk? Eller forutsetter dette medlemskap i den jødiske nasjonen også medlemskap i staten Israel? Ifølge Butenschøn (1993:18) finnes det fem ulike muligheter for hvem som utgjør folket i Israel:(1) Det jødiske folket (2) Jødene som bor i Israel (3) Befolkningen som lever under israelsk styre, det vil si jøder, palestinere i Israel og palestinere i de okkuperte områdene (4) Jøder som bor i Israel og hele det palestinske folket (palestinske flyktinger er inkludert her) (5) Det palestinske folket.

Denne figuren hentet fra Butenschøn (2000:22) kan illustrere de ulike mulighetene:

Butenschøn (1993:18) skriver at sionismens tilnærming til hvem som utgjør folket i Israel kun kan relateres til de to første alternativene: Hele det jødiske folket og jødene som bor i Israel. Siden Israel ble grunnlagt som en stat for det jødiske folket, innebærer det at staten er til for det jødiske folket og ikke palestinere. Palestinere i Israel blir derfor ikke betraktet som en del av Israels folk i myndighetenes øyne ettersom medlemskap i staten forutsetter medlemskap i den jødiske nasjonen. Relasjonen mellom staten Israel og den jødiske diasporaen er et komplisert tema. Hvilke rettigheter skal jøder som bor utenfor Israel ha? Skal de kunne ta del i den israelske politikken eller ikke? Disse spørsmålene er kontroversielle i Israel og har siden etableringen av staten vært et viktig tema.

4.5 Oppsummering

Formålet med kapitlet har vært å gjøre kort rede for sentrale aksepter ved Israels statsidé. I første del av dette kapitlet ble det gjort rede for betydningen av staten Israel som en jødisk stat. Ifølge Butenschøn (2006) bidrar en programmatisk tolkning av

Israels "jødiskhet" til å forklare statens eksistens og visjoner. Staten Israel har ingen statsidé separat fra sionismen og derfor påvirker ideologien myndighetenes politikk og forståelse av nasjonsbegrepet. Sionismen definerer den jødiske nasjonen ut i fra sekulære termer. I motsetning til jødedommen betrakter sionismen det jødiske folket som en nasjon på lik linje med andre nasjoner i verden. Sionismen vektlegger historiske minner, tradisjoner og religion som identitetsskapende faktorer og argumentere for at dette gir et grunnlag for å kalle det jødiske folket for et nasjonalt felleskap. Sionismen anerkjenner ikke eksistensen av en israelsk, men kun en jødisk nasjon. På denne måten legger sionismen premissene for hvem som kan betraktes som folket av staten Israel. Palestinere som ikke er jøder er derfor ikke potensielle medlemmer av staten.

Videre i oppgaven vil jeg undersøke hvordan Israels jødisk-sionistiske statsidé påvirker den statlige minoritetspolitikken. Hovedvekten vil bli lagt på den organiserende ideologien; altså sionismens sentrale rolle i utformingen av minoritetspolitikken.

5. Statlig minoritetspolitikk langs den symbolske dimensjonen

Statlig minoritetspolitikk langs den symbolske dimensjonen tar for seg spørsmålet om anerkjennelse av palestinere som en nasjonal minoritet. Spørsmålet om anerkjennelse er sentralt i staters politikk overfor minoriteter og innebærer at staten anerkjenner minoriteten som en separat nasjon. Ifølge Bakke (1999) kan stater velge mellom å anerkjenne minoriteten som en nasjonal minoritet (tilpassende politikk), være likegyldig overfor spørsmålet (nøytral) eller velge å benekte (diskriminerende). Formålet med dette kapitlet vil være å karakterisere den statlige minoritetspolitikken som tilpassende, nøytral eller diskriminerende langs den symbolske dimensjonen og undersøke sammenhengen mellom den jødisk-sionistiske statsideen og politikken som føres langs denne dimensjonen. Jeg vil starte kapitlet med å beskrive den statlige minoritetspolitikken langs den symbolske dimensjonen og karakterisere den som tilpassende, nøytral eller diskriminerende. Deretter vil jeg undersøke i hvilken grad statsideen påvirker den statlige politikken langs den symbolske dimensjonen. Til slutt vil jeg kort oppsummere kapitlet.

5.1 Spørsmålet om anerkjennelse som en nasjonal minoritet

Israel anerkjenner eksistensen av to ulike grupper i staten: jøder og ikke-jøder (Darweish & Rigby 1995:20). Palestinere er den største ikke-jødiske minoriteten i staten og anerkjennes som en etnisk, språklig og religiøs minoritet. Minoriteten blir betraktet som en arabisk minoritet med de arabiske språket som morsmål. I tillegg skiller staten mellom ulike religiøse grupper: muslimer, kristne og drusere innad i minoriteten (Kretzmer 1990:166-168; Smooha 2006 [intervju]). Når det gjelder spørsmålet om anerkjennelse som en nasjonal minoritet har israelske myndigheter ikke vært villig til å anerkjenne minoriteten som en del av den palestinske nasjonen. Myndighetene begrunner dette med at minoriteten er en kulturell minoritet

og ikke en nasjonal minoritet. Den tidligere statsministeren Yitzhak Rabin understreket dette i en tale i 1976: ”*the Arabs in Israel lack national characteristics of their own, that they only have religious and cultural features*” (Zayyad 1976:93).

Bakke (1999:39) skriver at stater som nekter å anerkjenne en minoritet som en nasjonal minoritet, sannsynlig vil fremme et alternativt, konkurrerende nasjonalt prosjekt. Det kan på den ene siden innebære at staten bruker pan-nasjonalistiske ideologier for å kultivere frem en samlet nasjon (civic nasjon). På den andre siden kan dette bety at staten prøver å undertrykke minoritetens nasjonale bevissthet ved å vektlegge minoritetens forskjeller, som for eksempel kan være av religiøs eller kulturell art, for å dempe minoritetens krav. Staten Israel anerkjenner ikke eksistensen av en israelsk nasjon, men bare en jødisk nasjon. For israelske myndigheter har det derfor ikke vært aktuelt å prøve å skape en overordnet israelsk nasjon som inkluderer den palestinske befolkningen ettersom dette strider mot statens jødisk-sionistiske statsidé. Israelske myndigheter har derfor møtt palestinernes krav om anerkjennelse med en fragmenteringspolitikk som tar sikte på å dempe minoritetens krav (Lustick 1980:129).

5.2 Fragmentering av den palestinske minoriteten

Kimmerling og Migdal (2003:201) skriver at israelske myndigheter siden etableringen av staten har prøvd å motarbeide konstruksjonen av en palestinsk nasjonal identitet i Israel. Dette har blitt gjort gjennom å definere minoriteten som israelske arabere og ikke palestinere. Ifølge Smooha (2006[intervju]) betrakter israelske myndigheter minoriteten som en del av den arabiske verden, men ikke som en del av det palestinske folket. Ved å bruke betegnelsen ”israelsk arabisk” prøver staten å kultivere fram en ny identitet, den israelske arabiske identiteten (Zayyad 1976:93). Farah (2006 [intervju]) og Zayyad (1976:93) påpeker at staten bevisst gjør dette for å undergrave minoritetens palestinske identitet.

Israelske myndigheter prøver å splitte minoriteten langs religiøse linjer, gjennom å vektlegge minoritetens forskjellige religiøse identiteter. I artikkelen ”*Reshaping Druze Particularism in Israel*” fra 2001, belyser Firro hvordan israelske myndigheter har prøvd å nedtone druseres arabiske og palestinske identitet gjennom å systematisk prøve å skape en ny druser identitet. Lustick (1980:133) skriver at statens politikk fremmer en religiøs, kulturell og politisk adskillelse av drusere fra de andre palestinere, gjennom å favorisere drusere over de andre.

Ifølge Al- Haj (1995:72) var det spesielt to faktorer som bidro til å distansere drusere fra de andre palestinere: deltakelse i det israelske militæret og anerkjennelse av drusere som en separat religiøs gruppe. Drusere ble anerkjent som en religiøs gruppe i 1957, en kort periode etter ble nasjonaliteten ”araber” erstattet med ”druser” på identifikasjonskortene. Lustick (1980:133) skriver at drusere som ønsket å endre nasjonaliteten sin til araber, ble avvist. Druserne protesterte mot regjeringens endringer av deres nasjonalitet, uten å nå fram (Firro 2001:45). Nå når drusere hadde fått en ny status som en separat religiøs gruppe, kunne de ikke inngå ekteskap med muslimer, ettersom borgelig vielse er forbudt i Israel. Denne endringen førte til indre strid i det drusiske miljøet mellom de som støttet statens politikk og de som kjempet i mot druseres deltakelse i militæret og ønsket å være arabere. Dette førte til opprettelsen av de to drusiske organisasjonene: *The Druze Initiative Committee* (1972) og *Zionist Druze Circle* (1974). Ifølge Landau (1993:124) ble *The Druze Initiative Committee* opprettet for å jobbe mot myndighetenes intensjoner om å splitte drusere og arabere. Komiteen understreket at drusere er både palestinere, arabere og muslimer, bare at de praktiserer en annen form for islam. Komiteen kjempet i tillegg mot at drusere skulle tjenestegjøre i det israelske militæret. *Zionist Druze Circle* støttet derimot myndighetenes politikk overfor det drusiske miljøet og betonet at drusere verken er arabere eller muslimer.

Statens politikk har også fremmet religiøs fragmentering blant de andre religiøse gruppene i den palestinske minoriteten. I de siste årene har statens politikk favorisert kristne overfor muslimer. Staten har returnert eiendom som ble konfiskert til ulike

kristne grupper i Israel, men ikke de muslimske eiendommene. Statens politikk har også bidratt til å fragmentere det kristne miljøet i Israel. Hver kristen trosretning har sin egen domstol, som har myndighet til ta beslutninger i saker som omhandler ekteskap, skilsmisse og adopsjon. Statens har til og med anerkjent en liten palestinsk protestantisk gruppe som en autonom sekt med en selvstendig domstol. Denne politikken har bidratt til å distansere gresk-ortodokse, gresk-katolske, maronitter og protestanter fra hverandre. Statens politikk overfor de palestinske beduinene i Negev har hatt som formål å opprettholde de kulturelle forskjellene og isolere gruppen fra resten av Israels palestinske befolkning. I tillegg har statens politikk styrket slektskapsbåndene som fragmenterer beduinbefolkningen. De fleste beduinene som er igjen i Israel tilhører *Tiaha Confederation*, men i statens register måtte beduinene registreres som subgrupper eller stammer. Noe som bidro til å splitte *Tiaha Confederation* og styrke stammetilhørigheten (Lustick 1980:134-135).

Staten Israel fører en benektende politikk overfor den palestinske minoriteten. Dette kommer til uttrykk i hvordan staten ikke anerkjenner minoriteten som palestinere og som en nasjonal minoritet. Gjennom å vektlegge minoritetens religiøse og kulturelle forskjeller prøver staten å fragmentere minoriteten til sub-grupper for å dempe minoritetens nasjonale aspirasjoner. En slik benektende politikk kan ifølge Bakke (1999) ikke beskrives som en tilpassende eller nøytral politikk, men heller en undertykkende politikk. Den statlige minoritetspolitikken langs den symbolske dimensjonen vil derfor karakteriseres som en diskriminerende politikk i denne oppgaven. Videre vil jeg se på hvordan den jødisk-sionistiske statsideen påvirker israelske myndigheters valg av politikk langs denne dimensjonen.

5.3 Hvorfor etnisk minoritet, men ikke nasjonal minoritet?

Den palestinske minoriteten i Israel er verken medlemmer av den jødiske nasjonen eller den ikke eksisterende israelske nasjonen. Hvilken nasjon tilhører de? Ifølge Smooha (2002:405) er minoriteten en del av den store arabiske nasjonen og den territorielle palestinske nasjonen. Staten anerkjenner minoriteten som en del av den

arabiske nasjonen, men ikke som en del av den palestinske nasjonen. Hvorfor blir ikke minoriteten anerkjent som en nasjonal minoritet, dersom minoriteten verken er en del av den jødiske nasjonen eller den ikke eksisterende israelske nasjonen?

Hvorfor er det så viktig for israelske myndigheter å understreke at palestinere i Israel er en etnisk minoritet og ikke en nasjonal minoritet (det vil si en del av det palestinske folket)? Hva ligger i begrepet nasjonal minoritet som på mange måter kan virke truende overfor israelske myndigheter?

Anerkjennelse som en nasjonal minoritet vil på mange måter innebære at staten anerkjenner minoritetens nasjonale rettigheter. For det første kan dette bety at staten anerkjenner eksistensen av en palestinsk nasjonal identitet ved siden av den kollektive jødiske identiteten. Staten vil dermed være en bi-nasjonal stat med to nasjoner som har rett til territoriet. Dette innebærer at lovgivingen og symboler relatert til nasjonalitet og immigrasjon må endres. En slik endring er inkompatibel med den jødisk-sionistiske statsideen som bygger på oppfatningen av staten Israel skal være et nasjonalt hjem for det jødiske folket. Staten Israel ble grunnlagt for å samle det jødiske folket i det historiske landet som jødene har enerett på. En slik anerkjennelse vil derfor bety slutten på eksistensen av Israel som en jødisk stat (Farah 2006 [intervju]; Smooha 2006 [intervju]).

Majoriteten av de israelske politiske partiene er ikke villige til å endre staten Israels jødiske karakter. Katz, *Labours adviser on Arab affairs* understreket i et intervju i 1991 at ”*Israel is a Jewish state and will not be changed to a bi-national state, and the red line that we cannot cross is changing the laws that guarantee Jews the right to return and to live in Israel*” (Darweish & Rigby 1995:66). I følge israelske myndigheter er minoriteten arabere og en del av den arabiske nasjonen. Det finnes mange arabiske stater i verden slik at palestinere kan bosette seg der hvis de ønsker, men det finnes bare en jødisk stat. Gjennom å understreke at minoriteten er etnisk arabisk kan staten argumentere for at de har mange stater som er åpne for dem, men bare en stat for den jødiske nasjonen. Dersom staten anerkjenner minoriteten som en del av den territorielle palestinske nasjonen, vil dette innebære at staten også

anerkjenner at minoriteten hører hjemme i Palestina. Dette vil på mange måter stride mot den sionistiske ideologien som krever Palestina som et nasjonalt hjem for det jødiske folket og ikke det palestinske folket (Lustick 1980: 65; Smooha 2006[intervju]).

For det andre kan en slik anerkjennelse føre til at minoriteten begynner å stille krav om autonomi eller løsrivelse fra staten. Dette kan føre til at staten mister landområder og ressurser. I FNs delingsplan fra 1947 ble store deler av områdene som den palestinske minoriteten er bosatt i, tildelt den palestinske staten, men disse områdene ble annektert av Israel etter krigen i 1948. Anerkjennelse av minoriteten kan derfor føre til at det stilles krav om selvstyre i disse områdene eller innlemmelse i en fremtidig palestinsk stat (Smooha 2002:405). For staten vil ideen om å territorialisere hele det jødiske folket falle i grus dersom staten skulle miste en del av territoriet. Dette vil stride mot sionistbevegelsens ambisjoner som hele tiden har vært å beslaglegge mest mulig land og ressurser i Palestina, og som har vært forutsetningen for etableringen av Israel. Staten Israel har ikke ennå fått sine endelige grenser definert, verken av Knesset eller av andre sionistiske organisasjoner. Dette kan begrunnes taktisk; en manglende geografisk definisjon av staten gir rom for territoriell ekspansjon (Butenschøn 2006:208). Staten søker med andre ord å beslaglegge mest mulig land og derfor vil anerkjennelse av minoriteten virke truende mot statens kontroll over store deler av landområdene.

5.4 Fragmentering som et middel mot palestinsk nasjonalisme

Ifølge Smooha (1990:398) har det skjedd en forandring i den palestinske minoritetens identitet etter krigen i 1967. Før betraktet minoriteten seg selv som arabere eller israelske arabere, men etter oppblomstringen av den palestinske nasjonalismen på midten av sekstitallet, begynte minoriteten i større grad å betrakte seg selv som palestinere, på samme måte som andre deler av det palestinske folket. Før staten Israel anerkjente *Palestinian Liberalisation Organization* om en representant for det

palestinske folket, var det forbudt for palestinere i Israel å ha kontakt med organisasjonen. På dette tidspunktet ble den palestinske nasjonalismen betraktet som illegal. Etter at organisasjonen har blitt anerkjent betraktes palestinsk nasjonalisme fortsatt som en trussel mot statens normative grunnlag. Ifølge Smooha (2006 [intervju]) ligger det sikkerhetspolitiske betraktninger i statens benektende politikk i spørsmålet om anerkjennelse som en nasjonal minoritet. Disse sikkerhetsbetraktningene er knyttet til eksistensen av Israel som en jødisk stat. Israelske myndigheter betrakter palestinsk nasjonalisme som en trussel mot den jødisk-sionistiske statsideen og derfor har det vært viktig å motvirke oppblomstringen av palestinsk nasjonalisme i Israel. Staten frykter for at palestinsk nasjonalisme kan føre til at minoriteten vil begynne å kjempe for løsrivelse fra staten og bruke de samme midlene for frigjøring som har vært brukt av palestinere i de okkuperte områdene. Myndighetene har derfor ført en politikk som tar sikte på å fragmentere minoriteten i religiøse og kulturelle subgrupper og utvikle en israelsk arabisk identitet på bekostning av den palestinske nasjonale identiteten. Siden etableringen av staten har dette vært en viktig målsetning for myndighetene for å sikre statens normative grunnlag (Lustick 1980; Smooha 1990; Zayad 1976).

I oktober 2000 arrangerte palestinere i Israel en massedemonstrasjon for å støtte den palestinske *intifadaen* i de okkuperte områdene. Masseprotestene og streikene som ble holdt i ettertid ble beskrevet som den ”interne intifadaen”. Ifølge Rouhana og Sultany (2003:9) beskriver 74 prosent av den jødiske befolkningen i Israel oktoberprotestene som landssvik. Fra et jødisk perspektiv blir minoritetens økende identifisering med den palestinske nasjonale bevegelsen betraktet som en trussel. Hvordan kan israelske statsborgere være lojale mot staten når de samtidig støtter det palestinske folkets frigjøringskamp? Minoritetens vanskelige posisjon fører til at de blir betraktet som illojale statsborgere. Det har i større grad blitt vanlig å snakke om at staten Israel konfronterer en ”existential” trussel som handler om statens nasjonale og fysiske eksistens. Ifølge Davis (2006 [intervju]) vet de fleste jødiske israelere at staten er etablert på palestinernes hjemland, og det faktum at palestinere eksisterer og gjør krav på å vende tilbake virker på mange måter truende mot staten. Det faktum at

24 prosent av Israels statsborgere er palestinere øker trusselen mot den jødisk-sionistiske statsideen.

5.5 Oppsummering

Formålet med dette kapitlet har vært å beskrive den statlige minoritetspolitikken som tilpassende, nøytral eller diskriminerende og undersøke sammenhengen mellom statsidé og politikken som føres langs den symbolske dimensjonen. For det første har det vært viktig å se nærmere på hvordan staten anerkjenner den palestinske minoriteten. I dette tilfellet anerkjennes palestinere i Israel som en etnisk, språklig og religiøs minoritet, men ikke nasjonal minoritet. For å dempe minoritetens krav om anerkjennelse har israelske myndigheten ført en fragmenteringspolitikk med sikte på å dele minoriteten inn i religiøse og kulturelle grupperinger. Staten bruker også betegnelsen "israelske arabere" for å distansere minoriteten fra den palestinske nasjonen og undertrykker dermed minoritetens nasjonale bevissthet. En slik benektende politikk kan ifølge Bakke (1999) ikke beskrives som en tilpassende eller nøytral politikk, men heller som en undertrykkende politikk. Den statlige minoritetspolitikken på det symbolske planet ble derfor beskrevet som diskriminerende.

Gjennom analysen kommer det frem at den jødisk-sionistiske statsideen i stor grad påvirker israelske myndigheters benektende politikk overfor palestinere i Israel. En anerkjennelse vil på mange måter bety at staten anerkjenner eksistensen av en palestinsk nasjon innenfor staten Israels grenser og dermed anerkjenner Israel som en bi-nasjonal stat. Dette strider mot statens normative grunnlag som vektlegger staten Israel som en jødisk nasjonalstat. Ifølge den jødisk-sionistiske statsideen har den jødiske nasjonen enerett på landet og derfor vil det ikke være rom for en annen nasjon innenfor staten. Staten Israel frykter også for at en anerkjennelse kan føre til at minoriteten stiller krav om autonomi, løsrivelse eller innlemmelse i en fremtidig palestinsk stat. Dersom dette skjer vil Israel miste store deler av det territoriet som ble

lagt under israelsk styre i 1967. Da vil statens sionistiske visjoner om ekspansjon og om å samle det jødiske folket i det historiske landet, falle i grus.

Siden Israels statsidé ikke anerkjenner eksistensen av en israelsk nasjon har kultiveringen av en overordnet nasjon ikke vært et alternativ for israelske myndigheter. Det har på den andre siden vært aktuelt å prøve å fragmentere den palestinske minoriteten til religiøse og kulturelle grupperingen. Dette skyldes at israelske myndigheter betrakter palestinsk nasjonalisme og palestinsk nasjonal bevissthet som truende mot statens normative grunnlag. Gjennom å prøve splitte minoriteten i ulike grupperinger og prioritere ulike grupper foran andre, ønsker staten å svekke minoritetens nasjonale samhold og motarbeide palestinske nasjonalisme som blir betraktet som en trussel mot statens normative grunnlag.

6. Statlig minoritetspolitikk langs den politiske dimensjonen

Formålet med dette kapitlet vil være å beskrive og forklare den statlige minoritetspolitikken langs den politiske dimensjonen. Jeg ønsker å se nærmere på ”prinsippet om likhet”, palestineres rett til politisk deltakelse, politisk representasjon og maktfordeling mellom jøder og palestinere i Israel. Kapitlet vil starte med å diskutere ”prinsippet om likhet” og i hvilken grad dette prinsippet eksisterer i det israelske lovverket. En tilpassende politikk vil innebære at minoriteten er sikret retten til likhet både på et kollektivt og individuelt grunnlag, en nøytral politikk innebærer at minoriteten er sikret denne rettigheten på et individuelt grunnlag, mens en diskriminerende politikk innebærer at minoriteten ikke er sikret retten til likhet verken på et individuelt eller kollektivt grunnlag. Etter å karakterisert den statlige politikken i forhold til disse kriteriene vil jeg undersøke i hvilken grad den jødisk-sionistiske statsideen påvirker politikken. Deretter vil jeg fokusere på palestineres politiske rettigheter i forhold til politisk deltakelse, representasjon og maktfordeling. Her vil det være aktuelt å diskutere om palestineres politiske deltakelse er begrenset eller ikke, palestinsk representasjon i Knesset og i hvilken grad palestinere kan bestemme over saker som påvirker minoriteten og om de kan ta del i maktfordelingen i staten. Jeg vil karakterisere politikken mens jeg diskuterer palestineres politiske rettigheter under hvert punkt og undersøke i hvilken grad den jødisk-sionistiske statsideen påvirker palestineres politiske deltakelse, representasjon og mulighet til å ta del i maktfordelingen. Til slutt vil jeg kort oppsummere kapitlet.

6.1 Fravær av prinsippet om “likhet” i det israelske lovverket

Ifølge Landsverk (1996:44) er det spesielt to legale forhold som gjør palestineres rettigheter sårbare i Israel. For det første har staten ingen skreven konstitusjon som gir minoritetsbeskyttelse, og for det andre har lover og dokumenter med en

konstitusjonell funksjon en uklar status. I "Erklæringen om opprettelsen av staten Israel" fra 14. mai 1948 heter det at staten vil: "ensure complete equality of social and political rights to all its inhabitants irrespective of religion, race or sex"¹². Til tross for at prinsippet om likhet blir nevnt her garanterer erklæringen ikke likhet mellom jøder og ikke-jøder i staten Israel fordi israelsk høyesterett to ganger i 1948 vedtok at denne erklæringen ikke er juridisk bindende for regjeringen. Ifølge høyesterett var hensikten med erklæringen bare å markere at staten var etablert ut i fra hensynet til statens anerkjennelse under internasjonal lov (Butenschøn 2006:262).

Butenschøn (2006:262-263) skriver at sionistlederne på et tidlig stadium forsto at de var nødt til å tilpasse den nye statens lover og institusjoner til folkerettslige prinsipper, FN's betingelser og den liberaldemokratiske modellen for organisering av staten for å oppnå internasjonal støtte og anerkjennelse. Denne tilpassingen måtte ikke på noen som helst måte true statens jødiske karakter, og derfor skapte dette problemet en konstitusjonell forvirring som delvis kan forklare mangelen av en konstitusjon. Staten har ingen forpliktende grunnlov og heller ikke de to dokumentene "Erklæringen om opprettelsen av staten Israel" og "FN's delingsplan" er juridisk bindende. Dette skyldes at disse dokumentene er basert på en territoriell statsmodell som kan komme i konflikt med staten Israels egendefinerte statsidé som en stat for jøder. For å unngå å komme i konflikt med liberaldemokratiske forpliktelser, kan flertallet i Knesset selv bestemme hvilke forpliktelser staten skal ha i forhold til den liberaldemokratiske statsmodellen, og avvik er mulig når hensynet til statsideen tilsier det (Landsverk 1996). Dette kommer også til uttrykk i *Basic Laws*¹³ (fundamentale lover) som er ment å kompensere for at staten Israel ikke har en konstitusjon. Disse lovene regulerer forholdet mellom de viktigste politiske institusjonene og definerer statens jødiske karakter (Butenschøn 2006:266). Ifølge Freudenheim (1967:51) har *Basic Laws* ingen spesiell konstitusjonell status, ettersom

¹² Hentet fra hjemmesiden til Israel Ministry of Foreign Affairs. Se: http://www.mfa.gov.il/mfa/mfaarchive/2000_2009/2001/8/arab%20israelis

¹³ Knesset har fram til i dag vedtatt 11 Basic Laws.

de kan endres ved et simpelt flertall i Knesset. Dersom en lov er i konflikt med en *Basic Law*, er det ikke gitt at sistnevnte er suveren. Det finnes nemlig ikke en lov som gir *Basic Laws* suverenitet (Kretzmer 1990:8). Betegnelsen *Basic Law* brukes kun for å understreke lovens grunnleggende betydning for staten (Butenschøn 2006).

Staten Israel har ingen lover som garanterer likhet for alle borgere uavhengig av etnisitet eller religion (Mossawa 2006:16). Jabareen (1998:18-19) hevder at til tross for at *Basic Law: Human Dignity and Liberty* (1992) og *Basic Law: Freedom of Occupation* (1994) blir betraktet som ”mini-bill of rights” av israelske forskere nevnes ikke prinsippet om likhet i disse lovene. Israelske myndigheter argumenterer på den andre siden for at prinsippet om ”likhet” mellom jøder og ikke-jøder implisitt eksisterer i *Human Dignity and Liberty*. Jabareen (1998:19) understreker at prinsippet ”likhet” kan rangeres som den øverste rettigheten i hierarkiet av rettigheter og er derfor et viktig fundament i en demokratisk stat. En slik rettighet kan derfor ikke sikres gjennom en juridisk tolkning av loven, men må heller fremkomme eksplisitt i lovens tekst. I likhet med Jabareen, mener Farah og Baker (2006 [intervju]) at fravær av en lov som sikrer retten til likhet fører til at palestineres posisjon i staten er sårbar fordi minoriteten ikke er vernet mot diskriminering.

”Likhet” er et sentralt prinsipp i en tilpasningspolitikk og i en nøytral minoritetspolitikk ettersom disse typene minoritetspolitikk er ikke-diskriminerende og vektlegger i stor grad prinsippet om likhet. Den statlige politikken garanterer ikke retten til likhet for palestinere og kan derfor beskrives som en diskriminerende politikk. Hva kan tenkes å være årsaken til at retten til likhet for palestinere ikke garanteres i det israelske lovverket? Ifølge Jabareen (1998:18-19) skyldes dette to grunner: For det første insisterer religiøse partier i Israel om å opprettholde *status quo* når det gjelder forholdet mellom staten og religionen. Det vil si at religiøse grupperinger oppfattet retten til likhet som en trussel mot jødedommens status i staten. For det andre ønsker majoriteten i Knesset å ivareta statens som en jødisk stat og mener at retten til likhet strider mot statens karakter. I stedet for å inkludere retten til likhet i *Human Dignity and Liberty* har Knesset heller valgt å vektlegge statens

jødiske karakter. I punkt 1 i loven heter det at formålet med loven er ” *to protect human dignity and liberty, in order to establish in a Basic Law the values of the State of Israel as a Jewish and democratic state*”¹⁴. Lovene må derfor tolkes innenfor rammen av statens Israel som en jødisk stat og derfor kan full likhet mellom jøder og ikke-jøder garanteres (Jabareen 1998).

6.2 Politisk deltakelse

Palestinere i Israel fikk allmenn stemmerett i 1948 (Darweish & Rigby 1995:1). Til tross for de palestinske stemmene i staten har potensiale til å velge inn rundt femten eller seksten palestinere i Knesset (av totalt 120) har dette aldri skjedd (Dowty 1998:195). Dette skyldes blant annet at palestinere ikke utformer en partiblokk, men flere smålister, og at mer enn halvparten av deres stemmer tradisjonelt har gått til sionistiske partier som *Labour*. Ifølge Dowty (1998) skyldes dette at palestinere er politisk fragmenterte som følge av den palestinske samfunnsstrukturen som tradisjonelt har vært basert på storfamilier, *hamulas* som er politiske motstandere av hverandre. Lustick (1980) og Jiryis (1978) mener på den andre siden at sionistpartienes kooptering av palestinske ledere har begrenset palestinernes politiske makt. Før 1967 skjedde dette ved at jødiske partier la palestinske lister til sine egne, etter det ble trenden at palestinske leder ble inkludert i de jødiske partiene. Jiryis (1978:135) skriver at partiet *Maipai*¹⁵ var den mest aktive politiske gruppen i den palestinske befolkningen. Partiet ga sin støtte til palestinske lister som resulterte i at palestinere ble representert i Knesset. Palestinske representanter i Knesset ble bundet til partiene som ledet dem, til tross for at tanken var at de skulle representere de palestinske velgernes interesser. Fram til slutten av 1960-tallet gikk majoriteten av de

¹⁴ Hentet fra Israel Ministry of Foreign Affairs. Se: http://www.mfa.gov.il/MFA/MFAArchive/1990_1999/1992/3/Basic%20Law-%20Human%20Dignity%20and%20Liberty-

¹⁵ Det politiske partiet Maipai ble stiftet av David Ben-Gurion i 1930 og var i mange år det største politiske partiet i Israel. I 1967 gikk partiet sammen med ”Labour Unity” og formet det politiske partiet Israel Labor Party (Lustick 1980:111).

palestinske stemmene til sionistiske partier, men dette endret seg da palestinere begynte å organisere seg og startet palestinske partier (Mossawa 2006:43).

Det var først på midten av 1970-tallet at palestinere i Israel begynte å organisere seg politisk. Tidligere hadde myndighetene aktivt prøvd å motvirke etableringen av palestinske partier og politisk aktivisme blant palestinere. Etter at militæradministrasjonen ble opphevet ble det enklere for palestinere å organisere seg politisk (Rinnawi 1994). I følge Ghanem (2001:37-38) kan man skille mellom fire ulike politiske retninger i den palestinske organiseringen. Den første retninger kaller han for israelsk-palestinske retningen. Her siktes det til palestinere som er medlemmer av sionistiske partier som for eksempel *Labour* og *Kadima*. Denne gruppen palestinere aksepterer palestineres status som en minoritet og stiller ikke kravet til anerkjennelse som en nasjonal minoritet. Den andre gruppen er det kommunistiske retningen som det politiske partiet *Democratic Front for Peace and Security* (Hadash) representerer i dag. Det kommunistiske partiet har siden etableringen av staten kjempet for palestineres rettigheter og ønsker staten som en sekulær demokratisk stat. Det fremste palestinske nasjonalistiske partiet som er representert i det israelske Knesset i dag er *National Democratic Assembly* (NDA) som vektlegger minoritetens tilknytning til det palestinske folket og som krever individuelle og kollektive rettigheter for palestinere i Israel. Den islamistiske bevegelsen har vokst i Israel i løpet av de siste årene. Islamistiske organisasjoner vektlegger islams rolle i palestineres liv og kjemper for like rettigheter.

6.3 Legale begrensinger på palestinske partiers politiske deltakelse

Som israelske statsborgere med stemmerett og representasjonsrett har palestinere gått aktivt inn for å bruke det politiske systemet til å endre deres situasjon. I forsøk på å protestere mot statens diskriminerende politikk, prøvde den sosialistiske bevegelsen *al-Ard* å stille til valget i 1965. Men listen ble forbudt fordi den ”fornektet staten Israels integritet, og dens eksistens” (Kretzmer 1990:24). *Al-Ard* bevegelsen var det

første palestinske forsøket på å etablere en selvstendig politisk liste som skulle stille til valg i det israelske Knesset. Denne bevegelsen ble offisielt kalt for *Usrat al-Ard* (landets familie) og ble startet av to medlemmer i den populære fronten, som var en lokal gruppe som var bannlyst av den tidligere israelske statsministeren David Ben-Gurion på slutten 50-tallet. Denne gruppen startet med å publisere rapporter som kritiserte statens minoritetspolitikk og som oppfordret palestinere til å ta deres sak i egne hender. Gruppen identifiserte seg med den arabiske nasjonalismen som oppfordret til motstand mot staten Israel. Gruppens publiseringer ble konfiskert av staten og staten hindret gruppen i å holde møter og foredrag. I 1964 ble *Al-ard* bevegelsen erklært som et politisk parti som ønsket å stille opp ved valg til Knesset, men distriktskommisjonen nektet å registrere organisasjonen fordi dens visjoner stred mot statens fundament. Saken ble derfor videresendt til den israelske høyesteretten, der *al- Ard* ble erklært som en ulovlig organisasjon fordi partiets politiske program stred mot Israels statsidé (Kook 2000:280-281). Dette resulterte i en debatt om ”staten Israel” kunne tolkes synonymt med en ”jødisk stat, og om en fornektelse av Israel som jødisk stat kunne føre til en diskvalifisering av politiske partier. I 1985 avgjorde Knesset dette, ved at *Basic Law Knesset* fikk et tillegg: *Amendment nr. 9*. Her heter det blant annet at en kandidatliste ikke kan stille til valg dersom den fornekter ” *the existence of the state of Israel as the state of the Jewish people*”¹⁶.

Dette tillegget har implikasjoner på den palestinske politiske deltakelse fordi det innebærer at palestinske partier som ønsker å stille til valg må anerkjenne Israel som en stat for det jødiske folket. Ifølge Kretzmer (1990:22) er dette en ”incontrovertible fact”. Partier som avviser dette faktum kan nektes retten til å delta i valg, selv om de forplikter seg til å bruke legale demokratiske midler. Ved valget til Knesset i 1988 diskvalifiserte den sentrale valgkomiteen det palestinske partiet *Progressive list for Peace* (PLP), fordi partiets synspunkter ble tolket som en fornektelse av staten Israel

¹⁶ Hentet fra Israel Ministry of Foreign Affairs. Se: http://www.mfa.gov.il/MFA/MFAArchive/1950_1959/Basic%20Law-%20The%20Knesset%20-1958-%20-%20updated%20translatio

som en stat for det jødiske folket (Smootha 1990:402). PLP var et sosialistisk parti som kjempet for den palestinske minoritetens rettigheter, og ønsket at staten Israel skulle være en stat for alle sine borgere. PLP klaget til israelsk høyesterett og fikk medhold i saken. PLP fikk dermed lov til å ta del i det parlamentariske valget i Israel (Ghanem 2001:103-104).

Amendment nr. 9 skaper en betinget politisk deltakelse for partier som ønsker at staten Israel skal være en stat for alle sine borgere og ikke kun en stat for det jødiske folket. Det innebærer at loven både er diskriminerende overfor palestinske og jødiske anti-sionister ettersom begge parter ønsker en demokratisk sekulær stat (Landsverk 1996:60). Ifølge Halabi (1993:26) oppleves *Amendment nr. 9* som en trussel mot politiske partier som støtter nasjonal sameksistens mellom palestinere og jøder i Israel fordi loven kan brukes som et udemokratisk korrektivinstrument for å bekjempe partier som ikke er tilhengere av sionismen, men som støtter eksistensen av staten Israel. *Amendment nr. 9* er derfor til fordel for dem som ønsker å opprettholde staten Israel for det jødiske folket, men diskriminerende for de som ønsker at staten skal være for alle sine borgere. For palestinere betyr dette at deres politiske deltakelse er betinget av at de ikke truer sionismen. Denne begrensingen på palestineres politiske rettigheter kan betraktes som en diskriminerende politikk.

Den jødisk-sionistiske statsideen reflekteres i dette tillegget. Dette fordi politisk deltakelse i Israel er betinget av at man aksepterer at staten Israel er en stat for det jødiske folket og ikke en stat for alle israelske statsborgere. Den tidligere Knesset-representanten Tewfik Toubi kommenterte *Amendment nr. 9* med følgende uttalelse: ”*To say today that in the law that the State of Israel is the state of the Jewish people, means saying to 16 % of the citizens of the State of Israel that they have no state and that they are stateless, that the State of Israel is the state only of its Jews inhabitants, and that the Arab citizens who live in it reside and live in it on sufferance and without rights to equal to those of its Jewish citizens*” (Kretzmer 1990:28). Toubi foreslo å endre punkt nr.1 til “*denial of the existence of the State of Israel*” (ibid:29), mens andre medlemmer av Knesset foreslo å endre punktet til ”*state of the Jewish and its*

Arabs citizens”, men begge forslagene ble nedstemt fordi de strider mot statens jødisk-sionistiske statsidé (Kretzmer 1990:29).

6.3.1 Forbud mot å støtte frigjøringskamp

I 2002 fikk seksjon 7a i *Basic Law; Knesset*, et tillegg: *Amendment nr. 35*. Her heter det at kandidater ikke skal delta i valg for Knesset dersom de viser ”*support for armed struggle by hostile state or a terrorist organization against the state of Israel*”¹⁷. Hva er en terroristorganisasjon? Hva er en væpnet kamp? Smooha (2002:493) skriver at det er Knesset, og ikke domstolen som definerer dette. Knesset har dermed makt til å begrense ytringsfriheten og den politiske aktiviteten til palestinere i Israel. Davis (2003:140) påpeker at *Amendment nr. 35* tillater partier å støtte kamp mot okkupasjon på generelt, men når det gjelder å støtte palestineres kamp mot okkupasjon blir saken mer komplisert. Det palestinske folkets kamp mot okkupasjon blir nemlig betraktet som en terroristorganisasjons kamp mot staten Israel. Politiske partier kan derfor ikke vise sin støtte til det palestinske folkets kamp mot okkupasjonsmakten i Israel.

Amendment nr. 35 har gjort det vanskelig for politiske partier til å kritisere de israelske myndighetenes politikk i de okkuperte palestinske områdene og i arabiske land som staten betrakter som ”fiendestater” (Mossawa 2006:21). Dette opplevde de palestinske partiene *National Democratic Assembly* og *Ta'al party* som ble forbudt i 2003, fordi partienes ledere Azmy Bishara og Ahmad Tibi støttet palestinernes kamp mot okkupasjon. Den sentrale valgkomiteen som forbød partiene, hevdet at Bishara og Tibi ikke respekterte Israels status som jødisk stat og støttet terrorisme. Partiene tok saken videre til israelsk høyesterett, der begge partiene fikk medhold i saken. Dermed kunne begge partiene delta i valget til Knesset det samme året (BBC 2003).

¹⁷ Hentet fra Israel Ministry of Foreign Affairs. Se: http://www.mfa.gov.il/MFA/MFAArchive/1950_1959/Basic%20Law-%20The%20Knesset%20-1958-%20-%20updated%20translatio

Amendment nr. 35 kan betraktes som et legalt kontrollelement som kan brukes for å begrense politiske partiers kritikk av myndighetenes politikk i de okkuperte områdene og i andre deler av den arabiske verden. Ved å hindre uønskede ytringer, bidrar dette til å minske press og kritikk av måten staten går fram i de okkuperte områdene. Dermed kan staten i større grad legitimere sine handlinger, uten press fra de palestinske politiske partiene (Mossawa 2006:21). Noe som fører til at staten kan føre sin sionistiske ekspansjons politikk uten å møte stort press fra de palestinske partiene. På denne måten reflekteres den jødisk-sionistiske statsideen i både i *Amendment nr. 9* og *Amendment nr. 35* som begrenser palestinske partiers politiske deltakelse. Staten kan tillate palestinere å delta i de politiske prosessen så lenge de ikke utfordrer staten sionistiske målsetninger som er å opprettholde Israel som en jødisk stat og kontrollere mest mulig land i de okkupert områdene (Davis 2006 [intervju]; Mossawa 2006).

6.4 Representasjon og maktfordeling

Politisk representasjon av palestinere i staten ble nevnt i erklæringen om etableringen av staten Israel. I erklæringen heter det: ” *Sons of the Arab people, residents of the State of Israel, are called on to maintain peace and to take part in the building of the State on the basis of full and equal citizenship and on the basis of a appropriate representation in all its institutions, provisional and permanent*” (Stendel 1996:201). Termen “appropriate representation” har blitt tolket på ulike måter. Det finnes de som hevder at erklæringen lovet palestinere proporsjonal representasjon i det israelske Knesset, i henhold til minoritetens størrelse i befolkningen. Ifølge Stendel (1996:201) ga denne erklæringen ingen garanti for at minoriteten skulle få reservert plasser i det israelske parlamentet. Termen ”appropriate representation” betyr ikke noe mer enn myndighetenes vilje til å integrere minoriteten i det israelske politiske systemet. Erklæringen er i seg selv ikke juridisk bindende og derfor har israelske myndigheter ikke vært forpliktet til å følge opp dette. Den eneste måten palestinere kan sikre representasjon på er gjennom palestinere som stiller til valg til Knesset.

Sperregrensen for at et politisk parti skal kunne få plasser i Knesset var på 1 prosent fram til 1992. Grensen ble deretter endret til 1,5 prosent, og i 2003 ble den endret til 2 prosent (Mossawa 2006:49). Ifølge Mossawasenterets rapport fra 2006 ble sperregrensen endret for å minske palestineres representasjon i Knesset. Fra før av er minoriteten underrepresentert i Knesset, men ved å innføre en høyere sperregrense vil dette hindre små palestinske partier fra å få representanter i Knesset. Ved å innføre en høyere sperregrense blir de vidt forskjellige palestinske partiene nødt til å gå sammen og samarbeide om et felles partiprogram.

Butenschøn (1993:20) skriver at siden etableringen av staten har israelske myndigheter vært opptatte av å begrense palestineres politiske makt slik at det ikke kan virke truende mot den jødiske posisjonen i staten. En israelsk kommisjon som ble utnevnt av David Ben-Gurion foreslo i 1948 at palestinere kunne ha politiske rettigheter så lenge de ikke utgjorde mer enn 15 prosent av landets befolkning. I dag utgjører minoriteten rundt 24 prosent, men i stedet for å frata palestinere sine politiske rettigheter, har staten heller valgt å begrense de slik at det ikke utfordrer statens karakter. Dette kommer også fram i måten minoriteten blir ekskludert fra maktfordelingen i staten. Det israelske samfunnet er splittet mellom sekulære og religiøse jøder, vestlige og orientalske jøder og mellom jøder og palestinere. Ifølge Dowty (1998:159) er splittelsen mellom sekulære og religiøse jøder på mange måter like store som splittelsen mellom jøder og palestinere i Israel. Israelske myndigheter har funnet en måte å tilpasse religiøse jøders krav om maktfordeling og autonomi i religiøse saker. Når Lijphart (1999) beskriver Israel som et konsosiert demokrati, referer han til maktfordelingen mellom sekulære og religiøse jøder og ikke maktfordelingen mellom jøder og palestinere. Den jødiske religiøse minoriteten har sammen med sekulære jøder inngått en form for maktfordeling som sikrer at minoriteten kan ivareta interessene sine. Dette innebærer blant annet at religiøse jøder har vetorett i saker som berører dem og de institusjonelle ordningene bidrar samtidig til at minoriteten effektivt kan påvirke den israelske politikken (Dowty 1998:167-169). Den palestinske minoriteten har på den andre siden blitt ekskludert fra en slik maktfordelingsordning. Palestiner har ikke vetorett i saker som påvirker minoriteten

og har aldri fått muligheten til å ta del i regjeringsmakten (Ghanem 2006 [intervju]). Forskjellsbehandlingen mellom religiøse jøder og palestinere er diskriminerende fordi staten prioriterer en minoritet overfor en annen og fordi ekskludering av palestinere fører til at minoriteten ikke har politisk innflytelse i saker som påvirker minoriteten. Et eksempel fra valgkampen i 1999 kan illustrere palestineres ekskludering fra å ta del i regjeringskoalisjoner. I 1999 stilte den palestinske politikeren Azmy Bishara som statsministerkandidat, men trakk seg kort tid etter for å støtte opp om *Labours* statsminister kandidat Ehud Barak. Rundt 400 000 palestinske stemmer gikk dermed til Barak, som vant med en margin på 350 000 stemmer. Da Barak skulle danne regjering, ble de palestinske partiene ekskludert fra koalisjonsregjeringen. I stedet fikk ortodokse jødiske partier ta del i koalisjonsregjeringen, og et av de var partiet *Shas*¹⁸. *Shas* er kjent for å ha fiendtlige holdninger til palestinere og i tillegg kjempet partiet mot Barak under valgkampen. Palestinere oppfattet dette som et svik fra *Labour* partiet (Mossawa 2006:46).

Ifølge Dowty (1998:195) skyldes palestinsk ekskludering fra regjeringskoalisjoner ” *Jewish opposition to the idea of sharing power with the Arabs*”. Dowty skriver videre at israelske opinionsundersøkelser generelt viser at israelske jøder støtter demokratiske verdier på et generelt plan, men i forhold til palestineres demokratiske rettigheter er holdningene blandet. I en meningsmåling i 1980 støttet 90 prosent av israelske jøder minoritetsrettigheter generelt, men bare 40 prosent var villige til å gi palestinere fulle sivile rettigheter (Dowty 1998:195). Smootha (2001:55) understreker at staten Israel verken er en bi-nasjonal stat eller er nøytral i kampen mellom minoriteten og majoriteten, og staten identifiserer seg med det jødiske majoriteten. Av den grunn blir den palestinske minoriteten ikke betraktet som en likverdig partner i staten og derfor blir politisk samarbeid vanskelig. Religiøse jøder er på den andre siden en minoritet innad i den dominerende gruppen, og blir derfor betraktet som en

¹⁸ Shas opprinnelige navn er: “The International World Sephardic Association of Torah Keepers”.

del av den jødiske majoriteten. Maktfordeling er mulig, så lenge det skjer innenfor den dominerende gruppen.

6.5 Oppsummering

Formålet med dette kapitlet har vært å beskrive den statlige minoritetspolitikken langs den politiske dimensjonen og undersøke sammenhengen mellom Israel statsidé og politikken som føres av staten. Dette har blitt gjort gjennom å se nærmere på prinsippet om likhet i det israelske lovverket, palestineres politiske deltakelse, minoritetens representasjon og i hvilken grad palestinere har politisk innflytelse i saker som påvirker minoriteten.

Israel mangler en skreven konstitusjon som beskytter palestinere mot diskriminering. De to fundamentale lovene som omhandler menneskerettigheter, garanterer ikke likhet for palestinere i Israel. I analysen ble det argumentert for at dette er diskriminerende overfor palestinere ettersom staten ikke har lover som sikrer likhet mellom jøder og palestinere. I analysen kom det fram at den jødisk-sionistiske statsideen i stor grad har påvirket innholdet av *Basic Law: Human Dignity and Liberty*. I stedet for å fremme prinsippet om likhet mellom jøder og ikke-jøder i Israel, fokuserer denne loven i stedet på menneskelig verdighet og frihet innenfor en sionistisk ramme som fører til at likhet mellom jøder og ikke-jøder kan sikres.

Palestinere i Israel har individuelle politiske rettigheter, men ikke politiske rettigheter som en gruppe. Palestinere har stemmerett og rett til å danne politiske partier som kan stille til valg i Knesset. Staten tillater dermed palestinere til å ta del i den israelske politikken, men under betingelsen at de aksepterer Israel som en jødisk stat, det vil si statens normative grunnlag. Palestinske politiske partier som kjemper for et Israel for alle borgere, risikerer dermed å bli forbudt. Dette opplevde de palestinske partiene *Al-ard* og PLP. I tillegg til dette ble de palestinske partiene NDA og Ta'al forbudt av den sentrale valgkomiteen i 2003, fordi komiteen hevdet at partiene ikke anerkjente Israel som en jødisk stat og støttet terrorisme. På denne måten kan man hevde at

Amendment nr. 9 og *Amendment nr. 35* virker som korrektivinstrumenter mot politiske partiers ytringer, og kan beskrives som diskriminering. I motsetning til den jødiske ortodokse minoriteten i Israel har palestinere ikke vetorett i saker som berører minoriteten. Palestinske partier blir heller ikke inkludert i regjeringskoalisjoner og dermed ekskludert fra maktsentrumet. Den statlige minoritetspolitikken langs den politiske dimensjonen kan derfor beskrives som diskriminerende. Den jødisk-sionistiske statsideen påvirker i stor grad den diskriminerende politikken langs denne dimensjonen. Dette kommer tydelig fram i *Amendment nr. 9*, *Amendment nr. 35* og måten palestinere blir ekskludert fra maktfordelingen i staten. Dowty (1998), Smooha (2001) og Butenschøn (1993) argumenterer for at palestinere ikke blir betraktet som borgere av Israel siden de ikke er medlemmer jødiske nasjonen som staten er grunnlagt for. Palestinere blir av den grunn ikke betraktet som potensielle samarbeidspartnere, men heller som en trussel mot den jødiske dominansen. Den politiske makten holdes derfor innenfor sionistiske partier for å fremme statens visjoner.

7. Statlig minoritetspolitikk langs den økonomiske dimensjonen

Formålet med kapitlet vil være å beskrive den statlige minoritetspolitikken langs den økonomiske dimensjonen som tilpassende, nøytral eller diskriminerende når det gjelder eiendomsrettigheter og fordeling av ressurser, og undersøke i hvilken grad den jødisk-sionistiske statsideen påvirker myndighetenes politikk langs denne dimensjonen. Tilpassende kan innebære at den nasjonale minoriteten har økonomisk autonomi eller at de som en gruppe har lik tilgang til statens økonomiske ressurser. En nøytral politikk langs den økonomiske dimensjonen innebærer at staten ikke tar i betraktning nasjonale og kulturelle forskjeller i fordelingen av økonomiske ressurser. En diskriminerende politikk vil på den andre siden innebære at den nasjonale minoriteten har begrenset tilgang til statens ressurser. I dette tilfellet blir minoriteten ekskludert fra statens investeringer og tilskudd. Jeg vil karakterisere den statlige minoritetspolitikken som tilpassende, nøytral eller diskriminerende i forhold til hvert tema som diskuteres langs den økonomiske dimensjonen og deretter vil jeg undersøke i hvilken grad statsideen påvirker myndighetenes valg av politikk langs denne dimensjonen. Til slutt vil jeg kort oppsummere kapitlet.

7.1 Nasjonale institusjoner

Spørsmålet om eiendom og ressurser er et av de mest kontroversielle temaer som ligger til grunn for konflikten mellom palestinere og staten Israel. For å forstå statens politikk langs den økonomiske dimensjonen vil det være viktig å kjenne til de nasjonale institusjonenes status i Israel.

Betegnelsen ”nasjonale institusjoner” blir vanligvis brukt om landsomfattende institusjoner som er territorielt avgrenset. I staten Israel er nasjonale institusjoner derimot ikke knyttet til statens egne, territorielt avgrensede institusjoner, men til et nettverk av ikke-statlige organisasjoner: *World Zionist Organization* og dens

tilknyttede organer. Dette nettverket av organisasjoner fungerer i samspill med staten Israel, men er organisatorisk atskilt fra staten. Dette eksisterer parallelt ved siden av statens byråkrati. De sionistiske organisasjonenes avvarsområde er på mange måter de samme som før etableringen av staten: finansiering og oppbygging av staten. Gjennom legale ordninger har disse institusjonene fått tildelt autoritet av Knesset til å fremholde sin virksomhet. (Butenschøn 2006:271-272). Forholdet mellom staten Israel og *World Zionist Organization* ble formelt regulert i *World Zionist Organization – Jewish Agency (Status) Law* som ble vedtatt av Knesset i 1952. I lovens seksjon fire heter det: ”*The state of Israel recognises the World Zionist Organization as the authorised agency which will continue to operate in the State of Israel for the development and settlement of the country, the absorption of immigrants from Diaspora and the coordination of the activities in Israel of Jewish institutions and organizations active in those fields*” (Leh & Davis 1988:98).

Staten Israel har en organisatorisk dobbeltstruktur: en med basis i den territorielt avgrensede staten og med basis i *World Zionist Organization*. De jødiske organisasjonene bruker enorme summer på utviklingsprosjekter innenfor blant annet landbruk og bosetting som kun er for jødisk bruk. I budsjettåret 1972-1973 brukte *Jewish Agency* rundt 465 millioner US på utviklingsprosjekter innenfor landbruk og bosetting, mens de israelske myndighetene innenfor samme sektor brukte 504US. I senere tid har de sionistiske organisasjonene kommet sterkere inn og har en sentral rolle i utviklingen av Israel (Butenschøn 2006:272). Et eksempel hentet fra Lustick (1980:102) kan illustrere dobbeltstrukturens effektivitet i spørsmålet om utbyggingen av en ny bosetting:

”*In close cooperation with the government, the Land Settlement Department of the Jewish Agency decides where a new settlement is to be established and what the economic base of the settlement will be. If the land is not already in the possession of the Jewish National Fund (JNF) or the state, the JNF or the state acquires it, whereupon the Land Development Administration of the JNF lays approach roads and transmission lines, clears the land of rocks or scrub, etc .The Land Settlement Department of the Jewish Agency then allocates means of production to the settlers,*

purchasing for them livestock, farm equipment, seeds, water rights, and necessary permits. The Ministry of Housing does the construction work, paid for by the Land Settlement Department in the form of long-term loans to the settlers at 2 percent interest. But the settlers do not begin repaying these loans until after the settlement has been officially "consolidated", which often takes ten to fifteen years or longer".

Sammenblandingen av sionistiske og statlige organisasjoner fører til at staten ikke kan anklages for å forskjellsbehandle sine borgere fordi de sionistiske organisasjonene ikke eies staten, men samtidig får organisasjonene operere fritt innenfor statens grenser. Sionistorganisasjonene jobber for å fremme det jødiske folkets interesser i Israel gjennom å utvikle jordbruk og bygge bosetninger som kun er for jødisk bruk. Dette fører til at palestinere ekskluderes fra å ta del i statens goder fordi sionistorganisasjonene kun jobber for å ivareta jødiske interesser. Det finnes ingen tilsvarende organisasjoner i Israel som jobber for å fremme ikke-jøders interesser og dette fører til at palestinere som ikke-jøder ikke har organisasjoner som kan ivareta minoritetens interesser. På denne måten bidrar statens dobbelstruktur til å fremme den dominerende gruppens interesser på bekostning av minoritetens interesser. En slik politikk kan verken karakteriseres som tilpassende eller nøytral, men heller diskriminerende da palestinere blir diskriminert på grunn av statens dobbeltstruktur som kun fremmer jødiske interesser (Landsverk 1996).

7.2 Eiendomsrett

Basic Law: Israel Lands (1960) definerer land som "land, houses, buildings and anything permanently fixed to land"¹⁹. I loven fastslås det at land som tilhører "the state, the Development Authority or the Keren Kayemet Le-Israel (Jewish National Fund), shall not be transferred either by sale or in any other manner" (ibid). Dette fører til at staten har eiendomsretten til 93 prosent av statens territorium. Butenschön

¹⁹ Hentet fra Israel Ministry of Foreign Affairs. Se: http://www.mfa.gov.il/MFA/MFAArchive/1960_1969/Basic%20Law-%20Israel%20Lands

(2006:274) skriver at siden etableringen av staten Israel, har israelske myndigheter og de sionistiske organisasjonene satt i gang juridiske og politiske virkemidler for å frata den palestinske befolkningen dens eiendommer og øverføre dem til ”evig” jødisk eie. *Absentees' Property Law* (1950) har vært den viktigste loven som har blitt brukt for dette formålet. Ifølge denne loven mister folk som var fraværende (absentee) fra sitt bosted i Palestina i perioden 29.november 1947 til 19.mai 1948, retten til sin eiendom. Eiendommen til de fraværende personene blir underlagt statlige myndigheters disposisjonsrett. Både privateiendom og religiøse eiendommer (se kapittel 8) har på denne måten blitt underlagt statens eiendom. Denne loven rammer flere hundre tusener palestinere som ble fordrevet eller flyktet til de arabiske nabolandene, Gaza-stripen og Vestbredden under krigen. I tillegg rammer *Absentees' Property Law* palestinere innenfor staten Israels grenser. Eiendommen til personer som var fraværende i den overnevnte perioden, og deres etterkommere ble definert som ”absentee-property”, selv om personen var tilstede i landet (Davis 1997:39-43; Landsverk 1996:49). Davis (1997:42) skriver at en palestinsk mann fra Nasaret som søkte tilflukt hos slektingene sine Akka under denne perioden vil ifølge *Absentees Property Law* defineres som *present absentees*. Dette har ført til at rundt 200 000 palestinere i Israel er klassifisert som *present absentees*. Disse mister retten til å vende tilbake til sine opprinnelige eiendommer og dette følger etterkommerne i generasjoner. De fleste *present absentees* er i dag israelske statsborgere, og noen har gått rettens vei for å kunne vende tilbake til sine opprinnelige eiendommer. Et kjent eksempel er de kristne beboerne fra landsbyene Bir'm og Ikrits. Disse har i to generasjoner kjempet for å kunne vende tilbake til sine landsbyer, uten å lykkes å nå fram i israelsk høyesterett (Kimmerling & Migdal 2003:172). *Absentees' Property Law* har sørget for at de palestinske flyktingenes eiendom har blitt underlagt staten. Staten har i tillegg utformet andre lover som sikrer statlig kontroll over palestinsk eiendom som for eksempel *Land Acquisition Law*, 1953. Denne loven gjør det mulig å beslaglegge eiendom ut fra militære formål og bosettingsbehov. Statens diskriminerende eiendomspolitikk har bidratt til at palestinere har mistet store deler av sine eiendommer. I tillegg til at eiendom som har blitt konfiskert av staten og de

sionistiske organisasjonene stort sett har blitt brukt til å bygge jødiske bosetninger, noe som blant annet har ført til boligproblemer i den palestinske sektoren.

7.3 Boligproblemer i den palestinske sektoren

Israels bosettingspolitikk tar sikte på å bygge boliger for jødiske immigranter. Myndighetene og *Jewish Agency* samarbeider i arbeidet med å bygge ut nye jødiske byer og bosettinger som skal romme de jødiske immigrantene, mens ingen nye palestinske byer eller landsbyer, (unntatt reservat som har blitt bygget for beduiner i Negev) har blitt bygget siden etableringen av staten. Befolkningsvekst og mangel på utbygging har ført til at de palestinske områdene er overbefolkede. I den palestinske byen Nasaret bor det 60 000 personer på et areal 16 000 dunams²⁰, mens i den nye opprettede jødiske nabobyen Nasaret illit bor det 40 000 personer på 40 000 dunams. *Ministry of Construction and Housing* har gjort lite for å løse boligproblemene innen den palestinske sektoren. Det bygges alt for få boligenheter i de palestinske distriktene i forhold minoritetens størrelse (Arab Human Rights Organization 1988:42-45). I Sikkuy-rapporten 2001/2002 fremgår det at kun 2,6 prosent (66,5 millioner NIS av 2,57 billioner NIS)²¹ av *Ministry of Construction and Housing*s budsjett for utvikling av nye boenheter i 2002 ble brukt på boligprosjekter i de palestinske distriktene, til tross for at palestinere utgjør rundt 24 prosent av statens befolkning. Det ble brukt mer penger (ca 252 millioner NIS) på utvikle den jødiske byen Modi`n med 21 802 innbyggere enn det ble i de palestinske distriktene (Sikkuy-rapporten 2001/2002:16). Et annet eksempel tatt fra myndighetenes boligprosjekt i Galilea viser en forskjellsbehandling i myndighetenes tildeling av boligenheter. I 1995 bygget staten 32 259 leiligheter til de jødiske distriktene, mens det kun ble

²⁰ Dunam er et mål for land som ble brukt under det Ottomanske Imperiet og som fortsatt brukes i dag. 1 metrisk dunam tilsvarer 1000 kvadrat meter (Abu Hussein & McKay 2003:1).

²¹ 100 NIS (New Israeli Shekel) = 152,411 norske kroner i henhold til kurs 13.05.07. Kilde: www.oanda.com/convert/classic.

bygget 2377 leiligheter i de palestinske distriktene (Arab Human Rights Organization 1998:44-45).

Myndighetenes nedprioritering av utbyggingen av boligheter i de palestinske områdene og strenge bygging- og konstruksjonslover har ført til at mange palestinere bygger hus ulovlig. Ifølge Mustafa (2005:155) har nesten alle palestinske landsbyer ulovlige bygginger. For å kunne søke om byggetillatelse må landsbyen ha en "town planning map", noe som de fleste palestinske landsbyene mangler. Dette har gjort det umulig for landsbybeboere å søke om byggelisens. På denne måten har ulovlig bygging vært den eneste utveien. Hus som bygges ulovlig risikeres å bli revet av staten. Spesielt utsatte er de såkalte "ikke anerkjente landsbyene". Mange av disse landsbyene eksisterte før Israel ble opprettet, mens andre er etablert i eller etter 1948 av "present absentees" og av interne flyktinger. Myndighetene betrakter slike landsbyer for illegale, og landsbyene får derfor ikke vann, strøm, helsetjenester eller andre offentlige goder. Det finnes rundt 46 "ikke anerkjente landsbyer" i Negev og i Galilea. Myndighetene har flere ganger prøvd å flytte beboerne eller tilbudt beboerne andre boliger, men beboerne har ikke vært villige til å flytte ettersom de er sterkt tilknyttet til landsbyene (Kamm 2003:6).

Andre palestinere har prøvd å løse boligproblemen ved å flytte til jødiske bosetninger, men dette har ikke alltid vært så lett. Qatzir-caset illustrer palestinernes kamp for å kunne bosette seg i jødiske bosetninger. Den palestinske advokaten Tawfiq Jabareen fra Umm Al-Fahm var den første palestineren i Israel som har fått lov å kjøpe bolig i den jødiske bosetningen Qatzir. Området som ble utlyst for salg var statlig land, men på grunn av en kontrakt mellom myndighetene og *Jewish Agency* (JA) satt det også representanter fra *Jewish Agency* i komiteen som skulle velge ut kjøperen. Boligkomiteen avviste først Jabareen med den begrunnelse at nasjonalt land ikke kunne selges til ikke-jøder. Jabareen godtok ikke boligkomiteens avgjørelse og truet med å ta saken videre til israelsk høyesterett. Jabareen understreket at han som israelsk statsborger har krav på sivile rettigheter og ikke kunne akseptere en slik diskriminering (Landsverk 1996:66). Etter at Jabareen hadde

truet med å ta saken videre til høyesterett, tillatte boligkomiteen Jabareen og hans kone om å bosette seg i Qatzir. I 1995 søkte et annet palestinsk par Adil og Iman Qaadán, om bolig i Qatzir. Deres søknad ble avslått fordi de var ikke-jøder. Da paret viste til Jabareen-caset fikk de beskjed om at Jabareen var bosatt i området *Central Hill* som lå under *Ministry of Housing Development* og der kunne alle israelske statsborgere bosette seg. Mens familien Qaadán hadde søkt om å få bo i *Western Hill* som var underlagt *Jewish Agency*, og som kun var for jøder. Familien Qaadán bestemte seg for å ikke gi opp, og kontaktet *Association for Civil Rights* som tok saken videre til høyesteretten (Davis 2003:187-195). I 2000 falt høyesterettens avgjørelse til fordel for familien Qaadán. I høyesterettens avgjørelse heter det ” *As a general rule, the principle of equality prohibits the state from distinguishing between citizens on the basis of religion or nationality. The principle also applies to the allocation of the state land* ” (Davis 2003:195). Qatzir saken kan betraktes som en seier for Qaadán og Jabareen familien, men det er fortsatt en lang vei igjen for at palestinere generelt skal kunne bosette seg hvor de ønsker i Israel. Qatzir saken endret nemlig ikke statens dobbeltstruktur som fører til en diskriminerende bolig og eiendomspolitikk.

7.4 Fordeling av ressurser

Israel ble rangert på plass 23 av total 177 land i FN's *Human Development Index* for 2006. Israel har i løpet av en kort periode utviklet en avansert industriell økonomi og blitt et av verdens mest utviklede land. Til tross for at Israel er et utviklet land med en høy levestandard, har den palestinske minoriteten ikke blitt inkludert i landets utvikling (Mossawa 2006:30). Majoriteten av palestinere (71 prosent) i Israel bor i palestinske byer og landsbyer som er separerte fra jødiske områder. Hver by eller landsby blir administrert gjennom lokale råd som har ansvar for offentlig utdanning, helsetilbud, velferd, offentlig transport og industriell utvikling i området. Til tross for at palestinere i Israel utgjør 24 prosent av den totale befolkningen i Israel blir minoriteten tildelt mindre enn 7 prosent av det statlige budsjettet. Mangelen på

ressurser i den palestinske sektoren har derfor ført til dårlige utdanningsfasiliteter, begrenset offentlig transport og underutvikling (Kamm 2003:3).

De israelske myndighetene har offisielt innrømmet at det er et gap mellom utviklingen innenfor den jødiske og den palestinske sektoren, og har forpliktet seg til å utjevne forskjellene: ”*The Government regards itself as obligated to act to grant equal and fair conditions to Israeli Arabs in the socio-economic sphere, in particular in the areas gaps between the Arabs and the Jewish sectors*”²².

I 2000 lanserte israelske myndigheter derfor en utviklingsplan for den palestinske sektoren som fikk navnet ”4 billion shekel plan”. Denne planen skulle implementeres i en fireårs periode (2000-2004), og skulle bidra til å forbedre infrastrukturen i den palestinske sektoren. Dette skulle gjøres gjennom å bygge ut nye boliger, bygges nye veier, industriområder, investere mer penger i helsevesenet og i utdanningssystemet (Sikkuy-rapporten 2001/2002:9-11). Ifølge Mossawa (2006:39-40) har palestinere kun mottatt 5 prosent av det totale utviklingsbudsjettet i løpet av de siste fem årene. På denne måten har myndighetene brutt løftet om å bygge 40 000 nye boliger i de palestinske distriktene, bygge nye skoler og utvikle det palestinske landbruket og industrien.

Myndighetens utviklingsprosjekter i de palestinske distriktene har på mange måter ikke bidratt til å utjevne gapet mellom jøder og palestinere i Israel. I 2004 levde mer enn 50 prosent av de palestinske husholdene under fattigdomsgrensen²³ og, 60 prosent av palestinske barn levde under fattiggrensen sammenlignet med 15 prosent av barn i den jødiske befolkningen. Palestinske familier som levde under fattigdomsgrensen utgjorde rundt 30 prosent av de fattige husholdene i Israel, mens palestinske barn utgjorde 50 prosent av alle barn som lever i fattigdom i Israel. Fattigdom i den palestinske sektoren har økt siden begynnelsen av 1990-tallet. I 1990

²² Hentet fra Israel Ministry of Foreign Affairs. Se http://www.mfa.gov.il/mfa/mfaarchive/2000_2009/2001/8/arab%20israelis

²³ Fattigdomsgrense refererer til staten Israel fattigdomsskala og ikke internasjonale mål for fattigdom.

lå for eksempel fattigdomsgjennomsnittet i den palestinske sektoren på 34 prosent (Ghanem & Shehadeh 2005:9).

Det blir ofte argumentert for at likhet mellom palestinere og jøder ikke kan oppnåes så lenge palestinere ikke tjenestegjør i det israelske militæret, siden palestinere blir avkuttet fra konkrete velferdsgoder som tradisjonelt har vært avhengig av avtjent militærtjeneste. ”..many social rights in Israel have been tied to performance of military service, so that most Arab citizens either do not enjoy them or are entitled to smaller benefits” (Kretzmer 1990:98-107). *Discharged Soldiers Law* (1984) fører til at alle soldater får enkelte fortrinn i tre år etter avsluttet militærtjeneste. Dette innebærer blant annet at soldatene får fortrinnsrett til enkelte offentlige stillinger, statlige kurs, universitetsplasser (gitt oppfyllelse av generelle kriterier) og statlige subsidier til kjøp av leiligheter. I henhold til *Grant to Soldier and their Families Regulations* (1970) har soldater og deres familiemedlemmer i Israel (med flere enn tre barn) rett på høyere barnetrygd enn familier hvor ingen har avtjent militærtjenesten (Kretzmer 1990:100). Ifølge Mossawa (2006:33) fikk foreldre som ikke hadde tjenestegjort i militæret 20 prosent mindre i barnebidrag i 2002.

Halabi (1993:27) er ikke enig i at palestineres økonomiske situasjon kan skyldes at majoriteten av de ikke avtjener verneplikt. For å underbygge argumentet sitt bruker han druseres deltakelse i det israelske militæret som et eksempel. I 1989 prøvde en gruppe drusere (tidligere soldater) fra landsbyen Jatt i Galilea å kontakte myndighetene for å få lov til å bosette seg i bosettingen Gitta som lå i nærheten av landsbyen. Gitta hadde blitt bygget på land som staten hadde konfiskert fra Jatt og sto tom fordi jødiske settlerne hadde forlatt bosettingen på grunn av økonomiske vansker. Den drusiske gruppen ønsket å løse boligproblemene sine gjennom å flytte til den forlatte jødiske bosetningen, men ble nektet fordi det var *Jewish Agency* som eide disse bosetningene. Noen av disse druserne satt i styret i *Zionist Druze Circle*, men dette påvirket ikke myndighetenes beslutning om å bare la jøder bo i Gitta. Under intervjuene med Baker og Farah (2006) ble det samme påpekt. Druseres deltakelse i den israelske hæren gir dem for eksempel fordelene man får gjennom de

overnevnte lovene, men dette garanterer ikke likhet mellom jøder og ikke-jøder. Staten går ikke aktivt inn for å forbedre druseres situasjon fordi de tjenestegjørere i militæret. Tvert imot blir drusere behandlet på lik linje med palestinere som ikke tjenestegjørere. I følge Halabi (1993) fører staten en diskriminerende politikk overfor palestinere uavhengig av om palestinere har tjenestegjort i det israelske militæret eller ikke. Forskjellsbehandlingen mellom jøder og palestinere vil fortsette så lenge staten opprettholder sine sionistiske ambisjoner.

7.5 Jødisk kontroll over land og ressurser

Beskrivelsen av staten Israels dobbeltstruktur, eiendomspolitikk og fordeling av ressurser viser til at den statlige minoritetspolitikken langs den økonomiske dimensjonen kan karakteriseres som diskriminerende fordi palestinere har ulik tilgang til statens velferd og i tillegg er blitt fratatt eiendommer som kun brukes til jødiske formål. I denne delen av kapitlet skal jeg undersøke i hvilken grad den jødisk-sionistiske statsideen påvirker myndighetenes diskriminerende politikk langs den økonomiske dimensjonen.

Beslagleggelse av land har vært sentral i det sionistiske statsbyggingsprosjektet. Israels statsidé bygger på ideen om å territorialisere en ikke-territoriell nasjon og dermed skape grunnlaget for en ”normal” territoriell jødisk nasjonalstat. For at sionistbevegelsens mål om å etablere en jødisk stat og territorialisere det jødiske folket skulle lykkes, var det nødvendig å kontrollere mest mulig land og ressurser i Palestina. Jødisk eierskap og kontroll over land ble derfor ett av hovedprinsippene i sionismens statsbyggende strategi i Palestina (Butenschøn 2006:273). Avraham Granott, tidligere leder i *Jewish National Fund*, skrev i 1936 at jødisk kontroll over land var ”quite literally a question of life and death for Zionism and the Jewish National Home” (Kretzmer 1990:49).

I sionistisk tradisjon har kontroll over land og ressurser blitt beskrevet som ”forløsning av landet”, ut i fra den oppfatningen om at jødene er landet rettmessige

eierner. Land som kommer under jødisk eie må derfor aldri selges (Butenschøn 2006:273). Land som ble beslaglagt av staten ble brukt for å bygge bosetninger til de jødiske immigrantene, for å bygge opp separate økonomiske og sosiale institusjoner og for jordbruk. Staten vedtok en rekke lover, for eksempel *Absentees Property Law*, som gjorde det mulig for myndighetene og de sionistiske organisasjonene å overta store deler av den palestinske eiendommen. Kontroll over palestinsk land var en av sionistbevegelsens hovedstrategier for å kunne etablere staten Israel. Menahem Ussishkin en tidligere leder av *Jewish National Fund* skrev i 1904 at ”*the establishment of a Jewish state was dependent on the majority of land in Palestine being in Jewish hands*” (Kretzmer 1990:49).

Jewish National Fund (JNF) ble opprettet i 1901 av *World Zionist Organization*. Fondets lover fastsetter at dets eiendommer og ressurser skal forvaltes slik at det tjener det jødiske folket. JNFs statutt var de viktigste juridiske midlene som sionistbevegelsen hadde for å etablere en økonomisk og sosial sektor separat fra den palestinske før etableringen av staten. Denne politikken har staten og JNF videreført etter etableringen av staten (Butenschøn 2006:273). Et eksempel fra Lustick (1980:98) kan illustrere JNFs virksomheter i Israel før og etter etableringen av staten:

”*Since 1948 the overall objectives of the JNF, including its efforts toward the Judaization of the Galilee, correspond to fundamental goals of the prestate Zionist struggle: Jewish settlement on the land, Jewish labor, and the expansion of Jewish land ownership. Thus in the prestate period it was forbidden for Arabs to work on lands controlled by the JNF or in businesses established on those lands. Before and during the British Mandate in Palestine the leadership of the JNF was dedicated to the acquisition of as much land as possible. Yet throughout this period the JNF was plagued by Arab opposition to Zionism, placed restriction after restriction on Jewish land purchases –making the extension process. These problems were swept away by the establishment of the state in 1948*”.

Sionistorganisasjonene har vært sentrale i etableringen av staten Israel og er fortsatt en viktig del i staten. Israel som en sionistisk stat er på mange måter forpliktet til å

fremme sionistiske interesser som disse organisasjonene representerer. Statens dobbeltstruktur reflekterer derfor den jødisk-sionistiske statsideen som er nasjonalt avgrenset og ikke territorielt avgrenset. På denne måten er det legitimt for staten å gi sionistorganisasjonene innflytelse over utformingen av staten og dens institusjoner. Sionistorganisasjonene er sentrale aktører i Israel fordi de bidrar til å tilrettelegge for jødisk immigrasjon til Israel og utvikler bosetninger for de jødiske immigrantene. Palestinere er ikke potensielle medlemmer i den jødiske nasjonen og derfor har palestinske minoriteten blitt ekskludert fra nasjonsbyggingsprosjektet. Palestinere blir ikke betraktet som borgere av staten Israel og derfor har staten ekskludert minoriteten fra sine målsetninger. Palestinsk eiendom som har blitt underlagt staten har derfor ikke blitt brukt til å bygge bosetninger til den palestinske befolkningen, men det har heller blitt brukt til bosetninger og jordbruk som tjener jødiske interesser. Dette kommer også tydelig fram i statens små bevilgninger til den palestinske sektoren som er underutviklet i forhold til den jødiske sektoren (Butenschøn 2006:271-276; Butenschøn 2000:20-21).

7.6 Oppsummering

Formålet med dette kapitlet har vært å karakterisere den statlige minoritetspolitikken langs den økonomiske dimensjonen og deretter undersøke i hvilken grad den jødisk-sionistiske statsideen påvirker politikken som føres langs denne dimensjonen. Den statlige minoritetspolitikken langs den økonomiske dimensjonen kan ikke beskrives som tilpassende ettersom palestinere har blitt fratatt store deler eiendom som de ikke lenger har tilgang til. Dessuten har palestinere verken økonomisk autonomi eller økonomiske rettigheter som en gruppe. Politikken kan heller ikke beskrives som nøytral ettersom nasjonale forskjeller i Israel danner grunnlaget for den økonomiske politikken. Jøder har større tilgang til statens økonomiske ressurser enn palestinere og dette fører til diskriminering av palestinere. Den statlige minoritetspolitikken langs den økonomiske dimensjonen kan derfor beskrives som diskriminerende.

Etter å ha undersøkt sammenhengen mellom stasidé og minoritetspolitikk har jeg kommet fram til at den jødisk-sionistiske statsideen i stor grad påvirker den statlige minoritetspolitikken når det gjelder eiendomsrettigheter, bosetting og fordeling av økonomiske ressurser. Land er sentralt i sionistisk tenkning ettersom kontroll av land var en forutsetning for etableringen av staten Israel. Konfiskering av palestinsk land har ført til at staten i dag kontrollerer rundt 93 prosent av landet i Israel. Store deler av landet forvaltes av de sionistiske organisasjonene som har betydelig innflytelse når det gjelder utbygging av bosettinger og jordbruk. Sionistorganisasjonenes sentrale rolle i den statlige organiseringen bidrar til at staten har en dobbeltstruktur som fremmer jøders interesser. Dette fører til at palestinere ikke kan ta del i statens økonomiske ressurser på samme måte som jøder. Det samme gjelder de minimale statlige investeringene i de palestinske distriktene. Palestinske byer lider av fattigdom og mangel på velferdsgoder som for eksempel sykehus og skoler. Fattigdommen blant palestinere er betydelig større enn hos jøder. Noe som staten har innrømmet og lovet å gjøre noe med, men dette har foreløpig ikke skjedd.

8. Statlig minoritetspolitikk langs den kulturelle dimensjonen

Statlig minoritetspolitikk langs den kulturelle dimensjonen tar for seg minoritetens tilgang til språk, utdanning og religion. Det vil bli aktuelt å se på hvilken status minoritetsspråket har i staten og minoritetens rett til å bruke språket i offentlige institusjoner og på skolen. Når jeg diskuterer utdanning vil jeg se nærmere på om minoriteten har kulturell autonomi, om minoriteten går på de samme skolene som majoriteten eller om minoriteten har separate skoler som kontrolleres av staten. Det vil bli viktig å se nærmere på i hvilken grad minoriteten lærer om egen kultur og historie på skolen. Religion tar for seg minoritetens religionsfrihet og i hvilken grad minoriteten selv kontrollerer sine religiøse steder og eiendommer.

Formålet med dette kapitlet vil være å karakterisere den statlige minoritetspolitikken som tilpassende, nøytral eller diskriminerende og undersøke sammenhengen mellom statsidé og politikken langs den kulturelle dimensjonen. Den første delen av kapitlet starter med å beskrive det arabiske språkets status i Israel og undersøke i hvilken grad den statsideen påvirker språkpolitikken. Deretter vil jeg diskutere utdanningspolitikken, karakterisere utdanningspolitikken og undersøke i hvilken grad den jødisk-sionistiske statsideen påvirker utdanningspolitikken. Tilslutt vil jeg diskutere statens politikk i forhold til palestineres religions frihet og minoritetens rett til å administrere religiøse steder. Her vil jeg karakterisere politikken som tilpassende, nøytral eller diskriminerende og undersøke i hvilken grad statsideen kan påvirke den statlige politikken i forhold til religionsrettigheter. Til slutt vil jeg kort oppsummere kapitlet.

8.1 Det arabiske språkets status i Israel

Staten Israel har to offisielle språk: hebraisk og arabisk. Dette ble fastsatt i Artikkel 82 av *Palestine Order-in-Council* fra 1922 der det heter:

All ordinances, official notices and official forms of the government and all official notices of local authorities and municipalities in areas to be prescribed by order of the High Commissioner shall be published in English, Arabic and Hebrew. The three languages may be used in debated and discussions in the Legislative Council, and subject to any regulations to be made from time to time, in the government offices and the Law Courts.” (Kretzmer 1990:165).

Denne artikkelen ble ikke annullert etter statens selvstendighet, men ble strammet inn gjennom *Law of Government Ordinance* i 1948 som avvirket engelsk som et offisielt språk (Kook 200:285). I 1952 ble det framlagt et forslag i Knesset om å kun ha hebraisk som offisielt språk i Israel, men dette forslaget ble motarbeidet av den daværende statsministeren David Ben-Gurion (Kretzmer 1990:165). Ifølge Ben-Gurion ville opprettholdelsen av arabisk som et offisielt språk og implementeringen av språket i samfunnet bli gitt som en rettighet til den palestinske minoriteten. I en tale i 1952 forsvarte Ben-Gurion det arabiske språket status i Israel med følgende ord:

”We will not forbid [The Arabs] the use of their language in any way..... to be sure, this is not the way the issue is handled in most of the parliaments of the world, but we do not have to learn everything from others. There are number of important things which we taught the world and we can be an example of a humane attitude towards the language of a minority.....the state must see to that Hebrew be [not only] an official language, [but must provide the means for imparting the knowledge of Hebrew to immigrants and to all the residents of Israel] without depriving the Arab minority of the rights to its own language” (Kook 2000:285).

Det finnes ingen lov som prioriterer det hebraiske språket over det arabiske språket, men i praksis blir hebraisk brukt som statens offisielle språk. Dette har ført til at det arabiske språket på mange måter har blitt underordnet hebraisk som er majoritetsspråket (Kretzmer 1990:165). Det har blitt vanlig å beskrive hebraisk som det første offisielle språket og arabisk som det andre offisielle språket. Det arabiske språkets status i Israel har ført til at palestinere kan bruke arabisk i kontakt med

offentlig myndighet, i det israelske parlamentet, i rettssaler og de lokale arabiske myndighetene kan utføre sitt arbeid på arabisk (Smootha 2006 [intervju]).

Ifølge Kook (2000:284) blir det arabiske språkets status som et offisielt språk kun respektert i utdanningssystemet (dette vil jeg komme tilbake til i punkt 8.2), mens det i andre sammenheng blir det diskriminert. Ifølge Farah (2006 [intervju]) er det i praksis vanskelig å bruke arabisk i kontakt med offentlig myndighet ettersom flertallet som jobber i offentlige institusjoner ikke snakker arabisk. Ifølge israelsk lov skal alle lover og reguleringer oversettes til arabisk, men i praksis blir dette sjeldent gjort. De fleste offentlige dokumenter som for eksempel lover, beslutninger og reguleringen blir kun utstedt på hebraisk (Kook 2000:284). Ifølge Baker (2006 [intervju]) behandler myndighetene ikke arabisk som et offisielt språk. For eksempel kommer dette fram på skiltingen i Israel. Det finnes mange store motorveier som kun er skiltet med hebraisk og engelsk, men ikke arabisk. I tillegg blir det kun skiltet med hebraisk i mange palestinske områder. Baker (2006 [intervju]) argumenterer for at statens språkpolitikk kan beskrives som diskriminerende fordi staten ikke behandler arabisk som et offisielt språk slik loven krever. Under intervjuet med Baker illustrerte hun hvordan det arabiske språket blir betraktet i Israel gjennom å bruke et eksempel fra en rettssak:

Adalah klaget over diskrimineringen av det arabiske språket til en israelsk domstol. Under rettsaken ble Adalahs advokater møtt med dette motargumentet: palestinere utgjør kun 24 prosent av befolkningen og er like stor som den russiske minoritet i landet. Hvorfor skal det skiltes på arabisk, men ikke på russisk? Ifølge Baker reflekterer dette på mange måter en vanlig holdning til det arabiske språket i Israel. Palestineres særpreg, tilknytning til landet og historie blir ikke tatt i betraktning når minoriteten sammenlignes med russiske immigranter. Myndighetenes politikk understreker at Israel er en jødisk stat der hebraisk er majoritetsspråket og at det kun er en minoritet som bruker arabisk som morsmål. Adalahs advokater påpekte at arabisk er et offisielt språk i Israel og staten er derfor pålagt til å oversette offentlige dokumenter og skilt til arabisk. Dessuten er palestinere er nasjonal minoritet som ikke

skal assimileres inn i den jødiske majoriteten slik som russere skal. Ifølge Baker (2006 [intervju]) blir det arabiske språket brukt så lenge det ikke på noen som helst måte truer det hebraiske språkets status i staten.

8.2 Utdanningssystem

Israel har tre parallelle offentlige skolesystemer: ett for den sekulære jødiske befolkningen, et annet for den religiøse jødiske minoriteten og et tredje for den palestinske minoriteten (Kook 2000:284). Palestinernes utdanningssystem er ikke autonomt fordi staten styrer både ressurstilgangen og pensum i de palestinske skolene (Ghanem 2006 [intervju]). Ifølge Rinnawi (1994: 91-92) kan den dominerende gruppen i samfunnet bruke utdanning som et middel for å opprettholde de eksisterende maktforholdene i samfunnet og for å begrense minoritetens utvikling. Dette har på mange måter vært tilfellet i Israel. Statens utdanningspolitikk har medført en begrensning i palestinernes sosiale mobilitet, og har samtidig bidratt til å opprettholde den dominerende jødiske kulturen. Tradisjonelt sett har de palestinske skolene fått tildelt færre materielle ressurser enn det jødiske skolene. Dette gjør læreforholdene vanskelige, ettersom palestinere mangler skolebygninger og undervisningsmateriale. I tillegg har dette også ført til ansettelse av ukvalifiserte lærere, store klasser, mangel på bibliotek og datarom (Mossawa 2006:38).

Selv om det eksisterer en palestinsk minoritet med en annen kulturarv enn jødene i Israel, ignoreres dette i *State Education Law* (1953) artikkel 2, her heter det at formålet med den statlige utdanningen er”...*to anchor the education in the country in the culture of Israel and the science achievements, in the love of the homeland and locality to the state and the people of Israel, in the awareness of the holocaust and its heroism...*” (Halabi 1993:16).

Kretzmer (1990:169) skriver at selv om utdanningsloven ignorerer palestinernes kulturelle bakgrunn, tillater den at skolepensum og undervisning skal tilpasses minoritetens behov. *State Education Law* tillater dermed utdanningsministeren til å

iverksette tiltak som imøtekommer minoritetens behov. Ghanem og Farah (2006 [intervju]) understreker at det er kun bruken av arabisk som undervisningsspråk som kan regnes som en tilpasningspolitikk fra myndighetenes side. Palestineres historie og kultur blir derimot ignorert i utdanningssystemet (Darweish & Rigby 1995; Kretzmer 1990:170). Ifølge Al- Haj (1995:127) skyldes dette at israelske myndigheter har hatt problemer med å definere målene i den palestinske skolen, ettersom det har vært vanskelig å balansere palestinernes nasjonale tilhørighet og lojalitet til staten. Dette har på mange måter resultert i en kontrollpolitikk som i stor grad vektlegger lojalitet til staten og å undertrykke minoritetens nasjonale tilhørighet gjennom å begrense minoritetens tilgang til kultur og historie. Statens kontroll over de palestinske skolene har ført til at palestinske elever bruker omtrent like mye tid på å studere jødisk og arabisk historie på skolen (ikke palestinsk), mens jødiske elever bruker minimalt tid på å lære seg arabisk historie. Muslimske elever bruker mer tid til å studere det Gamle testamentet og andre jødiske tekster enn de bruker på å studere Koranen og islamske tekster på skolen (Kretzmer 1990:170).

Den jødisk-sionistiske statsideen reflekteres i stor grad i pensumbøkene i de palestinske skolene. For staten har det vært viktig å fremme statens karakter som en jødisk stat og utvikle en forståelse som den sionistiske bevegelsens kamp for en selvstendig stat. Det har i mindre grad vært viktig å vektlegge den palestinske minoritetens tilknytning til området og kulturelle særpreg. Sionistenes mål har hele tiden vært å nedtone palestinernes tilnytning til territoriet for å styrke staten Israels legitimitet. Dette kommer klart fram i måten den palestinske minoriteten fremstilles i de israelske skolebøkene. Palestinere er ikke et folk i seg selv, men bare arabere og en del av den arabiske nasjonen. Historietimene i de palestinske skolene vektlegger derfor det arabiske folkets historie og ikke palestinernes historie. Kontroll over pensum og vektlegging av statens sionistiske mål har vært sentrale element i den israelske skolepolitikken i de palestinske skolene. For at staten skal kunne kontrollere pensum i de palestinske skolene har det vært viktig å ikke imøtekomme palestinernes krav om kulturell autonomi, som blant annet innebærer at minoriteten skal ha rett til å bestemme pensum innholdet i de palestinske skolene. Palestinsk kontroll over

pensum i de palestinske skolene vil føre til at minoritetens historie, nasjonale identitet og tilknytning til regionen vil vektlegges i pensum, og jødisk historie og staten Israel legitimitet ville bli vektlagt i mindre grad enn i dag. Dette vil på mange måter bidra til å svekke minoritetens forståelse av staten Israel som en jødisk stat og dens legitimitet (Al-Haj 1995:127-130; Ghanem 2006 [intervju]).

Arabisk blir brukt som undervisningsspråk i palestinske grunnskoler og videregående skoler, men på universiteter i Israel blir kun hebraisk brukt som instruksjonsspråk (Kook 200:285). Det finnes ingen palestinske universiteter i Israel og derfor blir palestinske studenter nødt til å studere ved jødiske universiteter (Mossawa 2006). Fraværet av et palestinsk universitet skyldes en rekke grunner. For det første krever opprettelsen av et universitet godkjenning av konsulatet for høyere utdanning. Staten har aldri hatt interesse av å åpne et palestinsk universitet og derfor vil et forslag om å åpne et universitet mest sannsynlig bli avslått (Kretzmer 1990:17). For det andre vil åpningen av et palestinsk universitet gjøre det vanskelig for staten å ha kontroll over institusjonen. Staten vil ikke være i stand til å kontrollere pensum og forelesninger i like stor grad som de er på grunnskolen og videregående skoler. For det tredje frykter staten for at etableringen av et palestinsk universitet vil skape et palestinsk intellekt som kan virke truende på statens normative grunnlag (Baker 2006 [intervju]; Ghanem 2006 [intervju]).

8.3 Religion

Palestinere i Israel er offisielt delt inn i tre religiøse grupper: muslimer, kristne og drusere. Selv om sabbat og jødiske religiøse festivaler er nasjonale dager i Israel, så har palestinere rett til å hvile i sine hviledager og festivaler (Kretzmer 1990; Stendel 1996). De ulike palestinske religiøse gruppene har egne religiøse domstoler som først og fremst håndterer ekteskap og skilsmissspørsmål. Ifølge Smootha (2006 [intervju]) eksisterer det ingen form for borgelig vielser i Israel og dette hindrer inngåelse av ekteskap på tvers av religioner. Noen vil betrakte dette som en form for eksklusjon

siden dette hindrer minoriteten fra å integrere seg i majoritetssamfunnet, mens for andre vil en slik lov være ønskelig, ettersom den hindrer assimilering.

Ifølge Farah (2006 [intervju]) har drusere og kristne religiøs autonomi i Israel, men ikke muslimer. Med religiøs autonomi mener Farah at den religiøse minoriteten kontrollerer religiøse institusjoner og religiøse eiendommer. Staten har konfiskert store deler av *Waqf-eiendom*²⁴ (muslimske eiendommer) som i dag er underlagt statens kontroll. Moskeer, graveplasser og andre hellige plasser som ikke ble konfiskert, ble ikke underlagt det muslimske samfunnet, men i stedet underlagt *Ministry of Religious Affairs* i 1951. Etter klager fra det muslimske samfunnet om å selv få lov til å administrere sine religiøse stede og eiendommer bestemte staten for å utpeke et styre som skulle forvalte de muslimske eiendommene. Dette styret er i stor grad påvirket av myndighetenes holdninger (Abu Hussein & Mckay 2003:78-79).

Ifølge Abu Hussein og Mckay (2003:77) var rundt 20 prosent av den dyrkede jorden i Palestina *Waqf*-eiendom. Staten fører en diskriminerende politikk overfor muslimer for å kunne kontrollere disse eiendommene. Hvis muslimer får religiøs autonomi vil det ifølge Farah (2006 [intervju]) innebære at den muslimske eiendommen som er underlagt staten blir returnert til minoriteten. Dette strider på mange måter mot statens sionistiske ambisjoner som er å underlegge størst mulig land og eiendommer under jødisk kontroll for å kunne absorbere jødiske immigranter og for å kunne utvikle jødisk jordbruk. Staten ignorerer eiendommenes religiøse verdi og i 1965 vedtok Knesset et tillegg som sikret at all muslimsk eiendom som har blitt konfiskert ikke ville bli returnert (Abu Hussein & Mckay 2003:79). Drusere og kristne har også religiøse eiendommer, men disse er ikke like store som de muslimske. Derfor har staten ikke like mye å tape ved å gi disse religiøse gruppene autonomi (Farah 2006 [intervju]).

²⁴ "Waqf s are Islamic trust endowed with assets and established for religious or charitable purposes, and have existed all over the Islamic world fore centuries. Income from assets endowed is traditionally devoted to the social needs of the community as well as for religious purposes" (Abu Hussein og McKay 2003:77).

Muslimers kamp for å få tilgang til muslimske eiendommer kan illustreres med caset om den 240 år gamle moskeen i Ghabisiya og områdene rundt moskeen. Etter 1948 har medlemmene av Ghabisiya samfunnet kjempet i retten mot å bli bortvist fra landsbyen. I 1955 fikk palestinerne medhold i saken i israelsk høyesterett, men i samme år ble alle hus i landsbyen ødelagt av israelske sikkerhetsstyrker. Det var bare moskeen og graveplassen som sto igjen i landsbyen. I 1972 søkte medlemmer av samfunnet om lov å få vedlikeholde moskeen og graveplassen, men søknaden ble ikke innvilget. I 1995 dro de tidligere innbyggerne av landsbyen til moskeen for å rengjøre og holde fredagsbønn. *Israel Land Administration (ILA)* og sikkerhetsstyrker kastet ut personene, bønneteppe og arresterte lederen for gruppen. Det samme forsøket ble gjort et år senere og da svarte israelske sikkerhetsstyrker med å lage stålgjerde rundt moskeen. I dag utfører muslimer bønnen utenfor moskeen i protest mot myndighetenes bortvisning. ILA, konkluderte i en rettsak i 1997 med at bygningen ikke var en moské til tross for at tidligere dokumentasjon fra *Hagganag* (jødiske undergrunnen i Palestina fra 1920-1948) bekrefter at det er en moské (Mossawa 2006:27).

8.4 Oppsummering

Statens ambisjoner med politikken langs den kulturelle dimensjonen har ikke vært å assimilere den palestinske minoriteten. Dette kommer klart fram gjennom at staten har et separert skolesystem, arabisk er et offisielt språk og at palestinere kan praktisere religionen sin. Politikken kan på den andre siden heller ikke betraktes som en tilpassningspolitikk ettersom statens politikk svekker det arabiske språkets status i staten, staten kontrollerer det palestinske utdanningssystemet og majoriteten av palestinere har ikke religiøs autonomi. En politikk som tar sikte på å opprettholde kulturelle forskjeller der den dominerende gruppen kontrollerer minoritetens tilgang til egen kultur og religion kan ifølge Schneckener (2004:22) beskrives som en kontrollpolitikk (diskriminerende politikk). Gjennom analysen har jeg kommet fram

til at den jødisk-sionistiske statsideen i stor grad påvirker den statlige minoritetspolitikken i forhold til utdanning og religiøs autonomi.

Det palestinske utdanningssystemet er ikke autonomt fordi staten styrer ressurstilgangen og pensum i de palestinske skolene. Pensum fokuserer i stor grad på statens sionistiske karakter og nedtoner palestinernes nasjonale tilhørighet. Dette fører til at palestinere ikke lærer palestinsk historie, men heller arabisk og jødisk historie. Flere forfattere peker på at det palestinske utdanningssystemet er en måte for staten å kontrollere minoriteten på. Gjennom å kontrollere pensum i de palestinske skolene begrenser staten palestinernes tilgang til palestinernes historie og fremmer samtidig sionistiske verdier.

Majoriteten av palestinere i Israel er muslimer det innebærer at majoriteten ikke har religiøs autonomi. Staten er ikke villig til å gi muslimer religiøs autonomi fordi det vil innebære at staten leverer tilbake store deler av den muslimske eiendommen som er blitt konfiskert av staten. Kontroll av eiendom uavhengig om det er religiøs eiendom eller ikke, har vært sionismens målsetninger for å kunne etablere staten Israel. *Waqf*-eiendom kan derfor brukes til å utbygge jødiske bosettinger og jødisk jordbruk.

9. Statlig minoritetspolitikk langs den demografiske dimensjonen

Siden Israels statsidé bygger på ideen om å territorialisere en ikke-territoriell nasjon kan det tenkes at demografi er et viktig tema for israelske myndigheter, og derfor vil det være aktuelt å se nærmere på hvordan staten regulerer statsborgerskap og familiegjenforening i forhold til jøder og palestinere (ikke-jøder). Hvordan påvirker statens ambisjoner om å absorbere hele det jødiske folket, palestineres rett til statsborgerskap og familiegjenforening? Her kan forventes to utfall. Enten fører statens sionistiske ambisjoner til at staten fører en ikke-diskriminerende politikk som ikke tar nasjonale forskjeller i betraktning i forhold til statsborgerskapspolitikk og/eller familiegjenforening, eller så bidrar statens målsetninger til en diskriminerende praksis der jøder har prioritert på statsborgerskap og/eller familiegjenforening. Formålet med dette kapitlet vil derfor være å beskrive den statlige minoritetspolitikken som ikke-diskriminerende eller som diskriminerende og deretter undersøke i hvilken grad den jødisk-sionistiske statsideen påvirker den statlige minoritetspolitikken langs denne dimensjonen. Til slutt vil jeg kort oppsummere kapitlet.

9.1 Israelsk statsborgerskap

Law of Return (1950) sier at ” *Every Jew has the right to come to this country as an oleh*²⁵ ” (Kook 2000:275). En ”jøde” er en person som per definisjon er født av jødisk mor eller som har konvertert til jødedommen. Alle jøder som bosetter seg i Israel oppnår automatisk statsborgerskap gjennom ”tilbakevendelse” (Butenschøn 2006: 267). Mens palestinere som ble fordrevet eller flyktet som et resultat av krigene i 1948 og 1967 derimot ikke har rett til tilbakevendelse. Palestinere kan nemlig ikke få

²⁵ Oleh betyr jødisk immigrant.

statsborgerskap gjennom tilbakevendelse slik som jøder kan. På denne måten legger staten Israel til rette for at en hver jøde skal kunne emigrere til Israel og tildeles statsborgerskap. I tillegg til at staten også legger til rette for at færrest mulig palestinere skal kunne oppnå israelsk statsborgerskap (Butenschøn 2006:269).

Ifølge *Nationality Law* (1952) kan personer født eller bosatt i Israel oppnå statsborgerskap gjennom fødsel, bosetting, naturalisering eller *Law of Return*. Ettersom *Law of Return* bare gjelder for jøder, betyr dette at palestinere i Israel får statsborgerskap i henhold til de tre første kategoriene: bosetting, fødsel og naturalisering (Davis 1997:44-45; Kretzmer 1990:38-39; Landsverk 1996:46). Denne forskjellen i måten for å oppnå statsborgerskap uttrykker forskjellen mellom de to klassiske prinsippene for tildeling av statsborgerskap: *jus soli* og *jus sanguinis*. *Jus soli* innebærer at de som er født innenfor statens grenser tildeles statsborgerskap automatisk. Her er det tilknytning til territorium som vektlegges. *Jus sanguinis* innebærer at statsborgerskapet nedarves gjennom blodsband og uttrykker medlemskap i en gruppe, nemlig nasjonen (Brochmann 2002:61-62).

Palestinere i Israel tildeles som sagt statsborgerskap etter *jus soli* prinsippet, men må oppfylle spesifikke kriterier. For å oppnå israelsk statsborgerskap gjennom bosetting må søkeren først kunne dokumentere for at de hadde palestinsk statsborgerskap før statens opprettelse. Deretter må søkeren oppfylle tre krav: (1) Søkeren må ha vært registrert som innbygger den 1.mars 1952. (2) Søkeren må ha vært bosatt i Israel den dagen *Nationality Law* trådte i kraft (14.juli 1952). (3) Søkeren må ha opphold i Israel fra den dagen staten ble opprettet til den dagen *Nationality Law* trådte i kraft, eller lovlig innreise til Israel i denne perioden, og dette må kunne klart bevises (Butenschøn 2006:270; Landsverk 1996:47). Freudenheim (1967) stiller seg spørrende om hvordan palestinere under de forholdene som eksisterte i denne perioden kunne forventes å dokumentere dette. Spesielt når *Registration of Inhabitants Ordinance*, ikke trådte i kraft før februar 1949, som er ni måneder etter etableringen av staten (Butenschøn 2006:270).

Kriteriene til bosetting har generelt vær vanskelig å innfri, spesielt for palestinere som ble fordrevet under krigen og vendte tilbake etter en kort periode. Ifølge Kretzmer (1990:38) fikk disse palestinerne beholde sin bostedstillatelse, selv om de hadde entret staten illegalt. Palestinere som hadde forlat landet frivillig og vendte tilbake uten tillatelse risikerte derimot å bli deportert. I 1980 fikk *Nationality Law Amendment* (tillegg) som senker kravet om tilstedeværelse mellom 1948 og 1952 for de som er født før etableringen av staten. Men kravet om bosetning fra 14.juli 1952 eksisterer fortsatt (Landsverk 1996:47).

Palestinere kan også oppnå israelsk statsborgerskap gjennom fødsel. Ifølge *Nationality Law* vil en person som er født i Israel, med en mor eller far med israelsk statsborgerskap, tildeles statsborgerskap ved fødselen (dermed utelukkes palestinske flyktninger som er født før etableringen av staten). Personer som er født utenfor Israel, med mor eller far med israelsk statsborgerskap, kan også tildeles israelsk statsborgerskap. Det er ingen forskjell mellom tildeling av statsborgerskap mellom jøder og palestinere ut i fra fødsel, gitt at foreldrene har israelsk statsborgerskap (Kretzmer 1990:39). Men hva om foreldrene ikke har israelsk statsborgerskap, oppnår barnet statsborgerskap ut i fra fødsel? En palestinere født i eller utenfor Israel, hvis foreldre ikke klarer å oppfylle kriteriene til bosetning eller naturalisering, vil heller ikke kvalifiseres til å få statsborgerskap ut i fra fødsel (Butenschøn 2006:270; Landsverk 1996:48). En hver jøde utenfor staten har derimot en ubetinget rett til statsborgerskap gjennom tilbakevendelse, selv om hun ikke er kvalifisert til statsborgerskap ut i fra fødsel (Davis 1997:44-45). Det finnes derfor prinsipielle forskjeller i måten palestinere og jøder tildeles statsborgerskap. Palestinere er avhengige av å arve foreldrenes statsborgerskap, som igjen er avhengig av å kunne dokumentere bosetning i statens territorium, mens en jøde alltid kan få statsborgerskap gjennom *Law of Return*. Palestinere som er født av statsløse par (ikke oppfyller kriteriene til statsborgerskap) forblir statsløse (Butenschøn 2006:270; Landsverk 1996:47-48).

Kretzmer (1990:39) skriver at naturalisering er ikke en rett, men et privilegium avhengig av velviljen til innenriksministeren. Denne måten å tildele statsborgerskap gjelder som regel ikke-jøder som ikke oppfyller kravene til statsborgerskap gjennom fødsel eller bosetning. Dette innebærer at palestinere kan søke om å bli naturalisert, men de må oppfylle krav til bosetning, kjennskap til hebraisk etc. Palestinere må i tillegg oppgi tidligere statsborgerskap, ettersom palestinere ikke kan ha dobbelt statsborgerskap. Jødene trenger imidlertid ikke å oppgi tidligere statsborgerskap, dersom de immigrere til Israel og tildeles statsborgerskap gjennom *Law of Return*. Dette fordi jøder kan ha dobbelt, tippelt eller flere statsborgerskap ifølge det israelske lovverket (Davis 1997:44; Landsverk 1996:48).

9.2 Familiegjenforening

I denne oppgaven vil jeg bare ta for meg familiegjenforening i forhold *Citizenship and Entry into Israel Law* (midlertidig lov) som trådte i kraft 31. juli 2003. Det har blitt rettet stor oppmerksomhet mot denne loven de siste årene og derfor vil det være aktuelt å se nærmere på hvordan loven påvirker palestinere i Israel. Ifølge loven kan palestinere fra Vestbredden og Gazastripen ikke innvilges bosetningstillatelse og statsborgerskap i Israel (Mossawa 2006:20). I lovens seksjon 2 heter det ” *During the period in which this law shall remain in force, despite what is said in any legal provision, including article 7 of the Citizenship Law, Minister of the Interior shall not grant inhabitants of an area) citizenship on the basis of Citizenship law, and shall not give him licence to reside in Israel on the basis of Entry into Israel law*”²⁶. Loven definerer “area” som Gazastripen og Vestbredden og hindrer dermed israelske statsborgere fra å bo sammen med sine palestinske ektefeller fra de okkuperte områdene i Israel. Ifølge det israelske myndigheter diskriminerer ikke denne loven mellom israelske statsborgere, ettersom den gjelder for alle borgere (MFA 2003). Baker, Davis og Farah (2006 [intervju]) påpeker at selv om denne loven gjelder alle

²⁶ Hentet fra hjemmesiden til Knesset. Se: http://www.knesset.gov.il/laws/special/eng/citizenship_law.htm

israelere, så påvirker den i praksis stort sette bare palestinere. Dette fordi ekteskap mellom palestinere i Israel og palestinere i de okkuperte områdene er vanlig, mens ekteskap mellom israelske jøder og palestinere forekommer sjeldent.

Ifølge *Adalah, the legal center for Arab minority in Israel* (2005:1) rammer denne loven i hovedsak tre grupper: nygifte par og gifte par som ikke søkte om familiegjenforening før den 12.mai. 2002, påventede søkere som søkte om bosettingstillatelse før den 12.mai 2002 og personer som har midlertidig bosettingstillatelse. Etter den 12.mai 2002 er ingen søknader om familiegjenforening blitt innvilget. Dette har ført til at gifte par som søkte om familiegjenforening etter den dagen ikke har fått innvilget søknadene sine. Personer som søkte om bosetningstillatelse før den 12.mai kan kun forventes å få innvilget midlertidig bosetningstillatelse. I tillegg forbyr loven forlengelser av bosetningstillatelser som ble innvilget før den 12.mai 2002. Som følge av *Citizenship Law* lever mange palestinske familier under frykt for å bli splittet, mens andre har blitt splittet. I tillegg har dette ført til at mange palestinere fra de okkuperte områdene lever illegalt i Israel. Ifølge Mossawa (2006:20) rammer denne lover rundt 21 298 familier i Israel.

9.3 Demografien viktige betydning i Israel

Den statlige minoritetspolitikken langs den demografiske dimensjonen kan beskrives som en diskriminerende politikk, fordi staten fører en statsborgerskapspolitikk som prioriterer jøder overfor palestinere. De nasjonale forskjellene mellom de to gruppene ligger til grunn for om en person kan innvilges statsborgerskap gjennom *Law of Return* eller ikke. Gjennom *Law of Return* og *Nationality Law* har jøder første prioritert på israelsk statsborgerskap og dette bidrar til diskriminering av palestinere. Lovteksten i *Citizenship and Entry Into Israel Law* skiller ikke mellom jøder og palestinere ettersom loven gjelder for alle israelske statsborgere. Her blir det derfor viktig å skille mellom hvordan loven virker i praksis og hvem loven går ut over. I praksis virker loven stort sett diskriminerende overfor palestinere ettersom ekteskap mellom palestinere i Israel og palestinere i de okkuperte områdene er vanlig. Videre

vil jeg undersøke i hvilken grad den jødisk-sionistiske statsideen påvirker den diskriminerende politikken langs den demografiske dimensjonen.

Den jødisk-sionistiske statsideen er ikke territorielt befestet, men etnisk-religiøst definert. Statens normative grunnlag er derfor et instrument for å absorbere jødiske immigranter. Denne funksjonen gjenspeiles i *Law of Return* som sier at enhver jøde har rett til å komme til Israel (Landsverk 1996). Denne loven er blitt beskrevet som staten Israels mest sionistiske lov og gir uttrykk for statens eksistensbegrunnelse: ”*The State of Israel is considered to be the creation of the entire Jewish people; its gates are open, in accordance with the law, to every Jew who wishes to immigrate*” (Butenschøn 1993:14). *Law of Return* og *Nationality Law* blir betraktet som sentrale legale pilarer i staten og dens institusjoner. Den tidligere statsministeren David Ben-Gurion understreket lovenes essensielle betydning for staten Israel med følgende:

”*The Law of Return and the Nationality Law which are before you are closely connected and have a common ideological basis, that derives from the historical uniqueness of the state of Israel, a uniqueness that relates to the past and the future... These two laws determine the special character and purpose of the State of Israel which carries the message of the redemption of Israel*” (Kook 200:276).

Essensen i *Law of Return* og *Nationality Law* bygger på staten Israels ideologiske utgangspunkt: folkeflytting og en fullstendig demografisk omforming av Palestina. Dette har vært et avgjørende handikap for sionistbevegelsen i forhold til andre nasjonale bevegelser ettersom majoriteten av jøder er bosatte utenfor Israel (Butenschøn 2006:212). For at det sionistiske programmet om etableringen av en jødisk stat skulle lykkes har det vært viktig med jødisk immigrasjon og skape en jødisk majoritet i Palestina. Gjennom å nekte palestinske flyktinger rett til å vende tilbake til sitt hjemland etter krigen i 1948, og massiv jødisk immigrasjon har staten klart å sørge for et jødisk flertall (Friedlander & Goldschreider 1974:496-487).

Mellom årene 1948 og 1952 økte den jødiske befolkningen i Israel fra 630 000 til nærmere en og en halv million. I løpet av de tre første årene etter etableringen av

staten økte landets jødiske befolkning med 24 prosent som et resultat av jødisk immigrasjon. Mellom årene 1952-1972 gikk immigrasjonen ned med 3,4 prosent (Friedlander 1972:581). Massiv immigrasjon fra det tidligere Sovjet Unionen startet i 1989 og brakte 530 000 immigranter til Israel mellom 1990 til 1994. Fra året staten ble etablert og fram til 1994 har 2 371 200 jøder immigrert til staten Israel. Dette utgjører 54 prosent av den totale veksten av den jødiske befolkningen i Israel (Rouhana 1997:83).

For at staten Israel skal opprettholdes som en jødisk stat er det viktig med et jødisk flertall i staten. Israelske myndigheter har i løpet av de siste årene uttrykt bekymring for den palestinske minoritetens demografiske vekst. Palestinske familier får i gjennomsnitt flere barn enn jødiske familier og dette bidrar til et økende antall ikke-jøder i staten. Under *Herzliya Conference on security* i 2003, ga den daværende finansministeren Benjamin Netanyahu uttrykk for sin frykt for den økende demografiske veksten i den palestinske minoriteten i Israel: *"If there is a demographic problem, and there is, it is with the Israeli Arabs who will remain Israeli citizens. The Declaration of Independence said Israel should be a Jewish and Democratic state, but to ensure the Jewish character was not engulfed by demography, it was necessary to ensure a Jewish majority"*(Benn & Alon 2003:1).

Ifølge Netanyahu er israelske myndigheter nødt til å iverksette tiltak som bidrar til å begrense den palestinske minoritetens demografiske vekst (Benn & Alon 2003:1). Eksistensen av *Law of Return* og *Nationality Law* har gjort det mulig for jøder fra hele verden å immigrere til Israel, samtidig som disse lovene hindrer palestinsk tilbakevendelse og begrenset arabisk innvandring til Israel. Til tross for at det eksisterer lover som oppfordrer jøder til å immigrere til Israel, har dette på mange måter ikke bidratt til å dempe den "demografiske faren". Fødselsraten blant muslimer i Israel var på 5 prosent mellom 1960 og 1969, men gikk ned til 3,8 prosent i 1981 og lå på den samme prosenten i 1994. I den jødiske befolkningen lå fødselsraten på 1,84 prosent i 1994, som er rundt halvparten av den muslimske fødselsraten og litt mer enn

halvparten den palestinske fødselsraten når kristne inkluderes. I 1992 var rundt 29 prosent av antall fødte barn i Israel, palestinere (Rouahana 1997:84).

Farah, Baker og Davis (2006[intervju]) argumenterer for at innføringen av *Citizenship and Entry into Israel Law* i 2003 skyldes myndighetenes frykt for den økende palestinske demografiske veksten i Israel og ikke av sikkerhetsgrunner slik myndighetene hevder. Ekteskap mellom palestinere fra Israel og de okkuperte palestinske områdene er vanlig, og siden 1993 har flere enn 100 000 palestinere fra de okkuperte områdene fått bosettingstillatelse i Israel etter å ha inngått ekteskap med israelske statsborgere (BBC 2003). Ved å innføre en lov som begrenser palestinsk innvandring til Israel, sikrer staten at færrest mulig palestinere kan bosette seg i staten og dermed vernes staten Israel som en jødisk stat. Dessuten bidrar dette til at palestinere i Israel flytter ut fra landet for å kunne bo sammen med sine palestinske ektefeller.

9.4 Oppsummering

Formålet med dette kapitlet var å beskrive den statlige minoritetspolitikken langs den demografiske dimensjonen som diskriminerende eller ikke-diskriminerende og deretter undersøke i hvilken grad den jødisk-sionistiske statsideen påvirker den statlige minoritetspolitikken langs denne dimensjonen. Den statlige minoritetspolitikken langs den demografiske dimensjonen kan karakteriseres som en diskriminerende politikk, fordi staten fører en statsborgerskapspolitikk som prioriterer jøder fremfor palestinere. De nasjonale forskjellene mellom de to gruppene ligger til grunn for om en person kan innvilges statsborgerskap gjennom *Law of Return* eller ikke. Gjennom *Law of Return* og *Nationality Law* har jøder første rett på israelsk statsborgerskap og dette bidrar til diskriminering av palestinere. Lovteksten i *Citizenship and Entry into Israel Law* skiller ikke mellom jøder og palestinere ettersom loven gjelder for alle israelske statsborgere, men i praksis påvirker loven kun palestinere. Denne loven er diskriminerende fordi den bidrar til å hindre palestinske ektepar fra å leve sammen i Israel.

Gjennom analysen kom jeg fram til at den diskriminerende politikken i forhold til statsborgerskap og familiegjenforening kan forklares ut fra statens normative grunnlag. *Law of Return* og *Nationality Law* reflekterer på mange måter statens visjoner om å territorialisere det jødiske folket. Palestinere som ikke jøder er derfor ikke en del av statens visjoner og dette fører til at palestinske flyktingen ikke får lov til å returnere til hjemlandet. Palestinere høye fødselstall blir betraktet som en demografisk trussel mot statens jødiske karakter. Dette har israelske politikere gitt uttrykk for. Det blir hevdet fra palestinsk hold at *Citizenship and Entry into Israel Law* ble vedtatt for å bremse den palestinske demografiske veksten i Israel, siden det stort sett er palestinere i Israel som gifter seg med palestinere fra de okkuperte områdene. Denne loven splitter tusenvis av palestinske familier og fører til at det blir vanskelig for palestinere i Israel til å inngå ekteskap med palestinere i de okkuperte områdene. Dette vil på lang sikt føre til få ekteskap mellom palestinere i Israel og palestinere i de okkuperte områdene, og dermed oppnår staten en liten nedgang i palestineres demografiske vekst.

10. Konklusjon

Formålet med denne masteroppgaven har vært å undersøke sammenhengen mellom Israels jødisk-sionistiske statsidé og statens politikk overfor den palestinske minoriteten i landet. Gjennom analysen av den statlige minoritetspolitikken langs fem dimensjoner: symbolsk, politisk, økonomisk, kulturell og demografisk, har jeg kommet fram til at den statlige minoritetspolitikken i Israel kan karakteriseres som diskriminerende og at den jødisk-sionistiske statsideen i stor grad påvirker israelske myndigheters diskriminerende politikk overfor palestinere.

Langs den symbolske dimensjonen fører staten en diskriminerende politikk fordi staten er benektende overfor spørsmålet om å anerkjenne minoriteten som en nasjonal minoritet. Staten hevder at minoriteten ikke er en nasjonal minoritet og ikke en del av det palestinske folket. I stedet for å kultivere fram en samlende israelsk nasjon som inkluderer palestinere i Israel har staten valgt å fragmentere minoriteten i religiøse og kulturelle grupperinger for å undertrykke minoritetens nasjonale tilhørighet. Statens benektende politikk kan på mange måter forklares ut i fra den jødisk-sionistiske statsideen. Anerkjennelse av palestinere som en nasjonal minoritet vil på mange måter virke truende på statens jødisk-sionistiske statsidé som bygger på oppfatningen at Israel skal være en jødisk nasjonalstat. Eksistensen av en palestinsk nasjon ved siden av en jødisk nasjon kan føre til at statens karakter som en nasjonalstat vil endres til en bi-nasjonal stat noe som er inkompetabel med statens normative grunnlag. For at israelske myndigheter skal kunne ivareta Israel som en nasjonalstat for jøder fører myndighetene benektende politikk langs den symbolske dimensjonen.

Den statlige politikken langs den politiske dimensjonen kan beskrives som en diskriminerende politikk fordi palestinere har begrensede politiske rettigheter. Israel har ingen skreven konstitusjon som garanterer likhet for palestinere og heller ikke noen lov som garanterer likhet mellom jøder og ikke-jøder. Dette gjør palestineres rettigheter sårbare fordi det ikke finnes en lov som verner palestinere mot diskriminering. Fraværet av en slik lov kan på mange måter skyldes myndighetenes

vern av statens normative grunnlag. Israel er en stat for det jødiske folket og dette innebærer at likhet mellom jøder og ikke-jøder ikke kan garanteres innenfor en sionistisk ramme. Palestinske politiske partiers valgdeltakelse begrenses gjennom *Amendment nr. 9* og *Amendment nr. 35*. Palestinsk valg deltakelse er betinget av at palestinske partier anerkjenner statens jødisk-sionistiske statsidé og at partiene ikke viser sin støtte til palestineres kamp mot okkupasjonsmakten. Dette gjør det vanskelig for palestinere å få gjennomslag for sekulærdemokratiske preferanser og å engasjere seg i Midtøsten-konflikten. Palestinsk representasjon i det israelske Knesset sikres gjennom at palestinske partier stiller til valg. Den forhøyede sperregrensen fører til at små palestinske partier ikke sikres plass i Knesset. Underrepresentasjon av palestinere i Knesset bidrar til liten politisk innflytelse over saker som påvirker minoriteten. I motsetning til ortodokse jøder har palestinere ikke vetorett i saker som påvirker minoriteten, og palestinske partier har heller aldri fått mulighet til å ta del i regjeringskoalisjoner. Ifølge Dowty (1998) og Smooha (2001) skyldes den politiske ekskluderingen av palestinere at minoriteten ikke blir betraktet som likeverdige politiske samarbeidspartnere. I tillegg til at staten vil opprettholde den jødiske dominansen i politikken.

Statlig minoritetspolitikk langs den økonomiske dimensjonen blir også karakterisert som diskriminerende i denne oppgaven. Staten Israels dobbeltstruktur bidrar til å diskriminere palestinere fordi de sionistiske organisasjonenes kun representerer jødiske interesser i staten. Staten har konfiskert store deler av palestinsk eiendom som forvaltes av staten og de sionistiske organisasjonene. Det bygges stadig nye bosetninger til jødiske immigranter, mens det bygges ingen nye palestinske byer i Israel. Qatzir-saken representerer et enestående tilfelle som bryter med det jødisk-sionistiske monopolet på statens ressurser. Men Jabareens huskjøp ble kun mulig etter at han truet med å at saken videre til israelsk høyesterett og Qadaans huskjøp i Qatzir ble kun mulig etter en dom fra israelsk høyesterett. Huskjøpene skyldes derfor ikke endringer i de legale arrangementene som legitimerer dobbelstrukturen. Israelske myndigheter betrakter ikke palestinere som borgere av staten Israel. Dette kommer

fram i måten myndighetene ekskluderer palestinere fra å bosette seg i jødiske bosettinger og tildeling av ressurser til den palestinske sektoren.

Langs den kulturelle dimensjonen fører staten en kontrollpolitikk som er diskriminerende. Staten kontrollerer palestineres tilgang til kultur og historie gjennom å kontrollere pensum på de palestinske skolene. Pensum i de palestinske skolene vektlegger statens jødisk-sionistiske statsidé og nedtoner palestineres nasjonale tilhørighet og tilknytning til landet. Det arabiske språkets status er også svekket til fordel for hebraisk som snakkes av majoriteten i Israel. Kristne og drusere har religiøs autonomi, men ikke muslimene som utgjør majoriteten av palestinerne i Israel. Store deler av landet i Palestina er *Waqf-eiendom* som har blitt underlagt statens kontroll. Kontroll av land har vært en viktig politikk for det sionistiske nasjonsbyggingsprosjektet som tar sikte på å absorbere jødiske immigranter i Palestina og derfor har det vært viktig for staten å beholde muslimske eiendommer.

Statlig minoritetspolitikk langs den demografiske dimensjonen beskrives som diskriminerende fordi jøder og palestinere får tildelt statsborgerskap etter to ulike prinsipp: *jus sanguinis* og *jus soli*. Jøder oppnår automatisk israelsk statsborgerskap gjennom tilbakevendelse, men det gjør ikke palestinere. Det stilles strenge krav for at palestinere skal kunne innvilges statsborgerskap og i mange tilfeller har det vært vanskelig for palestinere å innfri disse kravene. Den jødisk-sionistiske statsideen påvirker i stor grad utformingen av den diskriminerende statsborgerskapspolitikken fordi den bygger på ideen om å territorialisere det jødiske folket. For at dette målet skal kunne virkeliggjøres må staten legge til rette for jødisk immigrasjon og samtidig hindre palestinere å returnere for å opprettholde jødisk majoritet i staten. Dette kommer også i uttrykk i *Nationality and entry into Israel Law* som hindrer palestinere i Israel og palestinere fra de okkuperte områdene om å bo sammen i Israel. Denne loven regulerer den palestinske demografiske gjennom å hindre palestinere fra de okkuperte områdene fra å bosette seg i Israel og samtidig fører den til at palestinere i Israel forlater landet for å kunne bo sammen med sine ektefeller.

Funnene i oppgaven viser at det er en sammenheng mellom statsidé og minoritetspolitikk i Israel. Den jødisk-sionistiske statsideens organiske og programmatisk trekk reflekteres i sionismens forståelse av nasjonsbegrepet og måten staten er organisert på. Sionismens tilnærming til den jødiske nasjonen bygger på en kulturell nasjonsoppfatning. Medlemskap i staten Israel forutsetter medlemskap i det jødiske historiske fellesskapet. Til tross for at palestinere i Israel er israelske statsborgere blir det altså ikke betraktet som en del av folket i staten Israel fordi de ikke er medlemmer av den jødiske nasjonen. Staten er derfor organisert på en måte som tar sikte på å fremme den jødiske nasjonens nasjonale aspirasjoner og ikke palestineres interesser. Palestiner har derfor blitt ekskludert fra statens visjoner og målsetninger, noe som i stor grad har resultert i en diskriminerende statlig minoritetspolitikk.

Kildeliste

- Abu Hussein, Hussein og McKay, Fiona (2003): *Access denied. Palestinian Land Rights in Israel*. London: Zed Books.
- Al-Haj, Majid (1995): *Education, Empowerment, and Control. The Case of the Arabs in Israel*. New York: State University of New York Press,
- Andersen, Svein (1997): *Case-studier og generalisering. Forskningsstrategi og Design*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Arab Human Rights Organizations (1998): *Equal rights and Minority rights for the Palestinian Arab minority in Israel*. Nasaret: Arab Human Rights Organizations.
- Baker, Abeer (2006): *Intervju med advokaten Abeer Baker som jobber i Adalah, the legal center for Arab Minority Rights in Israel*. 7. Desember.
- Bakke, Elisabeth (1999): "A Nationality Policy Framework", 57-76 i Elisabeth Bakke (red): *Dommed to Failure? The Czechoslovak Nation Project and the Slovak Autonomist Reaction 1918-38*. Oslo: Institutt for statsvitenskap. Universitetet i Oslo.
- Brochmann, Grete (2002): "Statsborgerskap, Medborgerskap og Tilhørighet", s.56-84 i Grete Brochmann, Tordis Borchgrevink og Jon Rogstad (red): *Sand i maskineriet. Makt og demokrati i det kulturelle Norge*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Brubaker, Rogers (1996): *Nationalism Reframed . Nationhood and the national question in the New Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Brubaker, Rogers (2004): *Ethnicity without groups*. Harvard: Harvard University Press.
- Butenschøn, Nils A (1993): *Politics of Ethnocracies. Strategies and Dilemmas of Ethnic Domination*. Oslo: Institutt for statsvitenskap. Universitetet i Oslo. Working paper.
- Butenschøn, Nils A (2000): "State, Power, and Citizenship in the Middle East. A theoretical Introduction, 3-27 i Nils A Butenschøn, Uri Davis og Manuel Hassassain (red): *Citizenship and the State in the Middle East. Approaches and applications*. New York: Syracuse University Press.
- Butenschøn, Nils A (2006): *Drømmen om Israel. Historiske og ideologiske forutsetninger for staten Israel*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Buzan, Barry (1991): *People, States and Fears. An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*. Hertfordshire: Harvester Wheatsheaf.
- Coakley, John (1992): "The resolution of ethnic conflict: Towards a typology". *International political science review*. Volume 13, 4,s.343-358.
- Cohen, Mitchell (1987): *Zion and the State. Nation, Class and the Shaping of Modern Israel*. Oxford: Basil Blackwell.

- Dalen, Lene (2004): *Intervju som forskningsmetode: en kvalitativ tilnærming*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Darweish, Marwan og Rigby, Andrew (1995): *Palestinians in Israel. Nationality and Citizenship*. Bradford: University in Bradford, Department for Peace studies. Peace Research Report No.35.
- Davis, Uri (1997): *Citizenship and the State. A Comparative Study of Citizenship Legislation in Israel, Jordan, Palestine, Syria and Lebanon*. Berkshire: Ithaca.
- Davis, Uri (2003): *Apartheid Israel. Possibilities for the struggle within*". London: Zed Books.
- Davis, Uri (2006): *Intervju med Dr. Uri Davis som er leder for menneskerettighetsorganisasjonen Al-Beit i Israel*. 10. Desember 2006.
- Ditcher, Shalom og Ghanem, As'ad (2002): *Monitoring Civic Equality between Arabs and Jewish Citizens of Israel*. Jeruslaem: Yuval Press. The Sikkuy Report 2001-2002.
- Dowty, Alan (1998): *The Jewish State. A Century Later*. London: University of California Press.
- Farah, Jaffar (2006): *Intervju med Jaffar Farah som er direktør ved Mossawa sentret*. 5. Desember 2006.
- Firro, Kais M (2001): "Reshaping Druze Particularism in Israel". *Journal of Palestine Studies*. Volume 30, nr 3, s 40-53.
- Fossum, Egil og Meyer, Sidsel (2003): *Er nå det så sikkert. Journalistikk og kildekritikk*. Oslo: Cappelen akademisk forlag.
- Friedlander, Dov (1975): "Mass Immigration and Population Dynamics in Israel", *Demography*. Volume 12, nr 4, s.581-599.
- Friedlander, Dov og Goldscheider, Calvin (1974): "Peace and Demographic Future of Israel". *The Journal of Conflict Resolution*, Volume, nr 3, s.486-501.
- Freudenheim, Yoshoshua (1967): *Government in Israel*. New York: Oceana Publication.
- Ghanem, As' ad (2001): *The Palestinian Arab Minority in Israel, 1948-2000*. New York: State University of New York Press.
- Ghanem, As'ad og Ozacky-Lazar, Sarah (2003): "The status of the Palestinians in Israel in a Era of Peace: Part of the problem but not part of the solution", s.263-289 i Alexander Bligh (red): *The Israeli Palestinians: An Arab minority in the Jewish state*. Israel Affairs. Volume 9 nr.1&2, s.263-288.
- Ghanem, As'ad og Shehadeh, Imtanis (2005): "The Palestinians in Israel", s.3-88 i As'ad Ghanem og Muhannad Mustafa (red): *Civic developments among the Palestinians in Israel*. Haifa: Ibn Khaldun-the Arab association for research and development. The second annual report.

-
- Ghanem, As'ad (2006): *Intervju med Dr. As'ad Ghanem som jobber på universitetet i Haifa*. 7. Desember 2006.
- Gurr, Ted Robert (2005): *Minorities at Risk. A global view of ethno-political conflicts*. Washington: United States Institution of Peace Press.
- Grønmo, Sigmund (2004): *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Halabi, Usama (1993): "The impact of the Jewishness of the state of Israel on the status and the rights of the Arab citizens in Israel", s.7-33 i Nur Masalha (red): *Is Israel the state of all its citizens and "absentees"?* Nasaret: Galilee center for social research.
- Jabareen, Hassan (1998): *Legal Violations of Arab minority rights in Israel. A report on Israel's implementation of international convention on the elimination of all forms of racial discrimination*. Shafa'amr: Adalah in Israel.
- Jiryis, Sabri (1978): *Arabere i Israel*. Oslo: Pax Forlag.
- Kamm, Shira (2003): *The Arab minority in Israel. Implications for the Middle East Conflict*. Brussel: Center for European Policy studies.
- Kimmerling, Baruch og Migdal, Joel S (2003): *The Palestinian People. A history*. Cambridge og Massachusetts: Harvard University Press.
- Koch, Koen (1993): "The International Community and Forms of Intervention in the Field of Minority Protection", 262 i Ian M. Cuthbertson og Jane Leibowitz, (red): *Minorities. The New Europe's Old Issue*. Praha: Institute of East West Studies.
- Kook, Rebecca (2000): "Citizenship and Its Discontents. Palestinian in Israel, s.263-287 i Nils A Butenschøn, Uri Davis og Manuel Hassassain (red): *Citizenship and the State in the Middle East. Approaches and applications*. New York: Syracuse University Press.
- Kretzmer, David (1990): *The Legal Status of Arabs in Israel*. Colorado: Westview Press.
- Landau, Jacob M (1993): *The Arab Minority in Israel, 1967-1991. Political Aspects*. Oxford: Oxford University Press.
- Landsverk, Aina (1996): *Statsborgerskap i et etnokrati. Det politiske systemets betydning for palestineres statsborgerskap i Israel*. Oslo: Universitetet i Oslo, Institutt for statsvitenskap. Hovedfagsoppgave.
- Lehn, Walter og Davis, Uri (1988): *The Jewish National Fund*. London: Kegan Paul International.
- Leoussi, Athena S og Smith, Anthony (2001): *Encyclopaedia of Nationalism*. New Jersey: Transaction.
- Lijphart, Arend (1999): *Patterns of Democracy. Government forms and performance in thirty-six countries*. Yale: Yale University Press.

- Loftfjell, Hege (1998): *Regimetype og nasjonalitetspolitikk. En sammenlignende analyse av den rumenske nasjonalitetspolitikken overfor den ungarske minoriteten under et kommunistisk og et demokratisk regime*. Oslo: Universitetet i Oslo, Institutt for statsvitenskap. Hovedfagsoppgave.
- Lustick, Ian (1980): *Arabs in the Jewish State. Israel's Control of a National Minority*. Austin og London: University of Texas Press.
- Mar'i, Sami (1978): *Arab Education in Israel*. New York: Syracuse University Press.
- McGarry, John og O'Leary Brendan (1993): "Introduction: the macro-political regulation of ethnic conflict", s.1-40 i John McGarry og Brendan O'Leary (red): *The Politics of Ethnic Conflict Regulation*. London og New York: Routledge, Taylor & Francis Group.
- Mossawa Center (2006): *The Palestinian Arab citizens of Israel: status, opportunities and challenges for an Israeli-Palestinian Peace*. Haifa.
- Mustafa, Muhannad (2005): "Arabs house demolishing policy in Israel", s. 145-180 i As'ad Ghanem og Muhannad Mustafa (red): *Civic Developments Among the Palestinians in Israel*. Haifa: Ibn Khaldun-the Arab association for research and development. The second annual report.
- Nickelsen, Trine (1997): *Statlig mioritetspolitikk i overgangen fra en kommunistisk til en postkommunistisk periode. Et studie av Tsjekkoslovakia/Slovakias politikk overfor den ungarske minoriteten 1985-1995*. Oslo: Universitetet i Oslo, Institutt for statsvitenskap. Hovedfagsoppgave.
- Ringdal, Kristen (2001): *Enhet og Mangfold. Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitative metode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Rinnawi, Khalil Hanna (1994): *Ethnostratification in Israel: The case of the Palestinian minority*. Berlin: Freie Universität in Berlin. Doktorgradsavhandling.
- Rouhana, Nadim (1997): *Palestinian Citizens in an Ethnic Jewish State: Identities in Conflict*. Yale: Yale University Press.
- Rouhana, Nadim og Sultany, Nimer (2003): "Redrawing the Boundaries of Citizenship: Israel's New Hegemony". *Journal of Palestine Studies*, Volume 33, nr 1, s.5-22.
- Schneckener, Ulrich (2004): "Models of Ethnic Conflict Regulation. Politics of Recognition", s.18-39 i Ulrich, Schneckener og Stefan Wolf (red): *Managing and Setting Ethnic Conflicts. Perspectives on Successes and Failures in Europe, Africa and Asia*. New York: Palgrave MacMillan.
- Smith, Ahthony (2001): *Nationalism. Theory, Ideology, History*. Cambridge: Blackwell Publishing Ltd.
- Smooaha, Sammy (1990): "Minority status in an ethnic democracy: the status of the Arab minority in Israel". *Ethnic and racial studies*. Volume 13, nr 3, s. 389-413.

- Smootha, Sammy (2001): *The model of Ethnic Democracy*. Flensburg: European centre for minority issues. ECMI working paper nr 13.
- Smootha, Sammy (2002): "The model of ethnic democracy: Israel as a Jewish and democratic state". *Nations and Nationalism* volume 8, nr 4, s. 475-503.
- Smootha, Sammy (2006): *Intervju med Prof. Sammy Smootha som jobber på universitetet i Haifa*. 8. Desember 2006.
- Stendel, Ori (1996): *The Arabs in Israel*. Brighton: Sussex Academic Press.
- Thagaard, Tove (1998): *Systematikk og Innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Bergen:Fagbokforlaget.
- Yin, Robert K (2003): *Case Study Research. Design and Methods*. Thousand Oaks: Sage Publications. Applied Social Research Methods Series, volume 5.
- Zayyad, Tawfiq (1976): "The fate of the Arabs in Israel". *Journal of Palestine studies*. Volume 6, nr 1, s. 92-103.
- Østerud, Øyvind, Goldmann, Kjell og Pedersen, Mogens N (1997): *Statsvitenskapelig Leksikon*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Østerud, Øyvind (1994): *Hva er nasjonalisme?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Østerud, Øyvind (2002): *Statsvitenskap. Innføring i politisk analyse*. Oslo: Universitetsforlaget.

Datakilder

- Adalah, the legal center for Arab Minority Rights in Israel (2005): *Challenging the Constitutionality of the Discriminatory Nationality and Entry into Israel Law*, mars 2005(18.04.07)[online].- URL: <http://www.adalah.org/features/famuni/BPaper2005.pdf>
- Adalah, the legal center for Arab Minority Rights in Israel (2001): *History of the Palestinians in Israel*. (17.04.07) [online].- URL:<http://www.adalah.org/eng/backgroundhistory.php>
- Benn, Aluf og Alon, Giedon (2003): *Netanyahu: Israel's Arabs are a real demographic threat*, Haaretz 18.12.03 (15.04.07) [online].-URL: <http://www.haaretz.com/hasen/pages/ShArt.jhtml?itemNo=373225>
- BBC (2003):*UN blast Israeli marriage law*. 15.08.03 (12.03.07) [online].- URL: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/3152651.stm
- BBC (2003): *Poll ban on Arab Israelis lifted*. 19.01.03 (05.04.07) [online].- URL: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/2641227.stm
- Fx Converter (2007): *Currency Converter for 164 Currencies*. 14.05.07 [online]. - URL: <http://www.oanda.com/convert/classic>

Human development index (2006): *Human development report*. (16.04.07) [online].- URL: <http://hdr.undp.org/hdr2006/statistics/>

Israel Ministry of Foreign Affairs (2006): *Society: Minority communities*. 01.10.06 (15.04.07) [online].-

URL:<http://www.mfa.gov.il/MFA/Facts+About+Israel/People/SOCIETY-+Minority+Communities.htm>

Israel Ministry of Foreign Affairs (2001): *Arab Israelis*. 20.08.01 (15.04.07) [online].-URL: http://www.mfa.gov.il/mfa/mfaarchive/2000_2009/2001/8/arab%20israelis

Israel Ministry of Foreign Affairs (2001): *Basic Laws of Israel*. 25.11.01 (12.03.07) [online].-URL: <http://www.mfa.gov.il/mfa/government/law/basic%20laws/>

Israel Ministry of Foreign Affairs (2001): *Basic Law: Human and Dignity and Liberty*. 25.11.01 (20.04.07) [online].-URL:

http://www.mfa.gov.il/MFA/MFArchive/1990_1999/1992/3/Basic%20Law-%20Human%20Dignity%20and%20Liberty-

Israel Ministry of Foreign Affairs (2001): *Basic Law: The Knesset (1958)*. 25.11.01 (15.04.07) [online].-URL:

http://www.mfa.gov.il/MFA/MFArchive/1950_1959/Basic%20Law-%20The%20Knesset%20-1958-%20-%20updated%20translatio

Israel Ministry of Foreign Affairs (2001): *Law of Return*. 25.11.01 (15.04.07) [online].-

URL:[http://www.mfa.gov.il/MFA/MFAArchive/1950_1959/Law+of+Return+5710-1950.htm](http://www.mfa.gov.il/MFA/MFArchive/1950_1959/Law+of+Return+5710-1950.htm)

Israel Ministry of Foreign Affairs (2001): *Basic Law: Israel Lands*. 25.11.01 (23.04.07) [online].- URL: http://www.mfa.gov.il/MFA/MFAArchive/1960_1969/Basic%20Law-%20Israel%20Lands

Israel Ministry of Foreign Affairs (2003): *Israeli legislation regarding Citizenship and Residence rights for Palestinian residents of the Territories*. 10.08.03 (01.02.07) [online].-

URL:<http://www.mfa.gov.il/MFA/Government/Law/Legal+Issues+and+Rulings/Israeli%20Legislation%20regarding%20Citizenship%20and%20Resi>

Knesset (2003):*The Citizenship and Entry into Israel Law (temporary provision 5763-2003)* 2003 (10.03.07)[online].-URL:

http://www.knesset.gov.il/laws/special/eng/citizenship_law.htm

United Nations (1996-2006): *Fact Sheet No.18 (Rev.1), Minority Rights*. (20.02.07)

[online].-URL: <http://www.ohchr.org/english/about/publications/docs/fs18.html>.

United Nations (1948): *Universal Declaration of Human Rights*. (01.03.07) [online].-URL:

<http://www.un.org/Overview/rights.html>